

Det frivillige Skyttervesens rolle
og relevans for forsvarssektoren
og samfunnet for øvrig

Rapport fra arbeidsgruppe "Solli-utvalget"

Til Forsvarsdepartementet

Arbeidsgruppen, heretter kalt Solli-utvalget, har fått i oppdrag å utrede og fremme forslag om Det frivillige Skyttervesen (DFS) sin fremtidige rolle og tilknytning til Forsvaret og samfunnet for øvrig, samt hvordan offentlig økonomisk bidrag til DFS kan organiseres og finansieres for fremtiden. Oppdraget er gitt i brev fra Forsvarsdepartementet (FD) 6. september 2013 og utvalget legger med dette frem sin anbefaling.

Utvalget har hatt 15 møter i perioden 12. september 2013 til 27. mars 2014. Utvalgets arbeid avspeiler utfordringene knyttet til å vurdere et stort og komplekst tema innenfor en begrenset tidsperiode. Utvalget har gjennomgått et omfattende materiale, både knyttet til Det frivillige Skyttervesen, men også fra en rekke andre bidragsytere, gjennom sitt arbeid. Utvalget mener å ha svart utfyllende på alle spørsmål i mandatet.

Utvalgets hovedkonklusjoner og anbefaling er enstemmig.

Oslo, 4. april 2014

Arne Solli

Jostein Jacobsen

Heidi Skaug

Jan Erik Nilsen

Jarle Tvinnereim

Innhold

1. BAKGRUNN FOR ARBEIDET, ARBEIDSGRUPPENS MANDAT OG RAMMER.....	5
1.1 Bakgrunn	5
1.2 Arbeidsgruppens mandat og rammer.....	5
1.2.1 Målsetting	5
1.2.2 Mandat	5
1.2.3 Rammer.....	5
1.3 Arbeidsgruppens sammensetning	6
1.4 Utvalgets forståelse av oppdraget.....	6
1.5 Arbeidsmetode.....	7
2. UTVALGETS ANBEFALINGER.....	8
3. DFS` HISTORISKE UTVIKLING - MED VEKT PÅ FORHOLDET TIL STORTINGET OG FORSVARSDEPARTEMENTET.....	12
3.1 Innledning	12
3.2 Kort historisk gjennomgang av de politiske prosesser forut for opprettelsen av Det frivillige Skyttervesen.....	12
3.3 Fra opprettelsen av DFS frem til Stortingets første revidering av grunnreglene.....	13
3.3.1 Opprettelse av Skytterkontoret og revisjoner av grunnreglene.....	15
3.4 Kort om utviklingen av DFS med hensyn til organisering sentralt og regionalt	17
3.5 Kort om utviklingen av DFS med hensyn til skyttere og skytterlag.....	17
3.5.1 Utviklingen i antall aktive skyttere og skytterlag	17
3.6 Et historisk sammendrag av samarbeidet og tilknytningen til Forsvaret – herunder våpenutviklingen	19
3.6.1 Perioden frem til 1. verdenskrig slutt	19
3.6.2 Mellomkrigstiden og 2. verdenskrig.....	19
3.6.3 Etter 2. verdenskrig.....	19
3.7 Kort om utbyggingen av den norske skytebanestrukturen	20
3.7.1 Skytebanene eiet av skytterlagene og bygd med stor dugnadsinnsats.....	21
3.7.2 Utfordringer i forbindelse med støy fra skytebaner.....	21
3.7.3 Utvikling av skytebaner med hensyn til skyteavstand.....	21
3.7.4 Skytebanene med tilliggende skytterhus som sosiale møteplasser	21
3.8 Skytearrangementene.....	21
3.8.1 Landsskytterstevnet (LS)	22
3.9 Skyteaktivitetene gjennom ulike tidsepoker.....	22
3.9.1 Nasjonale skyteaktiviteter.....	22

3.9.2	Internasjonale skyteaktiviteter	23
3.9.3	Skiskyting	23
3.9.4	Kongepokaler	23
3.9.5	Antidoping	24
3.10	Samfunnsbidrag	24
3.11	Finansiering av DFS gjennom historien	24
4.	DAGENS ORGANISERING, VIRKSOMHET OG FINANSIERING	27
4.1	Innledning	27
4.2	Organisasjonens oppbygning og verdier	27
4.2.1	Regionalt organisasjonsledd: Skyttersamlag	28
4.2.2	Lokale organisasjonsledd: Skytterlag	28
4.2.3	Langtidsplan 2012–2016 med organisasjonens kjerneverdier	29
4.3	Administrativ og driftsmessig organisering	29
4.3.1	Skytterkontoret	29
4.3.2	Skytebanesektoren	30
4.3.3	Utdanning	31
4.3.4	Ungdom- og rekruttering	32
4.3.5	Informasjon	32
4.3.6	Informasjonsteknologi (IT)	33
4.3.7	Salgsvirksomhet	33
4.4	Aktiviteter i DFS gjennom året	33
4.4.1	Trenings- og stevneaktiviteter	33
4.4.2	Kurs- og opplæringsvirksomhet	34
4.5	Finansiering 35	
4.5.1	Tildeling på kap. 1719, post 71 i perioden 2009–2014	35
4.5.2	Medlemskontingent	36
4.5.3	Måloppnåelse	37
4.6	Andre forhold vedrørende dagens organisasjon	37
4.6.1	Organisasjonsstruktur	37
4.6.2	Godtgjørelser og vederlag til tillitsvalgte	38
4.6.3	Effektivitet	38
5.	DFS' RELEVANS FOR FORSVARET	39
5.1	Innledning	39
5.2	Forsvarets utvikling	39
5.2.1	Våpen	39
5.2.2	Organisasjon	39
5.3	Forsvarets behov	40
5.3.1	Generelt	40

5.3.2	Forholdet til den enkelte forsvarsgren	40
5.3.3	Forholdet til Heimevernet	41
5.4	Spesielt om Landsskytterstevnet.....	42
5.5	Samarbeid med Forsvarets personell- og vernepliktssenter og mulige fremtidige samarbeidsområder	42
6.	DFS` TILKNYTNING TIL, OG ROLLE FOR SAMFUNNET FOR ØVRIG.....	44
6.1	Innledning	44
6.2	Skytebanene	44
6.3	Våpenkultur	45
6.4	Danningsperspektivet	46
6.5	Folkehelseperspektivet	46
6.6	Samfunnssikkerhet og beredskap	47
6.6.1	Politiet.....	47
6.6.2	Skytebaneanleggene som mulige beredskapslokaliteter	48
6.6.3	DFS – en frivillig beredskapsressurs	48
6.7	Samarbeid og avtaler med andre virksomheter og organisasjoner	48
6.8	Samfunnsøkonomisk vurdering.....	49
6.8.1	Økonomisk verdi for Forsvaret.....	49
6.8.2	Samfunnsøkonomisk bidrag til samfunnet for øvrig	49
6.8.3	Skytterlagenes bidrag til distriktspolitikken	50
6.8.4	Skytterlagenes bidrag til frivilligheten.....	50
6.8.5	Organisasjoner i endring.....	51
6.8.6	Idretten	52
7.	MODELLER FOR FREMTIDIG ORGANISERING OG FINANSIERING.....	53
7.1	Innledning	53
7.1.1	Ordlyden i dagens grunnregler i forhold til oppdrag og finansiering	53
7.1.2	Hvorfor bør staten bidra til finansiering av DFS?	53
7.1.3	Mål for utforming av finansieringsordningen.....	54
7.2	Dagens finansieringsmodell for offentlig støtte til DFS.....	54
7.2.1	Gjeldende tilskuddsordning og tildelingskriterier	54
7.2.2	Egenfinansiering - DFS øvrige virksomhet	55
7.3	DFS fremtidige oppdrag for Forsvaret og samfunnet for øvrig.....	56
7.3.1	Oppdrag relatert til Forsvarets behov	56
7.3.2	Oppdrag relatert til samfunnets behov	56
7.3.3	Anbefaling om sektortilknytning	57
7.4	Tilskuddsmodeller	58
7.4.1	Innledning	58
7.4.2	Grunnstøttemodellen (utvidet driftstøtte)	59
7.4.3	Prosjektstøttemodellen.....	60

7.4.4	Produksjonsstøttemodellen	61
7.4.5	Konklusjon vedrørende tilskuddsmodell	62
7.4.6	Tildelingskriterier	62
7.4.7	Konklusjon vedrørende tildelingskriterier	63
7.4.8	Bevilgningens størrelse	64
7.5	Behov for endring av grunnreglene	64
8.	VEDLEGG	65
	Vedlegg 1: Gjeldende grunnregler for Det frivillige Skyttervesen.....	65
9.	REFERANSELISTE	67

1. BAKGRUNN FOR ARBEIDET, ARBEIDSGRUPPENS MANDAT OG RAMMER

1.1 Bakgrunn

Budsjettbehandlingene i Stortinget knyttet til DFS` tilskudd de siste årene har synliggjort et behov for en grundig gjennomgang av DFS` rolle og relevans for både forsvarssektoren og samfunnet for øvrig. Under Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2013 vedtok flertallet følgende komitemerknad fra Utenriks- og forsvarskomiteen:

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til Innst. 2 S (2012–2013) der flertallet bestående av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet øker kap. 1719 post 71 med 3,5 mill. kroner utover regjeringens forslag, til aktivitetsstøtte til Det Frivillige Skyttervesen (DFS).

(...)

Disse medlemmer mener videre det bør igangsettes et arbeid for å se nærmere på DFS sin rolle og tilknytning til Forsvaret og samfunnet for øvrig, samt hvordan offentlig økonomisk bidrag til DFS kan organiseres og finansieres for fremtiden. Disse medlemmer ber regjeringen om å følge opp dette og forutsetter at DFS blir godt involvert i arbeidet.

På bakgrunn av komitemerknaden nedsatte Forsvarsdepartementet (FD) høsten 2013 en bredt sammensatt arbeidsgruppe med formål å følge opp Stortingets oppdrag.

1.2 Arbeidsgruppens mandat og rammer

1.2.1 Målsetting

Målsettingen med gruppens arbeid er å gjennomgå DFS` samhandling med Forsvaret, og organisasjonens fremtidige forsvars- og samfunnsrolle med tilhørende offentlig finansiering.

1.2.2 Mandat

Arbeidsgruppen fikk i oppdrag å utrede:

- DFS historiske rolle, virksomhet, organisering og finansiering, herunder forholdet til Storting og departement.
- DFS relevans for Forsvaret, generelt og for den enkelte forsvarsgren/Heimevernet.
- DFS tilknytning og rolle for samfunnet for øvrig.
- Ulike modeller for alternativ tilknytningsform, støtte/tilskuddsordninger, med vurdering av økonomiske og organisasjonsmessige/administrative konsekvenser for den enkelte modell, herunder eventuelt behov for endring av grunnreglene.
- Anbefale finansieringsmodeller med begrunnelse.
- Arbeidsgruppen skal også ta hensyn til andre relevante forhold som gjør seg gjeldende.

Arbeidsgruppens mandat¹ med utdypende kommentarer ble gitt 21. juni 2013.

1.2.3 Rammer

I følge mandatet skulle arbeidsgruppens anbefaling legges frem for FD innen utgangen av 2013. Denne fristen ble utsatt til i løpet av sommeren 2014. Under det konstituerende møtet 12. september 2013 ble det satt frist til 1. mars 2014, som senere ble forlenget til 4. april 2014.

---

¹ Brev fra FD til Arbeidsgruppen om DFS datert 6. september 2013.

Arbeidsgruppens sluttrapport skal ha som formål å følge opp Stortingets oppdrag om å utrede DFS' rolle og tilknytning til Forsvaret og samfunnet for øvrig, samt hvordan offentlig økonomisk bidrag til DFS kan organiseres og finansieres for fremtiden.

1.3 Arbeidsgruppens sammensetning

Arbeidsgruppen ble etablert i et konstituerende møte 12. september 2013. Arbeidsgruppens sammensetning:

- En uavhengig leder oppnevnt av FD.
- En representant fra FD som bidrar med innsikt i økonomistyring i Staten generelt og tilskuddsordningen spesielt.
- En representant fra Forsvarsstaben som bidrar med kompetanse om samhandlingen med DFS fra et økonomisk og et operativt perspektiv, både for forsvarsgrenene og Heimevernets del.
- To representanter fra DFS, som kan dekke alle sider av samhandlingen med forsvarssektoren og DFS sin samfunnsrolle.
- I tillegg stiller FD med sekretær for arbeidsgruppen.

Til enkelte møter kunne det benyttes bisittere for å redegjøre for spesielle forhold. Videre kunne representanter for andre departementer, virksomheter og organisasjoner kalles inn ved behov.

Arbeidsgruppen har bestått av:

Leder: General (p) Arne Solli

Generalsekretær Jarle Tvinnereim, DFS

Styremedlem Heidi Skaug, DFS

Oberstløytnant Jan Erik Nilsen, erstattet oberstløytnant Kristian Reitan, FST

Underdirektør Jostein Jacobsen, FD

Seniorrådgiver May-Birgit W. Botngård, (Skr.) FD

For å gi Arbeidsgruppen en gjenkjennelse, valgte medlemmene å gi utvalget og rapporten navn etter utvalgets leder. Heretter blir derfor betegnelsen Solli-utvalget benyttet med henvisning til arbeidsmetoder, konklusjoner og anbefalinger.

1.4 Utvalgets forståelse av oppdraget

DFS har, gjennom sitt definerte oppdrag², frem til i dag vært tilknyttet forsvarssektoren, blant annet gjennom økonomiske tildelinger fra FD.

Solli-utvalget mener organisering og finansiering må ta utgangspunkt i hvilket oppdrag DFS skal ha i fremtiden.

Solli-utvalget forutsetter at de oppdrag Stortinget og andre offentlige organer forventer organisasjonen skal utføre, fortsatt skal finansieres gjennom tilskudds- og støtteordninger fra det offentlige. Utvalget forstår videre mandatet slik at man ønsker at utvalget skal vurdere hvilken sektortilknytning det er hensiktsmessig at DFS i fremtiden skal ha, samt hvordan finansieringen bør være.

Utvalget har foretatt en gjennomgang av ulike tilskuddsmodeller og en vurdering av hvilke samfunnsoppdrag som skal ligge til grunn for den statlige støtten i årene fremover.

Utvalget har med bakgrunn i sitt mandat, og basert på en analyse av DFS sine bidrag på ulike områder i samfunnet, vurdert hvilke sektorer som bør bidra til finansieringen av DFS sitt

---

² Det frivillige Skyttervesens mål er å fremme praktisk skyteferdighet innen det norske folk og derved dyktiggjøre det for landets forsvar.

oppdrag. Videre har utvalget skissert hvordan sammensetningen av et slikt bidrag kan utformes, og om bidrag bør samles og ytes over ett departement.

1.5 Arbeidsmetode

Utvalget begynte sitt arbeid 12. september 2013, og har hatt 15 møter over til sammen 16 dager. Det har i tillegg blitt avholdt arbeidsmøter mellom enkelte medlemmer av utvalget, samt arbeidsmøter mellom leder og sekretær.

Første del av utvalgsarbeidet ble konsentrert om kunnskapsinnhenting fra forsvarsgrener, departementer og organisasjoner. Det har vært av vesentlig betydning for arbeidet å kunne dra nytte av erfaringer og innspill fra disse, og det ble satt av forholdsvis mye tid til dette i arbeidets første fase.

Utvalget har fått informasjon fra følgende departementer, etater og organisasjoner:

- Forsvaret.
- Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) og Cyberforsvaret (CYFOR).
- Forsvaret personell- og vernepliktssenter (FPVS).
- Heimevernet (HV).
- Justis- og beredskapsdepartementet (JD).
- Helse- og omsorgsdepartementet (HOD).
- Forsvarsdepartementet (FD).
- Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF).
- Norske Reserveoffiserers Forbund (NROF).

Flere av de som er nevnt ovenfor har også gitt skriftlige innspill til utvalget.

2. UTVALGETS ANBEFALINGER

Stortingets vedtak 30. juli 1892 var avgjørende for opprettelsen av Det frivillige Skyttervesen (DFS). For å motta statsbidrag fra 1. juli 1893, satte Stortinget som betingelse at den nye organisasjonen måtte vedta de grunnregler Stortinget hadde utarbeidet. Stortinget sørget derfor gjennom sine vedtak for opprettelsen av DFS.

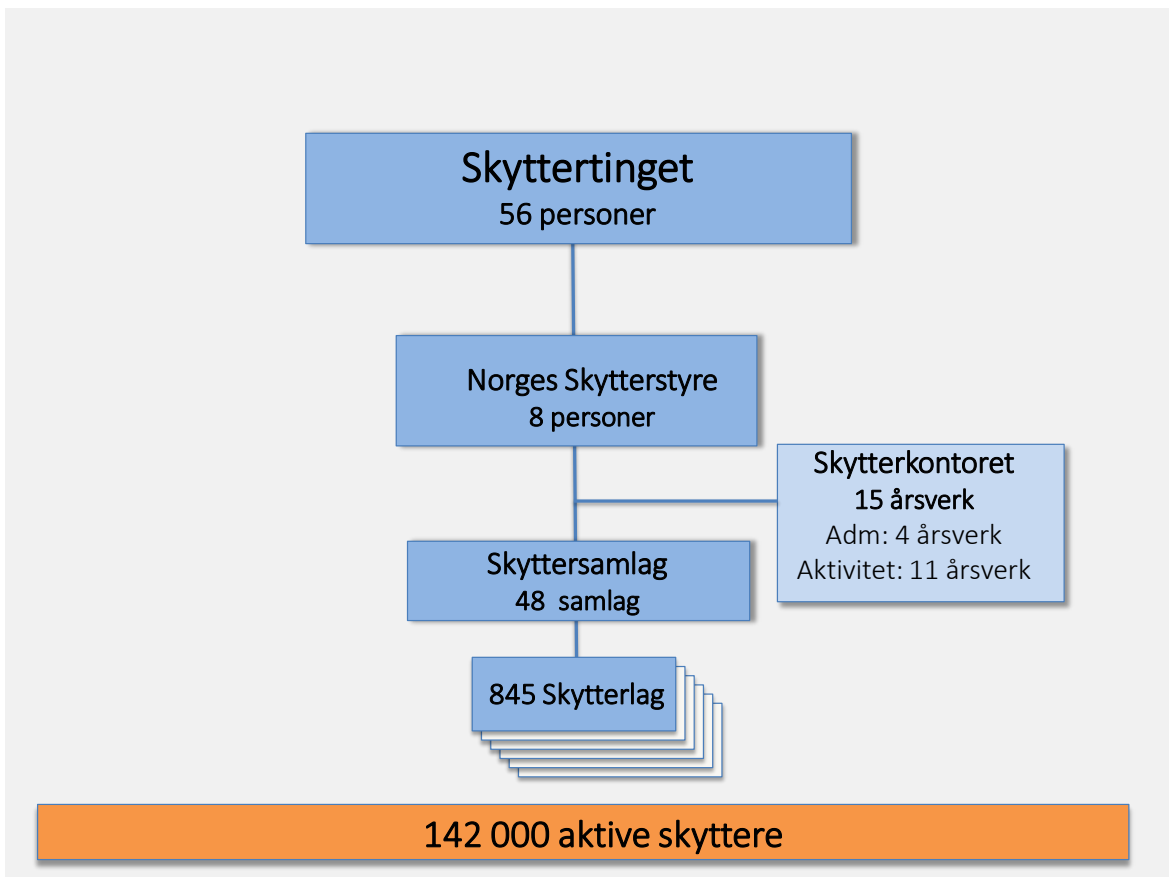
Dagens formålsparagraf for DFS er som følger:

Det frivillige Skyttervesens mål er å fremme praktisk skyteferdighet innen det norske folk og derved dyktiggjøre det for landets forsvar.

Stortinget har også i dag betydelig innflytelse på DFS. I DFS' grunnregler § 1-17 er det slått fast at vedtak som medfører vesentlige endringer i organisasjonens oppbygging, formål og virksomhet, krever Stortingets godkjenning. I tillegg vedtar Stortinget indirekte årlig tildeling av offentlige midler til DFS via forsvarsbudsjettet.

DFS er organisert som vist på figuren nedenfor. Det er 845 skytterlag som er organisert i 48 skyttersamlag. Én representant fra hvert samlag, sammen med 8 medlemmer i Norges Skytterstyre, utgjør til sammen organisasjonens øverste myndighet – Skyttertinget.

Figur 1: Formell organisering av Det frivillige Skyttervesen

Skytterkontoret er DFS sin administrasjon, kompetanse- og servicekontor for organisasjonens ca. 10 000 tillitsvalgte og ca. 142 000 aktive skyttere³. Antall aktive skyttere har alltid vært ett av DFS sine målekriterier for aktivitet. Fra og med 2012 ble også antall medlemmer registrert sentralt. Skytterlagene har for 2013 innrapportert om lag 128 500 medlemmer. DFS har ingen ansatte lokalt eller regionalt

³ Begrepet «aktive skyttere» gjelder skyttere som gjennom året har skutt minst 30-skudd på en av skytterlagenes skytebaner. En aktiv skytter trenger ikke nødvendigvis være medlemmer i et skytterlag. Se nærmere om dette i avsnitt 3.5.1.

DFS er en organisasjon av frivillige som bidrar til å utføre et konkret oppdrag for Forsvaret og samfunnet for øvrig. Organisasjonen har ikke profitt som mål for sin virksomhet, og drives, med unntak av ansatte på Skytterkontoret, utelukkende på dugnad.

Solli-utvalget har gjennom sitt arbeid fått god forståelse for aktiviteter og arbeidsoppgaver ved Skytterkontoret og mener DFS har en liten og effektiv administrasjon. Bemanning og kompetanse er godt tilpasset dagens oppdrag og oppgaver. Skytterkontoret har pr. 1. april 2014 ca. 15 årsverk, hvorav ca. 11 årsverk er finansiert av offentlige midler. De øvrige årsverkene er finansiert av andre inntekter.

En sterk dugnadskultur i skytterlagene har vært avgjørende for at det i dag er ca. 750 utendørs skytebaner i Norge. Skytterlagene rundt i landet finansierer, bygger, eier og vedlikeholder disse banene. DFS sentralt verken eier eller drifter skytebaner.

Organisasjonen har hatt som grunnprinsipp at kontingent fra medlemmene skal tilfalle lokalledet, dvs. skytterlagene, blant annet for å finansiere drift og vedlikehold av skytebaner. Medlemskontingent, spillemidler⁴ og betydelig dugnadsinnsats har gjort det mulig å etablere og drifte skytebanene.

Så langt Solli-utvalget kan bedømme, har DFS levert iht. forventet måloppnåelse. I forhold til formålsparagrafen og grunnreglene har organisasjonen levert de tjenester Forsvaret har betalt for gjennom den årlige bevilgningen fra FD.

Samarbeidet med DFS har vært og er av stor betydning for Forsvaret, både operativt og økonomisk. Gjennom DFS' grunnregel § 1-11 og samarbeidsavtale mellom DFS og HV gis Forsvaret rett til å inngå avtale med skytterlagene om bruk av skytebanene. For HV er samarbeidet og avtalene med DFS avgjørende for et desentralisert trenings- og øvingskonsept. Tilgangen til lokale baner og infrastruktur for trening og øving sparer ressurser, ved at tiden mannskapene er inne til tjeneste utnyttes optimalt og kravet til lokalkunnskap ivaretas. Et økt bidrag fra HV til samfunnet i forbindelse med beredskap og krisehåndtering, vil øke behovet for et tett samarbeid om bruk av skytebaner og skytterhus.

HV har i dag avtale med ca. 140 skytterlag. Dette er anlegg med en samlet verdi på om lag 700 mill. kroner. Legger man til grunn 5 % årlig leie⁵ for kapitalkostnad, drift og vedlikehold, utgjør dette om lag 35 mill. kroner pr. år. Basert på opplysninger fra skytterlagene som har avtaler, betaler Forsvaret totalt 1-2 mill. kroner i året⁶ for bruk av disse banene. Det fremstår således svært gunstig for Forsvaret å leie skytebaner fra skytterlagene.

Utviklingen av elektronisk målmateriell på Landsskytterstevnet (LS) har bidratt til en rasjonalisering og effektivisering av skytetrening og konkurranser som har kommet både Forsvaret og DFS til gode. Forsvarets bidrag til LS har således de senere årene dreid fra å være ren støtte til å bli en relevant og viktig øvingsarena for Forsvarets personell.

Til tross for utviklingen av Forsvaret mot økt profesjonalisering, er førstegangstjeneste i operative avdelinger avgjørende for å ha et godt grunnlag for rekruttering. Den motivasjon, de holdninger og ferdigheter soldatene har med seg inn til førstegangstjeneste er av stor betydning for Forsvaret. Gjennom sitt ungdomsarbeid utvikler DFS gode holdninger og motiverer for tjeneste innenfor de ulike forsvarsgrenene, i tillegg til å utvikle gode skyttere. Spesielt rekruttering av jenter har et potensiale, ettersom ca. 25 % av DFS' 13 000 medlemmer under 18 år er jenter.

---

⁴ Midler tildelt fra overskuddet i Norsk tipping

⁵ Forsvarsbyggs årsrapport for 2012 viser at Forsvarsbygg har leieinntekter på om lag 2,2 mrd., hvor anskaffelseskostnaden på eiendomsmassen utgjør 43,5 mrd. Forsvarsbyggs inntekter utgjør altså vel 5,0 % av den samlede anskaffelseskosten på bygg og anlegg som leies ut.

⁶ Beløpet inkluderer eventuelle investeringstilskudd som er gitt i forbindelse med bygging av bane, mv. Verdien av slike tilskudd er fordelt over avtalens løpetid.

DFS er av vesentlig betydning ikke bare for Forsvaret, men også for samfunnet for øvrig. Den desentraliserte skytebanestrukturen er en forutsetning for at det kan utøves organisert våpenopplæring, og at skyting kan foregå i organiserte og kontrollerte former over hele landet. DFS er i kraft av sin størrelse, utbredelse og kompetanse, samt med sitt brede tilbud om våpenopplæring og fokus på våpensikkerhet, en viktig aktør for utvikling av god våpenkultur i Norge.

Jegere som jakter storvilt med rifle må ta en årlig skyteprøve for hver rifle som skal benyttes under jakt og felling. Skyteprøven er en vesentlig del av aktiviteten på landets skytebaneanlegg, og bidrar blant annet til å sikre en human jakt og en sikkerhetsmessig forsvarlig jaktutøvelse. Årlig gjennomføres det ca. 70-80 000 av totalt ca. 100 000 skyteprøver for storviltjegere på skytterlagenes baner. En desentralisert skytebanestruktur er således av stor betydning for jegerne og viltforvaltningen i Norge.

Gjennom skytterlagene i DFS er skytterne tilknyttet en sentral organisasjon. Skytterlagenes tilknytning til DFS er et krav som sikrer medlemmene lovlig våpeninnhav. DFS med sin kompetanse, bør brukes aktivt i utforming av lovverk rundt våpeninnhav og -bruk. Grunnet sin utbredelse og store medlemsmasse bør DFS ha en sentral plass i formidling av kunnskap om regelverket.

Enkelte skytterlag har et samarbeid med politiet om bruk av skytebaner. Økt fokus på bevæpning og våpenopplæring i politiet gjør at det bør etableres et mer formalisert samarbeid med Politidirektoratet (POD) knyttet til bruk av skytebaner, og samarbeid om opplæring i skyteferdigheter.

DFS tilbyr et bredt spekter av skyteaktiviteter med rifle. Et stort antall trenings- og konkurranseaktiviteter brukes som virkemiddel for å nå de mål som er beskrevet i formålsparagrafen. Det unike med skytesporten i DFS er at både kvinner og menn, jenter og gutter, konkurrerer i samme klasser. Dette, kombinert med at skyting er en aktivitet man kan utøve hele livet, gir et helt særegent miljø i DFS. Samholdet er sterkt, på tvers av kjønn, generasjoner og sosial status. Livsløpsverdien og miljøet er organisasjonens viktigste bidrag til folkehelsen, og verdien kan videreutvikles.

DFS er en organisasjon tuftet på frivillighet, og passer godt inn i de beskrivelser som ble gitt i Frivillighetsmeldingene⁷. Deltakelse i frivillig organisasjonsliv gir mening, fellesskap og kompetanse. Frivillighet har derfor både en egenverdi for enkeltmennesket og en nytteverdi for samfunnet. Dagens regjering har i Sundvollen-erklæringen⁸ uttalt at vilkårene for frivillige organisasjoner skal bedres, de økonomiske ordningene skal styrkes, og at reglene skal gjøres enklere og mindre byråkratisk.

Utforming og praktisering av tilskudds- og støtteordningene til DFS må etableres med tanke på å sikre effektiv drift, og å fremme effektive arbeidsmetoder i organisasjonen. Slik kan man fremme utviklingen av en organisasjon med høy kompetanse og stort engasjement, og på en god måte sikre en sunn, langsiktig og positiv virkning for utviklingen til beste for DFS, bidraget til Forsvaret og samfunnet for øvrig.

Profesjonaliseringen av Forsvaret har ikke endret viktigheten av DFS sitt bidrag til rekruttering, grunnopplæring i skyteferdigheter og sikkerhet på skytebanen. Forsvaret fastslår at størst verdi i dag er tilgangen til skytebaner over hele Norge. DFS bør derfor også i fremtiden være tilknyttet forsvarssektoren gjennom FD, selv om DFS' rolle over tid har fått økt betydning for samfunnet for øvrig.

---

⁷ St.meld. nr. 27 (1996-97) om statens forhold til frivillige organisasjoner, St.meld. nr. 44 (1997-98) Tilleggsmelding om statens forhold til frivillige organisasjoner og St.meld. nr. 39 (2007-07) Frivillighet for alle

⁸ Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre og Fremskrittspartiet. Sundvollen, 7. oktober 2013.

Basert på en drøfting av tre ulike tilskuddsmodeller, er Solli-utvalget av den oppfatning at DFS hovedsakelig bør finansieres av en grunnstøtte fra FD. En fast grunnstøtte som finansierer organisasjonens grunnleggende virksomhet vil bidra til å sikre forutsigbarhet og kontinuitet. En slik grunnstøtte⁹ (driftsstøtte) skal dekke organisasjonens administrasjon og faste årlige aktiviteter. Dette sikrer at DFS kan ha en viss størrelse på administrasjon og øvrige fag- og servicefunksjoner på Skytterkontoret. Dette vil medføre at man også i fremtiden kan opprettholde et miljø med tilstrekkelig kompetanse på nødvendige områder. En eventuell fremtidig utvidelse av DFS' oppdrag for Forsvaret eller samfunnet for øvrig, vil måtte medføre reell økning av grunnstøtten.

Utvalget mener at JD må bidra med finansiering dersom det forventes faglige bidrag fra DFS. Dersom bidrag fra DFS har et omfang og en varighet som går utover det som betraktes som prosjektstøtte, må JD også bidra med grunnstøtte til organisasjonen.

Ordningen med øremerkede midler til støydempering¹⁰ av skytebaner må opprettholdes som prosjektstøtte så lenge det er behov for slike miljøtiltak. I tillegg må forholdene legges til rette for å kunne søke prosjektstøtte til andre typer prosjekter. Det bør i denne sammenheng være mulig å søke prosjektmidler fra flere departementer. Slike prosjektmidler kan bidra til en hensiktsmessig utvikling av DFS, både for Forsvaret og samfunnet for øvrig.

Tilskudd til DFS er budsjettert på kapittel 1719 Fellesutgifter og tilskudd til foretak under FD, post 71 overføring til andre, sammen med andre forsvarsrelaterte organisasjoner.

FD endret i 2009 tilskuddskriteriene. Dagens kriterier knyttet til prosjektstøtte er lite tilpasset DFS sitt oppdrag, og slik det fremtidige oppdraget foreslås av Solli-utvalget.

Det mest hensiktsmessige vil derfor være at DFS får tildeling av grunnstøtte på egen post under kapittel 1719, for eksempel post 72. Det må utarbeides egne retningslinjer og tildelingskriterier for denne posten, som er tilpasset DFS' nye oppdrag. Dette vil synliggjøre bevilgningen til DFS i statsbudsjettet. Tildeling av øremerkede midler (miljøpakke) kan også skje over samme post.

Med bakgrunn i organisasjonens oppdrag er dagens nivå på støtten fra FD på et nedre nivå. DFS har bidratt med betydelig effektivisering de senere årene. Dette innebærer at organisasjonen i fremtiden må bli kompensert for pris- og lønnsvekst, og at grunnstøtten i 2015 må videreføres på samme reelle nivå som i 2014. Tildelingen i 2014 er 23,5 mill. kroner i drifts- og prosjektstøtte, og 5 mill. kroner i miljøpakkemidler. Ordningen med øremerkede miljøpakkemidler må opprettholdes og gjøres mer fleksibel. Støydempering av to skytebaner i året utgjør om lag 5–6 mill. kroner pr. år.

DFS må gis mulighet til selv å finansiere aktiviteter og utvikle organisasjonen utover det statlige oppdraget gjennom f. eks. skyteprøveavgift for storviltjegere og markeds-/sponsorinntekter. Utvalget anser at det ikke er i henhold til mandatet å utrede finansieringsformer for organisasjonens virksomhet ut over et offentlig oppdrag.

Med bakgrunn i anbefalingene foreslår utvalget en endring av formålsparagrafen.

Forslag til ny § 1-1 lyder:

DFS formål er å fremme god våpenkultur og praktiske skyteferdigheter, samt sikre tilgang til en desentralisert skytebanestruktur, til nytte for Forsvaret og samfunnet for øvrig.

En endring av formålsparagrafen er av vesentlig karakter og krever Stortingets godkjenning etter vedtak på Skyttertinget.

⁹ FD har i dag en modell som er basert på driftsstøtte og prosjektstøtte. Andre departementer, eksempelvis Kulturdepartementet (KUD), opererer med begrepet grunnstøtte og aktivitetsstøtte.

¹⁰ Såkalte «miljøpakkemidler», første gang gitt i 1992. Hensikten med midlene er å redusere støy fra skytebaner i nærheten av støyutsatt bebyggelse.

3. DFS` HISTORISKE UTVIKLING - MED VEKT PÅ FORHOLDET TIL STORTINGET OG FORSVARSDEPARTEMENTET

3.1 Innledning

Kapittel 3 tar for seg historien, og starter med den politiske prosessen fram til opprettelsen av DFS, samt en grundig gjennomgang av forholdet til Stortinget og FD, med spesielt fokus på utformingen av DFS grunnregler. Solli-utvalget mener denne beskrivelsen er nødvendig for å fastslå Stortingets rolle i forbindelse med opprettelsen av DFS, og hvordan Stortinget og FD har påvirket DFS gjennom historien.

Videre redegjøres det for kjernevirksomheten i DFS gjennom skytterlagene. Den norske skytebanestrukturen og rollen som DFS har hatt for våpenopplæringen beskrives særskilt. Det foretas en gjennomgang av skyteaktivitetene og arrangementene, med særlig vekt på Landsskytterstevnet. Avslutningsvis foretas det en gjennomgang av hvordan staten i de ulike tidsepokene har vært med å bidra til finansieringen av DFS.

3.2 Kort historisk gjennomgang av de politiske prosesser forut for opprettelsen av Det frivillige Skyttervesen

Paragraf 1 i grunnreglene (vedlegg 1) til DFS lyder slik:

”Det frivillige Skyttervesens mål er å fremme praktisk skyteferdighet innen det norske folk og derved dyktiggjøre det for landets forsvar”.

Formålparagrafen innebærer et klart interessefellesskap mellom Forsvaret og DFS. Paragraf 1 og resten av grunnreglene, er gitt etter vedtak i Stortinget eller etter godkjenning av FD.

Den 15. mars i 1861, ble ”Centralforeningen for udbredelse af Legemsøvelser og Vaabenbrug” (CF) opprettet. Det var den første landsomfattende idrettsorganisasjon i Norge. Skytterlederne var de som fra starten tok initiativ til og var styrende i den nye organisasjonen. Arbeidet med å fremme skyttersaken var på det tidspunkt hovedvirksomheten. (Idrettshistoriker Per Jorsett fastslår dette ved å uttale at: - Det var lite legemsøvelser og mest vaabenbrug de første årene¹¹).

Det første året sluttet 97 skytterlag seg til CF. Mange skytterlag hadde imidlertid allerede vært i aktivitet i flere år før 1861, og den eldste skytterlagssammenslutning vi kjenner er ”Det bergenske skydeselskap” fra 1769. I begynnelsen var skyting hovedsakelig en beskjeftigelse som ble drevet som sport og jakt for folk i de høyere sosiale lag.

Skyteopplæring som skulle få en forsvarsmessig betydning, og som DFS senere har ivaretatt, vokste deretter frem. I Sverige ble det i 1861 dannet en fellesorganisasjon for frivillige skytterlag. Formålet var av forsvarsmessig art, da organisasjonen fikk i oppdrag ”i farens stund at medvirke til Fædrelandets Forsvar.” Samme type organisasjoner med lignende formål ble stiftet i Danmark og Sveits.

Antall skytterlag økte sterkt i Norge utover 1860- og 70-årene. Hovedårsaken til dette var at kammerladningsgeværene ble utbredd. I 1880 var hele 336 skytterlag med ca. 14 800 medlemmer tilsluttet CF.

Stortinget, som den gang bare var samlet hvert tredje år, bevilget i 1863 for første gang et årlig beløp på 3 000 speciedaler til CF. Etter at Stortinget ble samlet årlig, bevilget de senere hvert år penger til fremme av skyttersaken.

Like viktig som selve skyttersaken, var den oppfatning at skytterlagene var en av de fremste kulturinstitusjoner i samfunnet. Stortinget ønsket derfor at flere skytterlag skulle opprettes. Skyting og gymnastikk i skolen skulle være en del av dannelsen for de unge. Disse

---

¹¹ Per Jorsett 1993 i ”Ogsaa vi når det blir krævet”, jubileumsfilm om DFS 100 år på NRK 31. desember

ferdighetene hadde militær verdi som kunne utnyttes til det beste for Forsvaret, direkte eller indirekte.

Allerede på 1870-tallet kom skytterlagenes eksersis og øvelser til uttrykk i lovverket. Vernepliktsloven av 1876 inneholdt blant annet bestemmelser som fritok de mann-skaper med størst skyteferdighet fra bataljonsøvelser.

I 1881 ble det første Folkevæbningssamlaget (Indtrøndelag og Namdalens) stiftet av Ola Five. Han ville bygge en organisasjon etter demokratiske prinsipper med like rettigheter til alle. Det var sterk misnøye til CF, hvor medlemmene fra landsbygda hadde liten mulighet for påvirkning av de Kristiania-styrte beslutninger. Folkevæbningens mål var å styrke norsk forsvarsevne.

Flere såkalte Folkevæbningssamlag ble stiftet i 1881 og 1882, og Folkevæbningssamlagenes fellesstyre ble på denne bakgrunn etablert i 1882. Styret besto av personer som var med på å danne partiet Venstre to år senere. De ønsket norsk selvstendighet og var sterke motstandere av svenskekongens makt. Bjørnstjerne Bjørnson skrev da også følgende dikt til den nye skytterorganisasjonen: "Gamlingen på thinge Skal faa stemme trygt og kjækt, Bakom riflinge af den unge slægt" (utdrag).

For budsjetterminen 1881–82 mottok Folkevæbningssamlagenes fellesstyre, i likhet med CF, støtte fra Stortinget til sin skyteopplæring. I 1882 nektet imidlertid regjeringen å utbetale de Stortingsvedtatte bevilgninger for 1882–83. Regjeringen ble blant annet på det grunnlag stilt for riksrett. Folkebevæbningssamlagene ble således sett på som "parlamentets hær", og saken skapte stor politisk strid, hvor frontene uttrykte seg sterkt både gjennom stortingsbehandlingene og i riksavisene.

En militærkommisjon ble nedsatt av Stortinget 19. august 1885. Den skulle drøfte ny organisering av hæren. Den 12. januar 1886 ble militærkommisjonen anmodet om å se på en ordning av "Det frivillige Skyttervesen". Det er første gang navnet "Det frivillige Skyttervesen" ble brukt som begrep og som en fellesbetegnelse på organiseringen av skytterne og skytterlagene i Norge.

Kommisjonen fra 1885 la frem sin innstilling for Stortinget 11. februar 1887. Den definerte at skytterlagene skulle fungere som en forskole i skyting og skulle være i samsvar med hæren sine behov. Verken Folkevæbningen eller CF var fornøyd med de foreslåtte betingelser for den nye organiseringen. Folkevæbningen og CF sine innvendinger, medførte at Stortinget behandlet saken flere ganger uten vedtak gjennom St.prp. nr. 1 for årene 1888, 1889 og 1891.

3.3 Fra opprettelsen av DFS frem til Stortingets første revidering av grunnreglene

I 1892 utarbeidet FD «Forslag til Organisation af det frivillige Skyttervæsen» med tilhørende bestemmelser, altså betingelser for opprettelsen av DFS. Følgende vedtak ble gjort av Stortinget den 30. juli (Sth.prp. nr. 54):

Stortinget samtykker i, at der fra 1ste Juli 1893 oppstilles som Betingelse for, at det frivillige Skyttervæsen erholder Statsbidrag, at det organiseres i Overensstemmelse med vedlagte Udkast til Bestemmelser vedrørende det frivillige Skyttervæsen, dog saaledes, at af Bestemmelsernes § 4, andet Affsnit, udgaar Ordene «og ved Anskaffelse av kommunale Skydebaner» - med følgende Tillæg, at sidste Passus tilføies i Slutningen: alt under Forudsætning af, at Stortinget bevilger de dertil fornødne Midler.

De bestemmelser departementet hadde utarbeidet var dels av organisatorisk art, dels inneholdt de bestemmelser om plikt til våpenopplæring, samt om statens økonomiske ansvar for å dekke administrative utgifter og finansiering av skytebaner.

Ved utformingen av reglene søkte FD å finne en balanse mellom det forhold at den nye organisasjonen skulle ha selvstyre, samt at staten skulle kunne øve en viss innflytelse og

kontroll. Samtidig måtte reglene være egnet til å bidra til å nå målet om å fremme skyteferdigheten til gode for Forsvaret. Dette understrekes av følgende:

Departementet tror det heldigst for Sagens Fremgang, at Deltagelsen i Skyttersagen som hidtil bliver en frivillig Sag, og at den Ordning som oppstilles, bygges herpaa og paa Forpligtelser knyttede til Statsunderstøttelsen samt forøvrigt saavidt muligt paa det allerede Bestaaende. Ved Siden heraf maa der ved Skyttervæsenets Ordning ogsaa have for Øie, at Skytterforeningerne saavidt muligt kan blive en Forskole for Armeens tilgaaende Mandskaber (...)

Hvad der for Departementet bliver det hovedsaglige, er at fastslaa Skydningen som en Sag, der vedrører det hele Samfund, at sætte denne for de unge Mandskabers Vedkommende i Klasse med anden samfundsgavnlig Undervisning og derved gjøre Skyttersagen til en knæsat Samfundssag.

Forsvarsbetydningen kommer til uttrykk i innledningsavsnittet i reglene fra 1892:

For at Skyttersagen kan blive en Forskole for Armeens Rekrutter i Enkeltmandsskydning, samt for at de allerede udskrevne Mandskaber skal kunne vedligeholde sin Skydefærdighed, knyttes følgende Betingelser til Statsbidraget.

Navnet "Det frivillige Skyttervesen" ble gitt av Stortinget i 1892, og ble navnet til den nye organisasjonen. "Centralforeningen for Udbredelse af Legemsøvelser og Vaabenbrug" og "Folkevæbningssamlagene" var to sivile organisasjoner som styrte seg selv med økonomisk støtte fra staten. Stortinget hadde derfor ingen myndighet til å slå dem sammen med tvang.

Stortinget vedtok imidlertid som betingelse for statsstøtte at alle skytterlag måtte melde seg inn i den nye organisasjonen; Det frivillige Skyttervesen. Dermed var det ingen hensikt i å opprettholde den tidligere Folkevæbningssamlagenes fellesstyre. Centralforeningen fortsatte imidlertid videre som en ren idrettsorganisasjon med navnet "Centralforeningen for Udbredelse af Idræt", senere kjent som Norges Idrettsforbund (NIF).

Selv om skytterne formelt sto fritt med hensyn til å godta de regler Stortinget hadde fastsatt, var valget i realiteten enkelt: «Ingen tilslutning, ingen statsstøtte».

Det var en forutsetning for bevilgninger fra 1. juli 1893 at den nye samlede organisasjonen formelt skulle stiftes sommeren 1893. Den 5. juli 1893 ble «Folkevæbningssamlagene» oppløst, og den 6. juli 1893 ble det holdt stiftelsesmøte for Det frivillige Skyttervesen i Kristiansund, i forbindelse med gjennomføring av det første arrangerte Landsskytterstevnet (den gang Landsskytterfesten). Reglene som Stortinget hadde gitt sin tilslutning til året før, ble vedtatt på stiftelsesmøte.

På stiftelsesmøte ble også det første Landsskytterstyret valgt (senere Norges Skytterstyre). Grunnet sen innkalling, møtte ikke representanter for CF på stiftelsesmøte. FD ga derfor kun en midlertidig godkjenning av vedtakene i juli 1893, som varte frem til neste fellesstyremøte i Skien 28. august 1894. En formell godkjenning fra FD kom derfor i 1894.

Det forhold at FD godkjente vedtakene på de første Fællesstyremøtene, viser at den nye organisasjonen ikke selv kunne endre sine grunnregler. Det vises her til følgende bestemmelse:

Særlige Lovregler og Vedtægter forøvrigt – udenfor de i nærværende Bestemmelser oppstillede Grundregler – vedtager Fællesstyret, Samlagene og Skytterlagene selv, dog saaledes, at Ensartethed saavidt muligt søges opnaaet, og at Reglerne efter Post 23, Litr. e ubetinget er ens.

Det synes ikke å være tvil om at både DFS, FD og Stortinget hadde en forståelse av at grunnreglene bare kunne endres av Stortinget. Denne forutsetningen er da også fulgt opp ved senere endringer av grunnreglene.

Stortinget satte som betingelse for å gi bevilgninger til skytterorganisasjonene at skytterne selv samlet seg i én organisasjon med grunnregler som Stortinget hadde godkjent, og at

skytterne ga fra seg en sentral del av sin selvråderett, altså retten til å endre sine egne grunnregler.

På bakgrunn av dette fastslår Solli-utvalget at det var Stortinget som gjennom sine vedtak sørget for opprettelsen av DFS. Den nye organisasjonen måtte vedta de grunnregler som Stortinget hadde satt som betingelse for å motta statsbidrag fra 1. juli 1893. Stortingets vedtak 30. juli 1892 var således avgjørende for opprettelsen av DFS.

I årene etter opprettelsen ble det fremmet mange forslag til Stortinget om nye oppgaver for DFS. Det var særlig tre forhold som Stortinget var opptatt av:

- Organisering av skytterlagstropper for landforsvaret med flere stortingsbehandlinger og vedtak:

En rekke forslag i årene 1894, 1895 (Sth.prp.nr. 52), 1896, 1900 (Sth.prp.nr. 61), 1902–1903 (St.prp.nr. 45) og 1904–1905 (St.prp.nr. 81) hvor aktive medlemmer i DFS, i aldersgruppen 41–55 år, frivillig kunne danne krigsavdeling (også yngre om disse var med i forsvaret for øvrig). Endelig vedtak om å ta opp DFS som ledd i Landforsvaret kom i Stortinget i mai 1913.

- Innføring av gymnastikk og opplæring i skyteøvelser:

Stortinget bevilget penger til innføring av gymnastikk og opplæring i skyteøvelser. Krav om tvungen skytetrening ble imidlertid nedstemt av Stortinget ved behandling av skoleloven i 1915. Skytetreningen fortsatte til 1922, da det ikke lenger ble bevilget penger til formålet.

- Pliktskyting for mannskaper før rekruttskolen og vedlikeholdsskyting for eldre mannskaper:

Den 7. august 1908 (St.prp. nr. 86) fattet Stortinget et prinsippvedtak om to års tvungen skyteplikt for mannskaper før innkalling til hæren, og skyteplikt for mannskaper som hadde gjennomgått rekruttskolen de år de ikke var inne til våpenøvelser.

3.3.1 Opprettelse av Skytterkontoret og revisjoner av grunnreglene

Skytterkontoret:

Etter forslag fra militærkomiteen, ble det i 1908 (Indst. S. nr. 42 – 1908 og St.prp. nr. 86) gjort vedtak i Stortinget om opprettelse av et ”Skytterkontor i Kristiania eller dets nærhet”. DFS skulle opprette et administrativt kontor med tilsatt kontorsjef. Bakgrunnen for vedtaket var at oppgavene som DFS skulle gjennomføre ble så omfattende at det krevdes en heltidsansatt kontorsjef.

Endringer av grunnreglene:

Samtidig som prinsippvedtaket om pliktskyting i 1908, vedtok Stortinget en anmodning om å utarbeide endringer av DFS grunnregler.

DFS ble sterkt involvert i arbeidet, og Landsskytterstyret nedsatte en komite som utarbeidet et forslag til nye regler for Skyttervesenet. Dette forslaget ga Skyttertetinget sin tilslutning til på ekstraordinært møte i april 1909.

Forslaget ble gjengitt i St.prp. nr. 112 (1910), men på grunn av uenighet om blant annet samlagsinndelingen, ble proposisjonen ikke behandlet. I stedet ble det fremmet en ny proposisjon, St.prp. nr. 45 (1911). Under komitebehandlingen i Stortinget ble det gjort endringer. Mens det i FDs utkast til § 2 var bestemt at samlagsgrensene alltid skulle følge regimentsgrensene, gjorde Stortinget en tilføyelse om at FD i særlige tilfeller kunne samtykke i at det ble gjort unntak.

DFS foreslo ovenfor FD en revisjon av grunnreglene i 1911. Forslaget fra DFS ble justert av FD (St.prp. nr. 45), og fikk sin endelige utforming etter stortingsbehandlingen. Endringene hadde sin bakgrunn i et ønske om å utnytte den sivile skytterorganisasjonen til å øke

skyteferdigheten i Forsvaret. Dagens formåls-paragraf (§1-1) for DFS ble vedtatt som del av grunnreglene.

I 1911 fikk også grunnreglene en ny § 2 som slår fast at det skal opprettes et eller flere skytterlag i hver bygd og by, som i dag står beskrevet i DFS grunnregel § 1-5.

Formålsparagrafen ble stående uendret både ved Stortingets revisjon i 1960, og i 1996 da Skyttertinget vedtok en modernisert versjon av grunnreglene som ble godkjent av FD i 1997.

Bestemmelsene i grunnreglene fra 1911 sto nærmest uendret frem til 1960. I mellomkrigsperioden ble grunnreglene endret to ganger gjennom vedtak i Stortinget. I 1922 vedtok Stortinget en endring i § 8 første ledd slik at det heretter lød (tilføyelsen er understreket):

Som medlem av skytterlag kan opptas enhver hederlig mann og kvinne som vil være med på å støtte fedrelandsforsvaret og inngår på de vilkår som er fastsatt i lagets lov.

I Budsjettinnst. S. nr. 172 – 1946 beskrives nok en endring av grunnreglene. FD foreslo å øke antall skyttertingsvalgte medlemmer av skytterstyret til fem, slik at alle fem kretser skulle være representert. Det er militærkomiteens uttalelse:

Komiteén går ut fra at det frivillige skyttervesen vil få øket betydning for vårt forsvarsberedskap ved eventuelt samarbeid med hjemmevernet i fremtiden.

I forbindelse med utarbeidelse av forsvarsbudsjettet for 2. halvår 1960 fremmet departementet forslag til endringer i grunnreglene. I St.prp. nr. 1 (1959–60) vises det til at gjeldende regler ble vedtatt i Stortinget 16. juni 1911, og senere endret slik som vist ovenfor. Det vises også til at § 5b og 6, første ledd, ble endret ved Kongelig Resolusjon i 1956 på grunn av manglende samsvar mellom de våpentyper som var tillatt i henhold til regelverket, og de våpen som ble benyttet etter den annen verdenskrig. Deretter heter det:

Utviklingen og erfaringen gjennom de mange år som er gått siden reglene ble fastsatt, har ført til et økende behov for en relativt omfattende revisjon av grunnreglene. Skyttertinget nedsatte derfor i 1957 et utvalg til å behandle spørsmålet (...). På grunnlag av Skyttertingets behandling av innstillingen fra utvalget, har Skytterstyret fremmet forslag til Forsvarsdepartementet om reviderte grunnregler. Av mer vesentlige endringer skal nevnes innføringen av 3 nye paragrafer (8,32 og 36) med bestemmelser om henholdsvis sikkerhetsregler for anlegg og inspeksjon av skytebaner, tvistemål innen organisasjonen og departementets rett til å foreta mindre endringer av reglene.

De nye regler vil ikke medføre noen endringer av Det frivillige skyttervesenets forhold til Forsvarsdepartementet og forutsettes heller ikke å føre til budsjettmessige konsekvenser.

De foreslåtte endringer ble vedtatt av Stortinget. DFS, med tilslutning fra departementet og Stortinget, var av den oppfatning at det var behov for en enklere prosess dersom det skulle gjennomføres «mindre endringer» i grunnreglene. Dersom det er behov for større endringer må disse fortsatt vedtas av Stortinget.

I 1996 vedtok Skyttertinget en ny revisjon av grunnreglene. Disse endringer var først og fremst av redigeringsmessig art og ble i sin helhet godkjent av FD, med en tilføyelse om ammunisjonsbidrag i paragraf 1-10. Reglene om skyttertinget, skytterstyret, samlagene og skytterlagene ble også gjort mer detaljert. Regelen om myndighet til godkjenning av endringer (nå § 1-17) ble presisert, og fikk følgende ordlyd:

Grunnreglene kan ikke endres uten etter vedtak i Skyttertinget og med godkjennelse av Forsvarsdepartementet. Vedtak som medfører vesentlige endringer i Det frivillige Skyttervesens oppbygging, formål og virksomhet er ikke gyldig uten Stortingets godkjenning.

Etter revisjonen i 1996 er det med FDs godkjenning foretatt flere endringer i grunnreglene. Blant annet er det innført bestemmelser om at Skytterstyret i særlige tilfeller kan innkalle til ekstraordinært årsmøte i et skytterlag eller samlag samt i helt særlige tilfeller overta administrasjonen av et skytterlag (§ 1-14). Videre er det innført bestemmelser om eksklusjon

av skytterlag (§ 1-15). Disse reglene er åpenbart ikke i strid med Stortingets krav til organisasjonens formål eller oppbygning, og krevde følgelig ikke Stortingets tilslutning.

Solli-utvalget konkluderer således med at i den grad det er tale om å gjøre vesentlige endringer i DFS' formål, oppbygging og virksomhet skal disse vedtas av Stortinget.

3.4 Kort om utviklingen av DFS med hensyn til organisering sentralt og regionalt

De organisatoriske bestemmelser fra 1892 slo fast at man skulle organisere skytterbevegelsen i ett eller flere skytterlag for hvert herred eller by. Det ble videre bestemt at skytterlagene skulle slutte seg sammen i samlag, ett for hvert Amt, og at samlagene skulle velge ombudsmenn til Fællesstyrets årsmøte (senere Skyttertinget).

Skyttersamlagene er DFS sitt regionale nivå. I begynnelsen var det 21 samlag som ble delt etter datidens fylkesgrenser (Amt), som i 1912 hadde blitt til 47 samlag. Samlagene ble fra 1907 inndelt etter regimentsinndelingene for Forsvaret. Disse er i stor grad beholdt uendret, med små justeringer.

Fra 1893 ble det bestemt at Landsskytterstyret (senere Norges Skytterstyre) skulle bestå av tre medlemmer valgt på Fællesstyrets årsmøte (Skyttertinget) og et medlem skulle være utpekt av Kongen. FD får representant i Skytterstyret etter Stortingets behandling av DFS i 1960. Samtidig mister kontorsjefen sitt styreverv som han hadde hatt siden opprettelsen av Skytterkontoret i 1908. Kontorsjefen fikk med virkning fra 1. juli 1963 tittelen generalsekretær. I 2004 opphører imidlertid ordningen med en egen representant fra FD og det såkalte kongevalgte medlem, som siden 1988 hadde vært Generalinspektøren for Hæren. GIHV blir nå utpekt som Forsvarets representant i styret

Fra 1963 blir ungdomsvirksomheten i DFS organisert gjennom et eget ungdomsutvalg, DFSU, som velges på Skyttertinget etter samme måte som Norges Skytterstyre. Lederen i DFSU har fra 1994 vært fast medlem i Norges Skytterstyre.

Som beskrevet (jf. kapittel 3.2.1) ble DFS' administrasjon på Skytterkontoret vedtatt opprettet av Stortinget i 1908. Frem til 2. verdenskrig var det to ansatte, kontorsjefen og kassereren. Etter krigen ble det en gradvis opptrapping, og på 1970- og 1980-tallet økte antall ansatte ettersom skyteopplæringen kom i mer organiserte former. Dette ble også påvirket av det stadig tettere samarbeidet med HV.

På 1990-tallet ble det opprettet en informasjonsavdeling, samt at IT-arbeidet begynte å ta form med ny teknologi i alle organisasjonsledd. I 1990 ble det videre opprettet en salgsavdeling for våpen- og ammunisjonssalg. Siden 1989 har Skytterkontoret hatt tilhold i Vaktmesterkompaniet AS sine lokaler på Løren i Oslo.

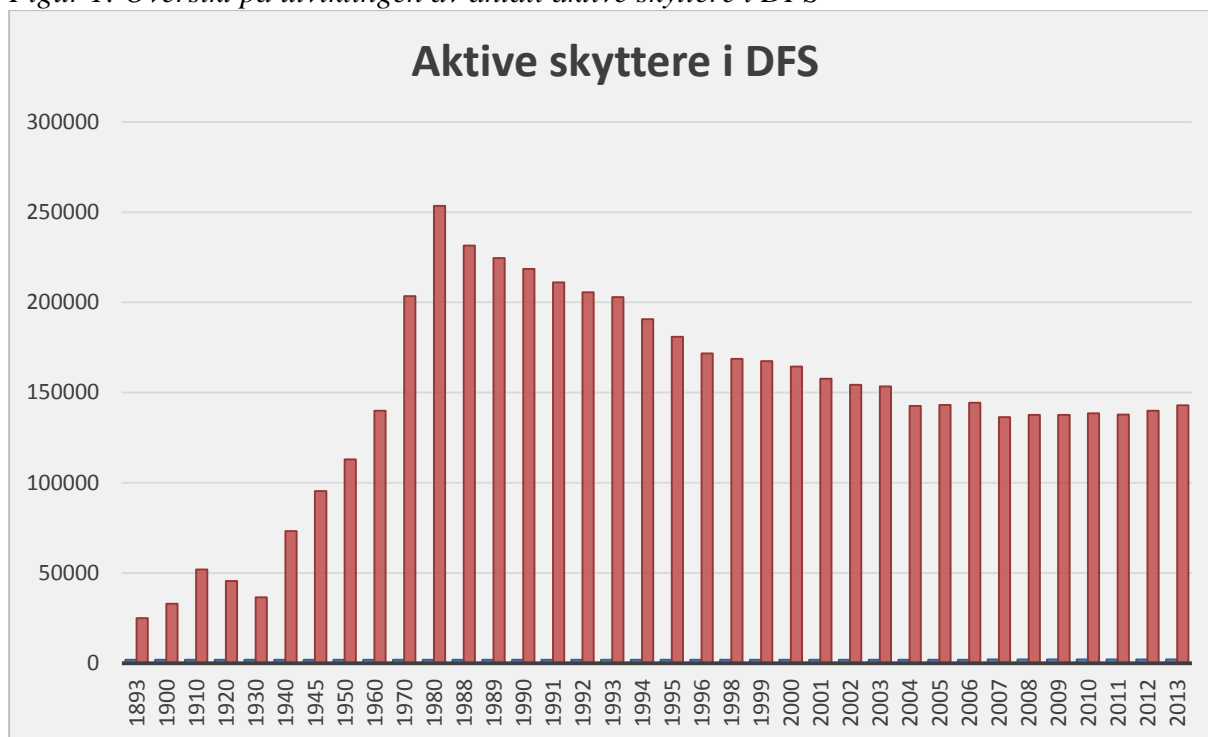
Kong Harald V er DFS' høye beskytter. Dette er en tradisjon fra 1945, da daværende kronprins Olav påtok seg oppdraget. Det kongelige beskytterskap ble sist bekreftet for DFS av det kongelige slott i 2011.

3.5 Kort om utviklingen av DFS med hensyn til skyttere og skytterlag

3.5.1 Utviklingen i antall aktive skyttere og skytterlag

Som mål på antall skyttere i Norge, innførte DFS allerede i 1897 begrepet "aktiv skytter". En «aktiv skytter» er en skytter som i løpet av kalenderåret skyter minst 30 skudd på en av skytterlagenes skytebaner. Siden 1897 har DFS registrert sine skyttere etter dette målbegrepet. Fra og med 2012 har DFS sentralt registrert antall medlemmer i skytterlagene. Med bakgrunn i målet om å skape flest mulig skyttere, har organisasjonen gjennom historien hatt oppmerksomheten rettet mot å få et høyest mulig antall aktive skyttere.

Figur 1: Oversikt på utviklingen av antall aktive skyttere i DFS

Da organisasjonen ble opprettet i 1893 var det et antall på 752 skytterlag med 19 400 skyttere. Disse skjøt i alt 1 207 000 skudd det første året.

I løpet av de første 20 årene, frem til 1. verdenskrig, var det stor økning i antall aktive skyttere. I 1913 var tallet økt fra nesten 40 000 skyttere til 57 000 skyttere. Samme år var det 1 618 skytterlag. I løpet av 1. verdenskrig ble det imidlertid nedgangstider, og i 1918 var tallet 35 700 skyttere. Mangel på rifler forklarer noe av nedgangen, men også at ungdommen fikk andre fritidsinteresser. Frem til da var skyting nærmest enerådende som folkesport med utbredelse over hele landet.

Antall skyttere holdt seg stabilt gjennom 20- og 30-årene, men i 1940 var det et oppsving med 73 200 registrert skyttere. Dette skyldtes den storstilte våpenopplæringen som ble påbegynt i løpet av vinteren 1940.

Etter 2. verdenskrig ble det en enorm interesse for skyttersaken. I 1947 ble det registrert over 115 000 aktive skyttere. I 1950 var det 1706 skytterlag, som er toppåret for antall skytterlag. Samme år ble det skutt nesten 17,5 millioner skudd i DFS regi. Skytterlagene begynte da å utvikle et tett samarbeid med HV etter opprettelsen av HV i 1946.

På 1950, 60- og 70-tallet økte interessen, og i 1980 var det registrert 253 000 skyttere i DFS. Antall skytterlag ble redusert til 1 063 skytterlag i forbindelse med sammenslåinger. I 1985 skytes det 31 millioner skudd i DFS, og det er det høyeste antall skudd som er registrert.

På 1990- og 2000-tallet har det vært en gradvis nedgang i antall aktive skyttere, som i hovedsak skyldes en nedbygging av mobiliseringsforsvaret. Det har blitt langt færre soldater. I dag er det registrert ca. 142 000 aktive skyttere i DFS, med ca. 845 skytterlag. I tillegg er det ca. 10 000 støttemedlemmer som ikke skyter 30 skudd i året. Årlig skytes det nå i overkant av 22 millioner skudd i DFS regi. De siste ti årene har disse tallene vært stabile, og det er ca. 13 000 skyttere som er under 18 år, herav 25 % kvinner.

3.6 Et historisk sammendrag av samarbeidet og tilknytningen til Forsvaret – herunder våpenutviklingen

3.6.1 Perioden frem til 1. verdenskrigs slutt

Helt fra starten har DFS vært opptatt av å nå de mål som er beskrevet i formålsparagrafen knyttet til forsvaret. Ønsket har vært å bidra til økt forsvarsevne, i tillegg til å styrke befolkningens forsvarsvilje.

I 1894 tok DFS-skyttere i bruk det nye geværet til Forsvaret, Krag Jørgensen. I 1895 bevilget Stortinget penger til innkjøp av 6 000 gevær. Målet var at 20 000 gevær og 6 millioner patroner skulle anskaffes innen utgangen av 1896. I 1895 bevilget Stortinget 60 000 kroner til et 18 dagers kurs for 447 skyttere på Elverum. Enkelte høyere offiserer var skeptiske til dette, men i ettertid viste kurset seg å få stor anerkjennelse både i pressen og på Stortinget. Dagbladet skrev: *”Skytterorganisasjon er vesentlig for at løse oppgaver den stivere organisasjon i Hæren ellers må lade ligge”!*

Det at DFS skyttere fikk mulighet til å få opplæring i kalibret og geværet til Forsvaret, ga skytterne en nær tilknytning til Forsvaret. Opptaket i Landforsvaret og at DFS ble inndelt med utgangspunkt i Forsvarets regiment, bidro til å styrke dette samarbeidet.

Den forsvarsmessige betydningen av våpenopplæring til DFS ble sett på som viktig før unionsoppløsningen i 1905, selv om konflikten med Sverige ble løst med fredelige virkemidler. DFS sine skyttere viste likevel at de hadde kunnskaper og vilje til å bidra for landets forsvar. Skytterne bidro som grensevakter mot Sverige, og et stort antall skyttere valgte å gjøre en frivillig innsats ved grensefestningene.

Frem mot første verdenskrig var det stor militær interesse for DFS sin forsvarskompetanse. Under Landsskytterstevnet i Oslo i 1914, rett før 1. verdenskrig brøt ut, var de fleste norske generaler samlet i forbindelse med stevnet. ”Farens stund” truet, og skytternes ferdigheter kunne få avgjørende betydning om Norge ble innblandet i storkonflikten.

3.6.2 Mellomkrigstiden og 2. verdenskrig

I mellomkrigstiden ble det imidlertid nedgangstid for DFS. Lavere bevilgninger ble begrunnet med at betydningen av DFS i forsvarssammenheng var overdrevet. Svakere økonomi generelt i samfunnet, bidro også til lavere bevilgninger til DFS. Selv da Stortinget i 1927 vedtok en ny hærordning hvor DFS viktige rolle ble slått fast, medførte ikke det økte bevilgninger til organisasjonen. På 1930-tallet slår den såkalte ”brukne geværs” politikk inn, og flere på Stortinget vurderer DFS som en ubetydelig forsvarsressurs. DFS utformet i 1931 et brev sammen med Norges Forsvarsforening til Forsvarets øverste ledelse, hvor de beskriver hvordan ungdommen kunne forberede seg til militærutdanning gjennom såkalte Leidangslag. Det ble holdt kurs i flere byer for spesialister i samband og bruk av mitraljøse. Leidangen ble imidlertid mistenkeliggjort som såkalte ”hvite garder”, men dette ble avvist på det sterkeste av DFS` ledelse. Leidangen ble av Stortinget i 1936 bedt om å avslutte sitt virke.

Vinteren 1940 vedtar Stortinget ekstrabevilgninger til våpenopplæringen i DFS. Opplæringen settes i gang for mange tusen skyttere, men tiltaket iverksettes for sent. Ved starten av- og under 2. verdenskrig, er det likevel mange eksempler på skytternes store og gode krigsinnsats. Spesielt er innsatsen på Elverum under krigens første dager godt dokumentert. Det er beskrevet at skytterlag og samlag over hele landet organiserte skytetropper som kjempet tappert mot overmakten. Så sent som i 1993 hevdet daværende forsvarssjef Torolf Rein at om DFS hadde vært bedre organisert før 2. verdenskrig, ville ikke tyskerne hatt en sjanse.

3.6.3 Etter 2. verdenskrig

Etter 2. verdenskrig ble det gitt mange lovnader om DFS` fremtid, og mange politikere var beskjemmet over den behandling DFS hadde fått i mellomkrigstiden. Daværende stortingsrepresentant, Anton Ryen, tok ingen forbehold da han skrev følgende i Norsk

Skyttertidende i desember 1946. »Det er ingen organisasjon, heller ingen etat – som administreres så billig som DFS. Det denne organisasjonen ber om, det skal den få!» HV ble opprettet i 1946, og bidrar til en ny tidsepoke for DFS. Det praktiske samarbeidet mellom DFS og HV blir gradvis tettere, og skytebanene til DFS blir i stor grad benyttet av HV. Til gjengjeld bidrar blant annet HV i forbindelse med støtte til Landsskytterstevnet (LS), som gradvis blir et større og større arrangement. I 1950 møter hele 4 900 skyttere under LS i Oslo.

I 1957 blir et nytt våpen innført i Forsvaret, Mauser skarpskyttergevær. Det ble straks tatt i bruk i DFS. I 1966 innføres AG3 geværet i Forsvaret, og dette geværet tillates også brukt i DFS med virkning fra 1974.

I årene som følger blir det praktiske samarbeidet med HV enda tettere. Skyteinstruktørkurs arrangeres i fellesskap flere steder i landet fra starten av 1960-tallet. DFS og HV samarbeider fortsatt om kurs som utdanner instruktører både til DFS og HV.

Forsvaret for øvrig er også store brukere av skytterlagenes skytebaner til trening og repetisjonsøvelser, når disse ligger plassert ved Forsvarets garnisoner. Fra 1990-tallet blir imidlertid Forsvarets behov for skytebaner redusert, etter hvert som flere militærleirer legges ned. Selv om Forsvaret benytter færre skytebaner til trening, opplever skytterlagene stor interesse fra andre samfunnsaktører (for eksempel politiet) som ønsker å inngå avtaler om bruk av skytebanene.

For å redusere behovet for mannskapsstøtte til LS, ble det på slutten av 1990-tallet inngått en avtale om innkjøp av elektroniske skiver til baneskytingen. Materiellet ble anskaffet av Forsvaret som kan benytte dette mellom LS-arrangementene.

Da elektronikk ble innført på LS i 2001, ble samtidig nye forsvarsavdelinger (nåværende FLO og Cyberforsvaret) involvert på LS. DFS og Forsvaret har nå en avtale om støtte til Landsskytterstevnet som har varighet frem til og med 2020. I løpet av den perioden skal også feltskytingene gjennomføres mot elektroniske figurer.

I 1990 innførte DFS et nytt våpen, det tyske våpenet Sauer 200 STR. Dette erstattet i praksis Krag Jørgensen-geværet. Senere innførte Forsvaret sitt nye våpen HK416 i kaliber 5,56 mm. Dette våpenet tillates også brukt av Forsvarets personell på DFS sine skytestevner.

3.7 Kort om utbyggingen av den norske skytebanestrukturen

I 1893 ble den første skytebaneloven vedtatt av Stortinget. Den ble revidert i 1897. Loven ga klare føringer for hvordan skytebaner skulle anlegges og på hvilken måte staten skulle være med å finansiere disse anleggene. Loven ble senere endret i 1974. Da ble ny lov om statsbidrag til skytebaner vedtatt i Stortinget, som i hovedsak videreførte den tidligere ordning. Lovens § 1 lyder:

Til kjøp eller leie av grunn til skytebane og til anlegg og ombygging av slik bane, kan det ytes statsbidrag med inntil halvparten av kostnadene. Dette gjelder ikke anskaffelse av skytterhus. Den del av kostnadene som ikke dekkes av statsbidraget, skal på forhånd være skaffet til veie av kommunen eller skytterlaget. Det er et vilkår for statsbidrag at skytterlaget er tilsluttet Det frivillige skyttervesen, at det er aktivt og i sin siste årsberetning har oppført minst 20 aktive skyttere.

Allerede fra 1890-tallet var skytebaner en viktig premiss for å kunne drive den ønskede våpenopplæring. Det fantes få anlegg, og det var mange steder til hinder for rekrutteringen til skytterlagene. I 1924 var det for eksempel registrert 324 skytebaner i DFS og 1292 skytterlag. Antall skytebaner økte gradvis, og skjøt fart etter 2. verdenskrig, da det ble stor interesse for skyttersaken og forsvarssaken.

Sikkerheten har historisk sett vært det viktigste for skytebaneutbygging. I 1977 ble det utarbeidet sikkerhetsforskrifter for sivile skytebaner. I henhold til sikkerhetsforskriftene er det

politiet som er ansvarlig for å godkjenne skytebanene, men det er skytterlagenes ansvar å følge opp sikkerheten i den daglige bruk.

3.7.1 Skytebanene eiet av skytterlagene og bygd med stor dugnadsinnsats

Det er skytterlagene som både eier og vedlikeholder skytebanene. DFS sentralt verken eier eller drifter skytebaner. En sterk dugnadskultur i DFS medførte at skytterlagene i 1980 hadde 900 skytebaner. Dugnadsånden er selve fundamentet for at DFS har utviklet en god anleggsstruktur. Etter 1980 har det blitt færre baneanlegg, blant annet som følge av sammenslåing av skytterlag, og at rammebetingelsene for å anlegge nye baner har blitt mer krevende. I dag er det ca. 750 utendørs skytebaner. Anleggene som er etablert de siste årene har en standard som gjør dem tidsriktige også i forhold til dagens støykrav fra miljøvernmyndighetene.

Fra 1980-tallet har mange skytterlag i tillegg skaffet seg baner innendørs på 15 meter til bruk for rekruttering med kaliber 22. Disse er finansiert av skytterlagene selv, eventuelt med støtte fra spillemidler.

3.7.2 utfordringer i forbindelse med støy fra skytebaner

Historisk sett har det vært stor velvillighet i samfunnet til å bygge skytebaner. Etter hvert som tiden har gått har det imidlertid blitt vanskeligere å finne områder til nye skytebaner i forbindelse med kommunenes arbeid med reguleringsplaner. I dag blir det ofte arealkonflikter i skytebanesaker, og bruksretten til skytebaner må ofte eksproprieres.

Støyproblemer fra skytebaner har de siste 20 år blitt satt på dagsorden. I 1992 ble det for første gang bevilget en såkalt "miljøpakke" på 3 millioner kroner over forsvarsbudsjettet. Hensikten var å redusere støy fra skytebaner i nærheten av støyutsatt bebyggelse. Bevilgningen til slike miljø prosjekter er øremerket og har de siste årene vært på 5 mill. kroner.

3.7.3 Utvikling av skytebaner med hensyn til skyteavstand

Skyteavstanden har også endret seg i løpet av historien. Først skjøt man på avstander helt opp til 1500 meter. I 1926 kom en standardisering da lengste avstand ble 600 meter. I 1953 ble det to offisielle hold, 100 meter og 300 meter. I 1979 ble det på Skyttertinget vedtatt at 200 meter skulle likestilles med 300 meter.

Skyteavstand på 100 meter blir benyttet for rekrutteringsskytterne og de eldste skytterne fra 65 år, mens 200 og 300 meter blir benyttet til skytterne mellom 18 til 65 år. Skyteavstand på 100 meter blir også benyttet når 70–80 000 storviltjegerne årlig skal avlegge skyteprøven for storviltjegere. Ny baner etableres i all hovedsak med skyteavstand på 200 meter.

3.7.4 Skytebanene med tilliggende skytterhus som sosiale møteplasser

Skytebanene, med de tilliggende skytterhus, har gjennom hele historien vært viktige sosiale møteplasser i bygd og by. Skytterhusene brukes også som forsamlingshus. Etter 2. verdenskrig ble mange skytterhus i flere år brukt som skolelokaler, og i den senere tid har vi mange eksempler på at skytterhus er benyttet til eksempelvis barnehagelokaler på dagtid.

3.8 Skytearrangementene

Å skape interesse for skytingen gjennom å organisere skytekonkurranser, er et av flere tiltak for å motivere flest mulig til å skyte. Skytekonkurranser er et virkemiddel, mens målet er at dette skal rekruttere mange skyttere til skytterlagene. Prestasjonene til enkeltskyttere i konkurranser er således ikke et mål på DFS sin suksess. Dette utgjør en stor forskjell fra store deler av den øvrige idrettsbevegelse i Norge.

Hvert år arrangeres det 8 000 skytearrangementer i DFS' regi. Det er skytterstevner på ulike nivå, fra interne arrangement i skytterlagene, via samlags- og landsdelskrets nivå til LS som det øverste nivå.

For at det sportslige tilbudet skal bli mest mulig likeverdig, er skytterne inndelt i klasser, delvis etter alder og ferdighetsnivå. Det er 14 ulike klasser i DFS. Det unike med skytesporten i DFS er at både kvinner og menn, jenter og gutter, konkurrerer i samme klasser. Dette kombinert med at skyting er en livsløpssport, gjør den helt særegen, noe som medfører et spesielt samhold på tvers av generasjoner.

I perioden fra slutten av 1800-tallet frem til 2. verdenskrig, var det svært mange saker på Skyttertinget som omhandlet det å skape mest mulig rettferdige konkurranser i DFS regi. Forsøk på juks eller det å tilegne seg personlige fordeler ble ikke akseptert. Det ble utviklet en demokratisk organisasjon med sterk indre etikk.

DFS har utviklet ferdighetsmerker for ulike ferdighetsnivå. Målet er å motivere skyttere til å opprettholde skyteferdighetene. Skytingen om blant annet Dugleiksmerket, i bronse, sølv og gull, er også et militært ferdighetsmerke.

3.8.1 Landsskytterstevnet (LS)

LS har blitt arrangert hvert år siden DFS ble opprettet, og nesten 300 000 skyttere har til sammen deltatt på stevnet. I dag deltar mellom 4 000 og 7 000 skyttere hvert år på LS som normalt foregår første uken i august. LS er et av Norges aller største arrangementer, og det største nasjonale sportsarrangement som gjennomføres over en hel uke. Stevnet bidrar til store positive ringvirkninger for regionen som arrangerer stevnet. LS alternerer i en turnus på de fem landsdeler, hvor det tradisjonelt har vært to stevnesteder for hver landsdel.

I de første årene etter opprettelsen i 1893, var arrangementet et redskap for å bygge opp organisasjonen. Det var bevisst fra skytterbevegelsens ledere at stevnet ble lagt til ulike deler av landet. Stevnene ble i stor grad også brukt til politisk agitasjon for skyttersaken, og det ble arrangert mange møter og sammenkomster i den forbindelse, blant annet det årlige Skyttertinget. Den høytidelige rammen for stevnet, gjorde at man i årene frem til 1904, kalte stevnet Landsskytterfesten.

Forsvaret fattet tidlig interesse for LS. De tilbød seg å bistå stevnet som en gjenytelse for at skytterlagene ellers i året stilte sine skytebaner til disposisjon. Fra 1921 var det Forsvaret som stod for gjennomføringen av alle skytekonkurranser på LS. Siste avtale mellom DFS og Forsvaret om støtte til gjennomføring av LS ble inngått i 2010, og nåværende avtale gjelder til og med 2020.

LS har vært ansett som DFS' beste "utstillingsvindu". Helt siden 1963 har NRK hvert år sendt fra LS, med noen få unntak. De siste årene har stevnet fått mer sendetid på TV. LS har også fått betegnelsen som Norges mest teknisk krevende sportsarrangement, hvor det skytes ca. 500 000 skudd i løpet av arrangementet.

I 2005 flyttet Forsvaret sitt militære Norgesmesterskap til LS, og mesterskapet arrangeres i forkant av LS.

3.9 Skyteaktivitetene gjennom ulike tidsepoker

Den grovkalibrede skytingen med kaliber 6,5 mm og 7,62 mm i kombinasjon med korte skytetider, har gjort skytterne fra DFS særlig godt skikket for Forsvaret. Dette til forskjell fra Norges Skytterforbunds rifleøvelser, hvor det i hovedsak skytes med finkalibrede våpen, og med lange skytetider der størst mulig presisjon er det viktigste.

3.9.1 Nasjonale skyteaktiviteter

Baneskyting er den opprinnelige øvelsen i DFS. Baneskytingen foregår på skiver på 100 og 200/300 meter. Baneskytingen har flest skyttere, og det er den øvelsen hvor årets

Skytterkonge eller Skytterdronning kåres på LS. Baneskytingen utøves i sommerhalvåret i perioden april til september.

Feltskyting ble på LS innført i 1963. Feltskyting består i å skyte seks skudd på ulike figurer i terrenget. Feltskytingen utøves vanligvis om vinteren, i perioden fra januar til og med april. En normal feltskyting består av fem ulike hold hvor det skytes seks skudd på hver figur, slik at maksimalt antall treff kan bli 30. Feltskytingen er den disiplinen som ligger nærmest formålsparagrafen, da skytteren trenes til både avstand- og vindbedømmelse. I tiden frem til 1975, ble det skutt mot menneskelignende figurer, men etter 1975 har figurene fått en abstrakt utforming.

Stang-skyting ble innført på LS i 1912, til minne om oberst Georg Stang. Stang var i 1900 forsvarsminister og ble senere kommandant på Oscarsborg festning. Stang-skytingen er en hurtigskyting, hvor hensikten er å skyte flest treff innenfor en oppsatt skytetid på 25 sekunder.

Felthurtigskyting ble innført i 1930. Dette er også en hurtigøvelse, hvor målet er å nedkjempe tre figurer på ukjent avstand på kortest mulig tid. Den var initiert av det kongevalgte medlem i Norges Skytterstyre, major Wilhelm Krag. Hensikten er å trene skytterne til raskt å identifisere og å skyte en eventuell fiende. Når NRK viser sine sendinger fra Landsskytterstevnet, er Stang- og felthurtigskytingen de mest populære øvelsene.

Skifeltskyting og skogsløp med feltskyting kombinerer i større grad fysisk aktivitet med skyting. Skifeltskytingen kombinerer den ordinære feltskyting med skigåing. Om sommeren byttes skigåing ut med terrengløp.

Innendørsskyting på 15 meter har fra 1984 vært arrangert i DFS regi med kaliber 22. Konkurransene foregår i perioden oktober til februar, og gir god grunn trening til utendørssesongen, samtidig som at det er en viktig arena for rekruttering.

3.9.2 Internasjonale skyteaktiviteter

I begynnelsen organiserte DFS alle skytekonkurranser i Norge. Da Norge sendte sin første VM-tropp til Frankrike i 1897, var det skyttere fra DFS som representerte Norge. Det samme skjedde i de første olympiske leker som ble avholdt i 1906.

Frem til og med de olympiske leker i 1920 representerte alle skytterne DFS, før den såkalte "Norske Avdeling for den Internasjonale Skytterunion" overtok de internasjonale øvelsene. Da Norges Skytterforbund ble stiftet i 1946, ble ansvaret for de internasjonale øvelsene overført til den organisasjonen. Fra 1954 ble det innført Nordisk mesterskap i feltskyting for DFS-skyttere. Mesterskapet er senere utvidet med baneskyting og felthurtigskyting, og er den eneste konkurransen som DFS-skyttere deltar i utenfor Norge, med unntak av eventuelle skytestevner i Sverige og Danmark. Hvert tredje år er Norge arrangør av dette mesterskapet, som har til sammen 60 deltakere fra Norge, Sverige og Danmark.

3.9.3 Skiskyting

DFS organiserte all skiskyting i Norge frem til 1983. Skyttertinget besluttet da at skyttere og skiskytterne skulle skille lag, og støttet forslaget om at Norges Skiskytterforbund skulle opprettes. Det var utfordrende å forene interessene med å legge til rette for de beste skiskytterne (toppidretten), samtidig som DFS skulle prioritere den breddeorienterte formålsparagrafen.

3.9.4 Kongepokaler

DFS får etter søknad adgang til årlig å tildele to kongepokaler fra H.M. Kong Harald V. Den ene tilfaller Skytterkongen eller Skytterdronningen under LS, mens den andre gis til vinneren av Norgesmesterskapet i skifeltskyting.

3.9.5 Antidoping

Fra og med 1984 ble det innført regler for antidopingarbeid i DFS. DFS gjennomførte selv kontrollene frem til og med 2009, mens analysene ble gjort på dopinglaboratoriet ved Aker Universitetssykehus. Fra og med 2010 ble det inngått en samarbeidsavtale med Antidoping Norge, som nå gjennomfører kontrollene på vegne av DFS.

3.10 Samfunnsbidrag

DFS har med sine skytterlag vært en sentral samfunnsaktør gjennom hele historien. DFS har på flere samfunnsområder, og spesielt mot ungdommen, gitt et stort bidrag gjennom blant annet å fremme gode holdninger.

Ungdom som mottar skyteopplæring har fått gode holdninger og respekt for våpenbruk, noe det er behov for i et samfunn med lange jakttradisjoner. Skytterlagene har i hovedsak gjennomført Skyteprøven for storviltjegere, helt siden den ble innført fra 1964. Dette ble formalisert i 1980 da DFS inngikk avtale med Direktoratet for Naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) om å avholde den årlige Skyteprøve for Storviltjegere.

I 1997 ble det innført en ordning hvor alle storviltjegere i Norge ble pålagt å skyte 30 obligatoriske treningsskudd før gjennomføring av skyteprøven. Skyteprøven består av fem skudd mot dyrefigur, hvor treffsirkelen er 30 centimeter på 100 meters avstand. Hvert år avlegger over 100 000 storviltjegere denne prøven, og om lag 70–80 000 av disse gjennomfører prøven gjennom et skytterlag i DFS. De resterende avlegger sine prøver gjennom lokale lag og foreninger under Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF). Uten skytebanene til DFS hadde et slikt statlig pålegg om trening ikke vært gjennomførbart. Avtalen med Miljødirektoratet ble sist justert i 2013.

Noen skytterlag leier også ut sine baner til skytetrening for politiets mannskaper.

3.11 Finansiering av DFS gjennom historien

I grunnreglene av 1893 pkt. 4 finner vi den første bestemmelsen som omhandler statens økonomiske bidrag:

Staten bidrager det nødvendige Beløb til Fællesstyrets og Landsskytterstyrets Administrationsudgifter samt til den aarlige Landsskytterfest.

Forøvrigt bidrager den til Skyttersagens Udviklingen med en aarlig Bevilgning, der gjennem Samlagenes Fællesstyre fordeles mellem disse efter Antallet av Skyttere med mindst 30 protokollerede Skud..... Alt under Forudsetning af at Stortinget bevilger de dertil fornødne Midler.

I reglens pkt. 5 ble det gitt nærmere retningslinjer for hvordan midlene skulle anvendes, herunder til riflebidrag, premier og ammunisjonsbidrag.

Ved revisjonen av grunnreglene i 1911 ble statens økonomiske forpliktelser omformulert, men realiteten ble ikke endret. Det er likevel verdt å merke seg at § 4 fikk en tilføyelse om at også bidrag til anlegg og leie av skytebaner ble omfattet av statens forpliktelser; etter at Stortinget hadde vedtatt en egen lov om statsbidrag til skytebaner.

Etter Stortingets siste revisjon i 1960 lød pkt. 4 slik:

Staten bidrar med et årlig beløp til skyttervesenets alminnelige utgifter, til ammunisjon, instruktørlønn, terrengøvinger, landsskytterstevner m.m. likesom den også gir bidrag til kjøp av geværer og til anlegg og leie av skytebaner på de vilkår som til enhver tid måtte være fastsatt.

Ordlyden ble i 1997 med FDs godkjennelse justert til nåværende § 1-10 i DFS grunnregler:

«Staten bidrar til finansiering av Det frivillige Skyttervesens virksomhet. På de vilkår som til enhver tid måtte være fastsatt, ytes bidrag til anlegg og vedlikehold av skytebaner,

ungdomsarbeid, ammunisjon, instruksjonsvirksomhet, feltskyting, større mesterskap, administrasjon og alminnelige utgifter.»

Bevilgninger

I 1893 ble det bevilget 140 000 kroner til DFS. Det var lav inflasjon og beløpet ble ikke vesentlig endret de første årene. I mellomkrigstiden ble beløpet redusert, og Skyttertinget skrev flere brev om at situasjonen var kritisk for aktivitetene i DFS.

Etter 2. verdenskrig ble det en betydelig oppgang i bevilgningene, og man passerte tidlig et 1 mill. kroner i bevilgning. I tillegg fikk HV i 1948 en egen bevilgning på 1 mill. kroner som skulle benyttes i forbindelse med samarbeidet med DFS. Bevilgningen til DFS steg gradvis, og i 1993 var statsstøtten til DFS på 23 185 000 kroner.

I 2002 var bevilgningen økt til 28 millioner kroner.

I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 27 (1996–97) om statens forhold til frivillige organisasjoner skriver FD blant annet følgende4:

*«Det frivillige Skyttervesen mottar ca. 63 prosent av de midler som blir fordelt som grunnstøtte til frivillige organisasjoner. Forbundet ble opprettet etter vedtak i Stortinget i 1892. Det frivillige Skyttervesen driver et rekrutterings- og opplæringsarbeid som departementet anser som svært viktig for Forsvaret. I tillegg står de for driften av lokale skytterbaner som bl.a. Heimevernet benytter til sine øvelser...
... Forsvarsdepartementet har møter ca. tre ganger i året med opplysningsorganisasjonene. I tillegg sitter det til enhver tid en representant fra departementet i styret i Det frivillige Skyttervesen.»*

I 2002 ble bevilgningen til DFS foreslått terminert i forbindelse med ny langtidsplan for Forsvaret (St.prp. nr. 55 (2001–2002)). En enstemmig Forsvarskomiteé gikk inn for å opprettholde støtten til DFS. Et enstemmig Storting støttet komitéens innstilling under behandlingen 19. juni 2002.

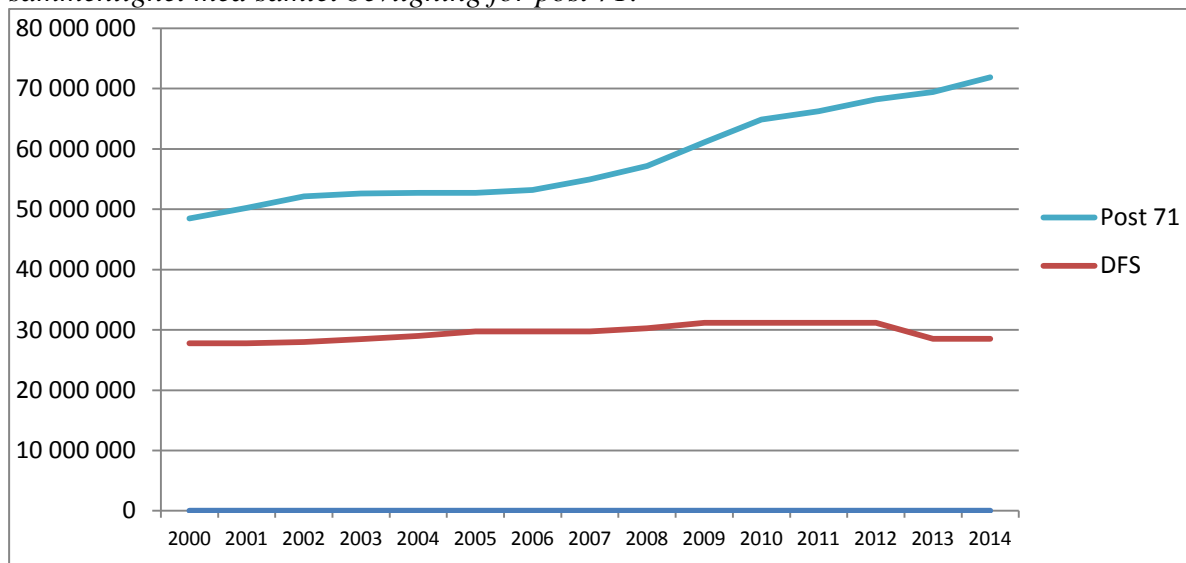
I 2011 foreslo Regjeringen å redusere bevilgningen til DFS med 6,2 mill. kroner, fra 31,2 millioner til 25 mill. kroner. (Prop. 1 S (2011–2012)). Stortinget vedtok imidlertid å bevilge 31,2 mill. kroner under behandlingen av statsbudsjettet, fulgt av en merknad om omstilling av DFS.

I 2012 foreslo Regjeringen igjen å redusere bevilgningen til DFS fra 31,2 mill. kroner til 25 mill. kroner (Prop. 1 S (2012–2013)). Under behandlingen av statsbudsjettet vedtok Stortinget å øke bevilgningen med 3,5 mill. kroner i forhold til Regjeringens opprinnelige forslag, til 28,5 mill. kroner. Stortinget vedtok samtidig å se nærmere på DFS sin rolle og tilknytning til Forsvaret og samfunnet for øvrig, samt hvordan offentlig økonomisk bidrag til DFS kan organiseres og finansieres for fremtiden.

DFS tildeles midler over FDs kapittel 1719 Fellesutgifter og tilskudd til foretak under FD, post 71 – Overføringer til andre.

DFS mottar midler sammen med andre forsvarsorganisasjoner som Folk og Forsvar, Norsk Reserveoffisersforbund, Norges Forsvarsforening, Kvinners frivillige beredskap, Den norske Atlanterhavskomite osv. Det som skiller DFS fra disse organisasjonene, er at DFS i større grad er en praktisk støtteorganisasjon til Forsvaret.

Figur 2: Viser samlet bevilgning til DFS i nominelle kroner i perioden 2000-2014, sammenlignet med samlet bevilgning for post 71:

DFS' andel av post 71 i perioden 2000–2014:

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
57 %	55 %	54 %	54 %	55 %	56 %	56 %	54 %	53 %	51 %	48 %	47 %	46 %	41 %	40 %

Tildelingskriteriene ble endret i 2009.

4. DAGENS ORGANISERING, VIRKSOMHET OG FINANSIERING

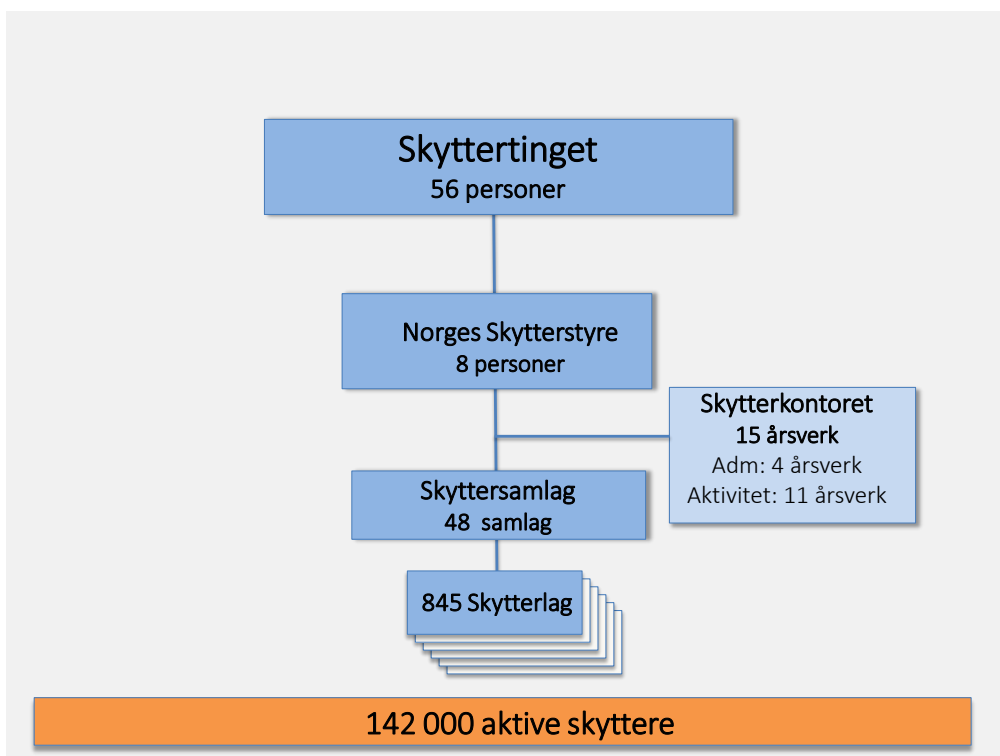
4.1 Innledning

Dette kapitlet beskriver organiseringen av DFS, fra sentralt nivå ned til skytterlagene. Deretter redegjøres det for virksomheten ved Skytterkontoret i Oslo, omfanget av organisasjonens aktiviteter gjennom året, og for hvordan organisasjonen og aktivitetene finansieres.

DFS er en organisasjon av frivillige, som bidrar til å utføre et konkret oppdrag for Forsvaret og samfunnet for øvrig. Organisasjonen har ikke profitt som mål for sin virksomhet, og drives, med unntak av ansatte på Skytterkontoret, utelukkende på dugnad.

4.2 Organisasjonens oppbygning og verdier

Figur 3: Formell organisering av Det frivillige Skyttervesen

Skyttertinget er DFS sin øverste myndighet, og samles ordinært en gang i året etter innkalling fra Norges Skytterstyre. Skyttertinget består av én representant fra hvert samlag og i tillegg medlemmene i Norges Skytterstyre, totalt 56 personer.

Norges Skytterstyre består av åtte medlemmer. Skyttertinget velger en president og et medlem med personlig varamedlem fra hver av de fem landsdelene. Lederen i DFS ungdomsutvalg er fast medlem av styret. I tillegg oppnevner FD ett medlem i Skytterstyret, som for tiden er Generalinspektøren for Heimevernet (GIHV).

Styret er ansvarlig for DFS sin administrative virksomhet, som utøves av Skytterkontoret, under ledelse av generalsekretæren. Styret skal lede organisasjonen i overensstemmelse med grunnreglene, gjennomføre de vedtak som fattes av Skyttertinget, og gjøre vedtak innenfor sitt kompetanseområde til det beste for skyttersaken.

DFS har 48 skyttersamlag fordelt over hele landet. Over tid er det gjennomført enkelte sammenslåinger av skyttersamlag. To samlag følger i dag fylkesgrensene, mens de øvrige av landets fylker har flere skyttersamlag.

Aktiviteten i DFS utøves i de 845 skytterlagene. I 2013 var det ca. 142 000 aktive skyttere, og ca. 128 500 medlemmer. Det er frivilligheten som drifter både samlag og skytterlag.

4.2.1 Regionalt organisasjonsledd: Skyttersamlag

Et skyttersamlag har som formål å være et organisatorisk og koordinerende ledd mellom den sentrale ledelse i DFS og skytterlagene.

Skyttersamlagene skal arbeide for og påse at skytterlagenes aktiviteter drives i samsvar med grunnreglene og det øvrige regelverk i DFS.

Skyttersamlagene skal i hele sin virksomhet følge de regler og bestemmelser som er vedtatt av Skyttertinget.

Skyttersamlagene samordner terminlistearbeid og større konkurranser gjennom ni landsdelskretser. Landsdelskretsene er ikke formelle organisasjonsledd i DFS, men et samordningsledd for samlagene i den enkelte krets.

DFS er videre inndelt i fem landsdeler. Landsdelene har i praksis kun betydning ved tildeling av LS, og i forbindelse med valg av fem landsdelsrepresentanter til Norges Skytterstyre.

Sammenhengen mellom landsdeler, landsdelskretser og samlag er som følger:

Østlandet landsdel:

- Viken I krets: Drammen, Hallingdal, Numedal, Ringerike og Vestfold.
- Viken II krets: Akershus, Follo, Oslo, Solør og Østfold.
- Opplandskretsen: Gudbrandsdal, Hedmark, Nord-Østerdal, Oppland, Valdres og Østerdal.

Sørlandet landsdel:

- Sørlandskretsen: Agder, Aust-Agder, Telemark, Rogaland, Vest-Agder og Vest-Telemark.

Vestlandet landsdel:

- Hordakretsen: Hardanger og Voss, Hordaland og Sunnhordland.
- Fjordane krets: Nordfjord, Sogn Indre, Sogn Ytre og Sunnfjord.

Midt-Norge landsdel:

- Møre kretsen: Nordmør, Romsdal, Sunnmør og Søre Sunnmøre.
- Trønderkretsen: Fosen, Gauldal, Hitra og Frøya, Inntrøndelag, Namdal og Utrøndelag.

Nord-Norge landsdel:

- Nord-Norge krets: Aust-Finnmark, Lofoten, Ofoten, Rana, Salten, Troms, Vefsn, Vesterålen og Vest-Finnmark.

4.2.2 Lokale organisasjonsledd: Skytterlag

Skytterlagene utgjør viktige kulturinstitusjoner i bygd og by. I nesten alle landets kommuner finnes det skytterlag som organiserer et aktivitetstilbud i lokalsamfunnet. Skytterhusene fungerer i mange tilfeller også som bygdas samfunnshus. Dette gjør at skytterlagene har betydning langt ut over at de organiserer skytetreninger og konkurranser.

Skytterlagenes formål er fastlagt i grunnreglene for DFS. Skytterlagene gjennomfører utøvende aktivitet i organisasjonen. Skytterlagene er eiere og ansvarlig for all drift og vedlikehold av skytebaneanleggene. Virksomheten reguleres av Standardlov for skytterlag med de endringer som til enhver tid er vedtatt av Skyttertinget eller Norges Skytterstyre, samt med de tillegg som skytterlagets årsmøte har vedtatt innenfor rammen av standardloven.

Stortinget har gjennom grunnreglenes § 1-5 uttrykt ønske om en vid utbredelse av skytterlag over hele landet. Skytterlagene skal ha en geografisk utbredelse som sikrer tilgjengelighet til aktivt medlemskap for alle.

4.2.3 Langtidsplan 2012–2016 med organisasjonens kjerneverdier

I DFS sin langtidsplan for perioden 2012–2016 står det beskrevet at DFS skal forankre sin virksomhet i følgende fem kjerneverdier:

Forsvarsbygger

DFS skal gjennom vårt brede engasjement og støtte bidra til god forsvarsvilje og forsvarsevne i det norske folk. Vi skal tilby vår skytebane- og skyteekspertise til Forsvaret slik at de når sine målsettinger.

Folkesport

DFS skal være en inkluderende breddeorganisasjon der begge kjønn og alle generasjoner kan drive en aktivitet de har glede og nytte av. Fokus skal være at flest mulig oppnår utvikling og mestring til sitt ambisjonsnivå, og samtidig bidra til å oppnå samfunnets mål om en god folkehelse.

Frivillighet

DFS skal være en attraktiv organisasjon for frivillig innsats. Samhold og godt miljø skal være grunnleggende motivasjonsfaktorer der den enkelte skal ha stor glede og stolthet av å bidra frivillig til DFS' utvikling.

Forbilde

DFS skal gjennom god våpenopplæring og holdningsskapende arbeid bidra til en høyverdig våpenkultur hos skyttere og storviltjegerne. Vi skal være en utdanningsinstitusjon for ungdom, gjennom å tilby et helhetlig og utviklende fritidstilbud. Ledere og instruktører skal være forbilder for ansvarlig og respektfull våpenbehandling og som formidlere av organisasjonens mål.

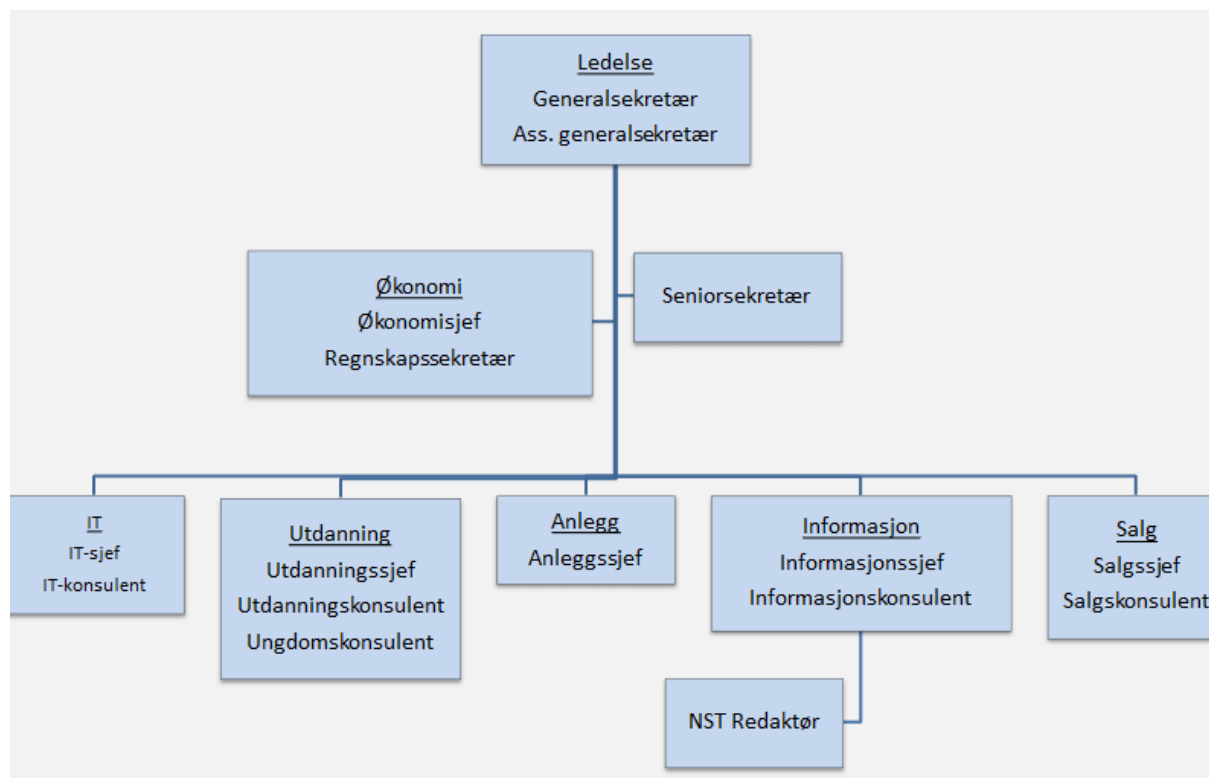
Fremtidsrettet

DFS skal være en fremtidsrettet organisasjon som benytter effektive teknologiske verktøy for å lette administrative oppgaver. Arrangementene i DFS' regi skal være moderne og innbydende for deltakere, publikum og media.

4.3 Administrativ og driftsmessig organisering

4.3.1 Skytterkontoret

Figur 4: Organisering av Skytterkontoret

Skytterkontoret er DFS sin administrasjon, kompetanse- og servicekontor for organisasjonens ca. 10 000 tillitsvalgte og skyttere. Organisasjonen har ingen ansatte lokalt eller regionalt.

Gjennom hele historien har DFS prioritert å opprettholde en liten administrativ stab. Målet har hele tiden vært å skape mest mulig aktivitet med lavest mulig administrative kostnader. Skytterkontoret har pr. 1. april 2014 15 årsverk, hvorav ca. 11 årsverk er finansiert av midler fra offentlig tilskudd. De øvrige årsverkene er finansiert med andre inntekter, som annonseinntekter og inntekter fra salg av varer og tjenester.

Solli-utvalget har gjennom sitt arbeid fått god forståelse for aktiviteter og arbeidsoppgaver ved Skytterkontoret. DFS har valgt å organisere Skytterkontoret i en flat struktur med seks små avdelinger – fra en til tre ansatte - der hver avdeling har spisskompetanse. Solli-utvalget er av den oppfatning at dette synes som en fornuftig og effektiv organisasjonsmodell for Skytterkontoret.

Skytterkontoret har ca. fire årsverk knyttet til administrative funksjoner. Skytterkontoret ledes av en generalsekretær. I tillegg har Skytterkontoret en økonomiavdeling med to årsverk, og en seniorsekretær. Ledelse og administrasjon omfatter blant annet oppgaver innenfor personaladministrasjon, plan- og budsjettarbeid, regnskap, alminnelige kontortjenester, saksforberedelser og oppfølging av Norges Skytterstyre og Skyttertinget. Generalsekretæren har videre ansvaret for gjennomføring av vedtak og oppfølging mot offentlige myndigheter og sentrale politikere, i samråd med Norges Skytterstyre.

Anleggsavdelingen har ett årsverk (kapittel 4.3.2), Utdanningsavdelingen har tre årsverk (4.3.3), hvorav ett årsverk gjelder Ungdoms- og rekrutteringsarbeid (4.3.4). Informasjonsavdelingen har tre årsverk, hvorav ett årsverk er knyttet til medlemsbladet Norsk Skyttertidende (4.3.5). Informasjonssjefen er også assisterende generalsekretær, noe som innebærer flere tilleggsfunksjoner som oppfølging av regelverk og administrativ ledelse sammen med generalsekretæren.

IT-avdelingen har to årsverk (4.3.6), og det samme har Salgsavdelingen (4.3.7).

Ut over de ordinære oppgaver har Skytterkontoret ansvar i forbindelse med oppfølging og gjennomføring av følgende arrangement:

- Landsskytterstevnet med militært Norgesmesterskap (NM).
- Nordisk Mesterskap i bane, felt og felthurtigskyting.
- Norgesmesterskap i skifeltskyting og skogsløp med skyting.
- Norges Cup baneskyting.

Solli-utvalget er av den oppfatning at for å kunne gjennomføre dagens oppdrag og aktiviteter i DFS, er det nødvendig å opprettholde dagens størrelse på administrasjonen.

4.3.2 Skytebanesektoren

Stortinget har gitt DFS i oppdrag å sikre tilgang på skytebaner gjennom grunnreglenes § 1-11:

Et hvert skytterlag må sikres skytebanetilbud, fortrinnsvis gjennom egen bane i lokalmiljøet. Forsvaret, og spesielt Heimevernet, skal så langt som mulig gis anledning til å benytte skytterlagenes baner, etter avtale med det enkelte skytterlag. (...)

Skytterlagene i DFS eier, bygger, vedlikeholder og drifter i dag ca. 750 utendørs skytebaner. Disse er geografisk spredd over hele landet. DFS sentralt eier ikke egne skytebaneanlegg. I tillegg eier skytterlagene ca. 500 innendørs skytebaner (15 m).

Skytterkontorets anleggsavdeling består av en anleggssjef samt kjøp av juridisk og teknisk kompetanse. Avdelingen bistår skytterlag og offentlige instanser med faglig rådgivning i skytebanespørsmål, for å finne de beste løsningene, både for skytterlagene, Forsvaret og samfunnet for øvrig. Avdelingen har spisskompetanse på fagområdet som utfyller kompetanse i offentlige sektorer.

Arbeidsoppgavene er følgende:

- Juridisk bistand: Sikre grunnrettigheter, veirett, bistå i tvistesaker, bistand ift. offentlig saksbehandling/konsesjonsforhold, reguleringsmessige forhold, samarbeid med offentlige myndigheter.
- Teknisk bistand: Støykartlegging, reguleringsprosesser, offentlig saksbehandling, tilrettelegging for miljø og sikkerhet, samt utforming av anlegg.
- Bidra som rådgivnings- og kompetanseinstans for skytterlagene og offentlige instanser, blant annet innenfor miljø og skytebanesikkerhet.
- Administrere og saksbehandle bidragsordninger, ordinære banebidrag og bidrag til kjøp av grunn.

Arbeidet knyttet til miljøsektoren omfatter hovedsakelig:

- Miljørettet arbeid og støydemping (miljøpakken).
- Støydempingstiltak av eksisterende skytebaner utføres gjennom DFS sin miljøpakkeordning. Tiltakene blir finansiert med øremerkede midler, og utgjør i dag omlag 5-6 mill. kroner årlig. De fleste nyanlegg bygges normalt etter byggeteknisk mal for støydemping.
- 100 baner er støydempet siden midten av 1990 tallet. Slike prosesser er ofte teknisk- og kostnadskrevenende å få gjennomført, men nødvendig for at skytebaneanleggene skal tilfredsstillere samfunnets krav.
- Samarbeid med Miljødirektoratet om skytebaneregister og støykartlegging.

4.3.3 Utdanning

Skytterkontoret har et omfattende utdanningstilbud med målsetning om å utdanne instruktører og tillitsvalgte til samlagene. Den sentrale utdanningen gjennomfører også flere instruktørkurs for HV og Hæren.

Oppdraget er gitt i grunnreglenes § 1-2:

Det frivillige Skyttervesens mål skal søkes nådd gjennom ungdoms- og rekrutteringsarbeid, instruksjon i våpenbruk, samt øving og konkurranser i bane- og feltmessige skytinger.

DFS sin utdanningsmodell

Formålet med den sentrale utdanningen er å utdanne instruktører og tillitsvalgte til samlagene. Disse skal stå for opplæring av instruktører og tillitsvalgte i skytterlagene. Ved behov støtter Skytterkontoret samlagene med forelesere til prioriterte opplæringstiltak. Instruktørutdanningen har høyeste prioritet med hovedvekt på utdanning av skytterlagsinstruktører.

Det sentrale kurstilbudet

- Skyteinstruktørkurs 1 DFS/HV. Fem dagers instruktørkurs iht. samarbeidsavtale mellom DFS og HV. Det er likt antall elever fra HV og DFS som deltar på kurset. Hensikten er å utdanne lagsinstruktører i DFS og instruktører til HV-områder. Det arrangeres ett årlig kurs.
- Skyteinstruktørkurs 1, alternativ modell. Tre dagers instruktørkurs for aktive skyttere som utdanner lagsinstruktører til DFS. Det arrangeres to årlige kurs.
- Skyteinstruktørkurs 2 DFS/HV. Fire dagers instruktørkurs iht. samarbeidsavtale mellom DFS og HV. Det er likt antall elever fra HV og DFS som deltar på kurset. Hensikten er å utdanne samlagsinstruktører til DFS og instruktører med videregående kompetanse til HV. Det arrangeres ett årlig kurs.

- Skyteinstruktørkurs 3. To dagers oppdateringskurs for samlagsinstruktører. Kurset arrangeres med to – tre års intervall.
- Skyteinstruktørkurs for Forsvarets personell. Fem dagers instruktørkurs med fagplan spesielt tilpasset Forsvarets behov. Det arrangeres inntil fire årlige kurs.
- Stang- og felthurtigkurs for kvinner. En dags aktivitetskurs som arrangeres landsdelsvis. Målet er å heve nivået på kvinnelige skyttere i disse øvelsene. Det ble arrangert første gang i 2013, og videreføres i 2014.
- Kurs for nyvalgte i skyttersamlagene. To dagers introduksjonskurs for nyvalgte samlagsledere, ungdomsledere, utdanningskontakter, kassere og IT-kontakter. Det arrangeres ett årlig kurs.
- Regionale seminar. To dagers oppdateringskurs for ledere, ungdomsledere og utdanningskontakter i samlagene. Det arrangeres landsdelsvis med en syklus på to år.
- Skifeltskyting og skogsløp med skyting. Fagkurs kombinert med aktivitetssamling.

Kurs for Forsvaret

DFS har de siste årene tilbudt Forsvaret kurs for opplæring av skyteinstruktører.

Kursprogrammet bygger på skyteinstruktørkurs 1 DFS/HV med tilpasninger til en ren militær elevgruppe. Målet er å støtte Forsvaret med utdanning av instruktører innen grunnleggende skyteteknikk.

DFS tilbyr i tillegg spesifisert opplæring for Forsvaret. Eksempler på slik opplæring er trening av skarpskyttere i forbindelse med forberedelse til utenlandsoppdrag, samt instruktørkurs og skyteopplæring av HV-ungdomsledere.

4.3.4 Ungdom- og rekruttering

Ungdomskonsulenten har ansvar for oppfølging av den sentrale ungdoms- og rekrutteringsaktiviteten i DFS. Oppdraget er gitt i grunnreglenes § 1-2.

Rekruttering til DFS skjer fra alle lag av befolkningen, og fra begge kjønn i alle aldersgrupper. DFS har betydelig rekruttering av kvinner, og andelen kvinner under 18 år er i dag ca. 25 %. Det er skytterlagene som står for tilrettelegging og gjennomføring av DFS sine aktiviteter, herunder rekruttering til organisasjonen. Hvert skytterlag skal ha et ungdomsutvalg som står for rekrutteringen gjennom å tilrettelegge for nybegynnere. DFS sentralt, gjennom ungdomskonsulenten, sørger for tilrettelegging av dette arbeidet. Det skjer gjennom informasjon, opplæring, veiledning, materiell og ulike bidragsordninger som sikrer lokal aktivitet på området.

DFS sitt viktigste rekrutteringstiltak er å arrangere skyteskoler for nybegynnere. Dette er et konsept som kan benyttes for alle aldre. Materiell og opplegg er standardisert av DFS, men skytterlagene har en viss frihet til å foreta nødvendige lokale tilpasninger.

Skyteskolen gir en grunnleggende innføring i skyteteknikk, sikkerhet, kommandoer og våpenkultur, samt i DFS sin forsvars- og samfunnsrolle. Skyteskole er et hensiktsmessig opplæringsprogram som sikrer en ensartet og god lokal aktivitet.

I tillegg administrerer ungdomskonsulenten ”Skolenes landskonkurranse i geværskyting”. Dette er en konkurranse for ungdomsskoler og videregående skoler. Det er egne konkurranser for 15 m innendørs og på 100 m utendørs skyting.

4.3.5 Informasjon

Intern og ekstern informasjonsvirksomhet er en viktig del av DFS sin virksomhet.

Informasjonsavdelingen har ansvar for nettsider og utarbeidelse av informasjonsmateriell. DFS har egen nettside (www.dfs.no) og en Facebook-side. Hvert år arrangeres Skytingens Dag over hele landet, som promotering av DFS. Informasjonsavdelingen har oppfølgingsansvaret for denne aktiviteten, som hvert år samler ca. 7 000 deltakere.

Informasjonsavdelingen har et godt samarbeid med media i forbindelse med de større arrangementene. Dette gjelder spesielt NRK i forbindelse med gjennomføring av Landsskytterstevnet. Avdelingen bistår også skytterlag og samlag med regional og lokal informasjonshåndtering.

Norsk Skyttertidsende (NST) er organisasjonen sitt medlemsblad, og har ca. 7 500 abonnenter. NST kommer ut seks ganger i året, med ca. 60–70 sider pr. nummer. NST har vært utgitt kontinuerlig siden 1882, og er av Norges aller eldste organisasjonsblad. Bladet har beholdt navnet uendret siden første gang det ble utgitt.

4.3.6 Informasjonsteknologi (IT)

IT-avdelingen har ansvar for etablering og videreutvikling av IT-verktøy for administrasjon og informasjon. DFS har nå et moderne nettbasert administrasjonsverktøy for hele organisasjonen som inneholder:

- Medlemsadministrasjon.
- Kontingentkjøring og innbetalinger.
- Årsrapport og andre rapporteringer.
- Stevner, resultatrapportering og påmeldinger til stevner/kurs.

I tillegg tilbys det også hjemmesider og epost til alle skytterlag og samlag.

Målsettingen med å tilby disse verktøyene til lavere organisasjonsledd er primært å bidra til en mer rasjonell og effektiv drift for både skytterlag, samlag og Skytterkontoret.

Alle samlagene har en IT-kontakt som får opplæring gjennom DFS sentralt. IT-kontaktene gjennomfører kurs på samlagsnivå, og håndterer førstelinje IT-support til skytterlagene.

IT-avdelingen har i tillegg et stort ansvar for resultatservice og teknisk drift under Landsskytterstevnet. Avdelingen samarbeider med FLO og CYFOR om den tekniske gjennomføringen. Samspillet med Forsvaret og teknologien som tas i bruk på LS kan ikke sammenlignes med noe annet arrangement i Norge. I forbindelse med overgang til elektronikk på feltskytingene fra 2015, vil IT-avdelingens spisskompetanse bli enda mer avgjørende for gjennomføringen av et av Norges mest teknisk krevende sportsarrangement.

4.3.7 Salgsvirksomhet

Salgsavdelingen på Skytterkontoret ble opprettet i forbindelse med innføring av det nye tyske våpenet Sauer 200 STR (Scandinavian Target Rifle) i 1990. Salgsavdelingen selger også ammunisjon, og bistår skyttere og jegere i forbindelse med spørsmål om ammunisjon og hjemmelading av ammunisjon.

Salgsavdelingen samarbeider med toll- og politimyndigheter i forbindelse med korrekt innføring og registrering av våpen. Avdelingen yter også service til politiet i forbindelse med saker knyttet til erverv av våpen.

Omsetningen på salgsavdelingen er om lag 25 mill. kroner årlig.

4.4 Aktiviteter i DFS gjennom året

4.4.1 Trenings- og stevneaktiviteter

DFS har et bredt spekter av skyteaktiviteter med rifle (se kapittel 3.9), som passer for alle generasjoner og begge kjønn. Et stort antall trenings- og konkurranseaktiviteter brukes som virkemiddel for å nå de mål som er beskrevet i formålsparagrafen. Konkurransene er ikke noe mål i seg selv, men et middel for å nå målet. Dette er en viktig presisering for å kunne forstå DFS sitt spesielle samfunnsoppdrag. Størst mulig aktivitet for flest mulig skyttere er således hovedfokuset i all virksomhet i DFS.

Stevnevirkksomhet:

Det arrangeres ca. 8 000 skytestevner årlig i regi av skytterlagene. Av disse er ca. 6 500 interne arrangementer i skytterlagene. Landsskytterstevnet er det største enkeltstevne med mellom 4 – 7 000 deltakere. Antall deltagere avhenger av stevnets geografiske plassering.

Treningsvirkksomhet (herunder skyteprøven for storviltjegere)

Skytterlagene gjennomfører årlig ca. 25 000 organiserte treninger. Herunder gjennomfører skytterlagene også trening og oppskyting til Skyteprøven for storviltjegere for i alt 70–80 000 jegere årlig.

Ungdom og voksne sitt utbytte av skytetrening og stevner

Skyteaktivitetene krever at alle innordner seg de kommandoer og sikkerhetsregler som gjelder. Opplæringen bidrar til at spesielt ungdom utvikler god ansvarsfølelse. Som konkurranseidrett har skyting både fysisk- og psykisk innøvningseffekt. Det kreves selvstendig tenking og fokus på teknikk og gjennomføring. Fysiske egenskaper utvikles innen koordinasjon, avspenning og muskelkontroll. Skyting er således en aktivitet som bidrar positivt til fysisk og psykisk utvikling.

Mange ungdommer trives ikke med lagidretter eller aktiviteter som krever mye fysisk trening. Skyting er for disse et godt alternativ. Aktiviteten kan beskrives som uhøytidelig, men samtidig er den 100 % konkret og seriøs mht. våpenkultur og sikkerhet. Dette gjør at mange trives godt med skytesporten, der man kan utvikle seg i sitt eget tempo. I ungdomsarbeidet legges det vekt på at den enkelte skal oppleve sosial tilhørighet og trygghet.

Ungdommer med handikap gis anledning til å delta så fremt de klarer å innordne seg gjeldende rutiner og sikkerhetsregler.

4.4.2 Kurs- og opplæringsvirkksomhet

Fra sentralt nivå og ned til og med skytterlagene gjennomføres et stort antall kurs i løpet av året. Dette er avgjørende for å sikre jevn tilgang på gode skyteinstruktører, samt for å utdanne ledere med kompetanse på DFS' sine mål og virkemidler.

Tabell 1: Statistikk over DFS kursvirkksomhet

Kursvirkksomhet i DFS gjennom året:	Antall kurs:	Antall deltakere:
Sentralt nivå (Skytterkontoret):		
Skyteinstruktørkurs for Forsvaret og samlagene:	10	250
Lederkurs for samlagene:	2–3	100–150
Regionalt nivå (samlagene):		
Aktivitets – instruktør – leder og ungdomslederkurs:	120	2 000
Kurs utenom de som er stønadsberettigede:	100	
Lokalt nivå (skytterlagene):		
Skyteskoler – temadager – skolens landskonkurranse i geværskyting:	135	3 000
Kurs utenom de som er stønadsberettigede:	1 000	

Sentralt nivå:

Hvert år utdanner DFS sentralt ca. 100–150 skyteinstruktører for både skytterlag og til Forsvaret, spesielt HV. Dette gjelder kurs for å utdanne nye skyteinstruktører, oppfølgingskurs og kurs for viderekomne. I tillegg arrangeres det kurs som er spesielt tilpasset Forsvaret.

Ca. 100 tillitsvalgte med ulike lederfunksjoner i samlagene gis årlig opplæring og faglig oppdatering, der målet er å gjøre samlagene i størst mulig grad selvhjulpne til å arrangere egne kurs for skytterlagene.

Regionalt nivå:

Samlagene tilbyr de tillitsvalgte og skytterne i skytterlagene et variert tilbud av kurs og samlinger. Tilbudet varierer ut fra behov, infrastruktur, tradisjoner og de mål og ambisjoner samlaget selv vedtar.

- Kurs i administrasjon og drift av skytterlag.
- Instruktørkurs.
- Ungdomslederkurs.
- Aktivitetskurs.
- Samlinger for ungdommer og nybegynnere.

DFS utbetaler differensierte bidrag til samlagene for gjennomført opplæringstiltak. Samlagene har få inntektsmuligheter, og disse bidragene er viktige for å sikre lokale opplæringstiltak. Satsene er differensiert ut fra forventede kostnader, samt at de er noe høyere for de høyest prioriterte kursene.

Lokalt nivå:

I skytterlagene arrangeres det i tillegg til de bidragsberettigede skyteskolene og temadagene, også mange interne kurs for skytterlagets skyttere og ledere. Dette er kortere instruksjonskurs og opplæring i skytterlagsarbeid.

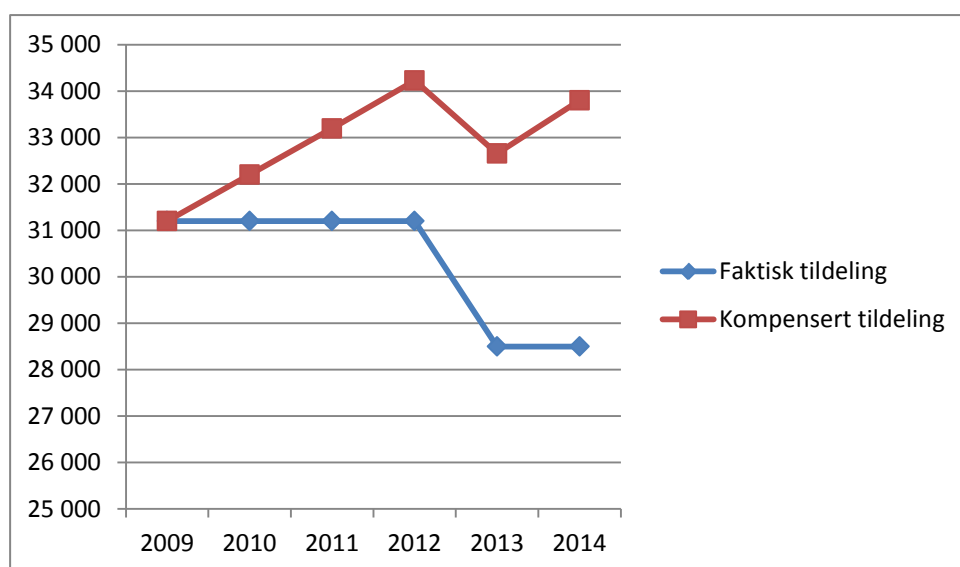
4.5 Finansiering

DFS tildeles midler over FDs kapittel 1719 Fellesutgifter og tilskudd til foretak under FD, post 71 – Overføringer til andre.

4.5.1 Tildeling på kap. 1719, post 71 i perioden 2009–2014

Nedenfor følger en figur som viser utvikling i grunnbevilgningen til DFS i perioden 2009 til 2014. Nye kriterier for tildeling av tilskudd over post 71 ble implementert i 2009, og det er derfor ikke hensiktsmessig å sammenligne lenger tilbake i tid. Post 71 er en tilskuddspost som inngår i ordningen med statlige tilskudd. Hensikten med statlige tilskudd er å legge til rette for å oppnå prioriterte mål for samfunnet.

Figur 5: Viser utvikling i bevilgningen til DFS i perioden 2009 til 2014

Blå graf viser utvikling i den faktiske tildelingen av tilskudd (grunnbevilgning) til DFS, mens rød graf viser utviklingen i tildelingen dersom grunnbevilgningen hadde blitt kompensert for

lønns- og prisstigning i perioden¹². Gapet mellom disse grafene viser akkumulert effektivisering som DFS har utført i perioden. Årlig effektivisering er som følger:

Budsjettår	Effektivisering i %
2010	3,2 %
2011	3,1 %
2012	3,1 %
2013	3,3 %
2014	3,5 %

Solli-utvalg er av den oppfatning at dette utgjør en betydelig årlig effektivisering og mener at DFS har bidratt på sin måte til omstilling og effektivisering av forsvarssektoren i perioden 2009–2014.

Tildelingen til DFS ble reelt redusert fra 2012 til 2013 med 2,7 mill. kroner. Dette kommer i tillegg til effektiviseringen som DFS har gjennomført. Redusert tildeling medførte avvikling av ammunisjonsbidrag til skyttere under 20 år og driftstilskudd til skytterlagene.

Norges Skytterstyre igangsatte i 2012 et arbeid for å gjennomgå alle sider ved DFS. Arbeidet resulterte i en ny langtidsplan for perioden 2012–2016 for DFS. Langtidsplanen ble enstemmig vedtatt av Skyttertinget i august 2012.

Det ble også iverksatt flere effektiviseringstiltak, med den hensikt å bruke ressursene mer effektivt. Tiltakene omfattet blant annet:

- Innføring av nytt sentralt administrasjonssystem, som også bidrar til enklere administrasjon av skytterlag og samlag for våre tillitsvalgte.
- Ny nettside for DFS.
- Innføring av skytter-ID for samtlige skyttere.
- Innføring av nye elektroniske verktøy på Skytterkontoret.

4.5.2 Medlemskontingent

Skytterlagenes medlemmer betaler om lag 28 mill. kroner i medlemskontingent til skytterlagene. Dette er tall som fremkommer gjennom DFS sentrale medlemssystem¹³.

DFS har ingen sentral medlemskontingent. Fra og med 2013 ble det imidlertid innført en «lagskontingent» på 2 000 kroner pr. skytterlag som primært skal dekke obligatoriske IKT-tjenester som DFS yter til skytterlagene. Dette for å sikre at lagene benytter tjenestene, og samtidig bidra til en mer effektiv administrasjon i alle organisasjonsledd.

DFS har i utgangspunktet som grunnprinsipp at kontingent fra medlemmene skal tilfalle lokalledet, dvs. skytterlagene, blant annet for å finansiere drift og vedlikehold av skytebaneanlegg. Dette bidrar til å sikre Forsvaret tilgang til et stort antall skytebaner med rimelig leie gjennom skytterlagene.

Solli-utvalget mener det er urimelig at medlemmene i skytterlagene, i tillegg til omfattende dugnadsinnsats og medlemskontingenten til skytterlagene, skal betale en medlemskontingent til sentralledet for oppdraget de er pålagt gjennom grunnregler og sentrale samarbeidsavtaler.

Solli-utvalget ser det som naturlig at staten gjennom årlige bevilgninger skal bidra med finansiering av det statlige oppdraget til DFS. Organisasjonen bør i større grad bestemme hvordan offentlige midler best kan benyttes for å løse oppdraget.

¹² Lønns- og prisstigning beregnet i samsvar med Forsvarsdepartementets justering av post 71.

¹³ Baserer seg på data for om lag 2/3 av medlemsmassen (om lag 90 000 medlemmer), hvor tallene for hver enkelt medlemstype i utvalget er projisert for hele populasjonen.

4.5.3 Måloppnåelse

Måloppnåelse kan defineres som i hvilken grad Stortingets oppdrag til DFS gitt i grunnreglene blir gjennomført.

DFS har, med unntak for krigsårene, utgitt en årbok som beskriver måloppnåelse for hele organisasjonen. Norges Skytterstyre utarbeider hvert år en årsmelding med vurdering av resultat sammenholdt med budsjettmål.

Så langt Solli-utvalget kan bedømme, har DFS levert iht. forventet måloppnåelse. I forhold til formålsparagrafen og grunnreglene har organisasjonen levert de tjenester Forsvaret kan forvente ut fra den årlige bevilgningen fra FD.

Skytebanene er en av grunnpilarene i all DFS sin aktivitet, og organisasjonens største aktivum ovenfor både Forsvaret og samfunnet for øvrig. Skytterlagene legger årlig ned utallige dugnadstimer for å bygge, vedlikeholde og drifte skytebaneanlegg som kommer storsamfunnet til nytte.

Solli-utvalget er av den oppfatning at DFS sitt viktigste bidrag til Forsvaret og samfunnet for øvrig, er den dugnadsinnsatsen som legges ned i hele organisasjonen for å opprettholde den desentraliserte skytebanestrukturen. Fra Skyttertinget som øverste beslutningsorgan til skytterlagene som baneiere, arbeides det bevisst og godt for å sikre landets skytebaner.

Solli-utvalget er også av den oppfatning at DFS gjør en verdifull og solid samfunnsinnsats gjennom sin landsdekkende våpenopplæring. Utvalget har gjort noen betraktninger omkring forsvars- og samfunnsverdien til DFS under kapittel 6.8.

4.6 Andre forhold vedrørende dagens organisasjon

4.6.1 Organisasjonsstruktur

DFS har en annen organisering enn andre sammenlignbare organisasjoner. Det er i dag 48 skyttersamlag. Disse har ikke den tradisjonelle fylkesvise inndelingen som for eksempel benyttes innen idretten. Det er både fordeler og ulemper ved en slik organisering.

Fordeler:

- Ved å organisere de regionale leddene i mindre enheter, er det mulig å opprettholde organisasjonens prinsipp om at arbeidet i organisasjonen skal være dugnadsbasert. Med mindre enheter og færre skytterlag knyttet til hver enhet, er det en enklere oppgave å styre enhetene enn om enhetene var større, både geografisk og i forhold til antall underliggende lag.
- Ved en slik organisering er det behov for flere tillitsvalgte på regionalt nivå. Fordelen med dette er at man får engasjert flere som tillitsvalgte på ulike nivå.

Ulemper:

- Samfunnet for øvrig er i stor grad bygd opp omkring kommune- og fylkesstrukturen. Det innebærer blant annet at mange økonomiske og politiske ordninger er knyttet til fylkene. Ettersom organiseringen medfører flere samlag innenfor hvert fylke, har samlagene ingen definert ledelse i fylket, noe som vil være et naturlig kontaktpunkt for både politisk- og annen myndighetskontakt.

Spørsmålet om endring av organisasjonsstrukturen har vært oppe til behandling på Skyttertinget flere ganger, senest i 2007. Organisasjonen har imidlertid ikke funnet grunn til å gjøre vesentlige endringer i organiseringen, og synes derfor å være av den oppfatning at dagens organisering totalt sett er den mest hensiktsmessige.

Solli-utvalget mener det er viktig å opprettholde en god geografisk fordeling av skytterlag og skytebaner, for å sikre et godt tilbud i flest mulig lokalsamfunn, og samtidig legge til rette for organiserte skyteaktiviteter i kontrollerte former.

Solli-utvalget mener det må være opp til organisasjonen selv å avgjøre hvilken organisering man mener er mest hensiktsmessig.

4.6.2 Godtgjørelser og vederlag til tillitsvalgte

I Norges Skytterstyre har presidenten et styrehonorar på 75 000 kroner pr. år. Øvrige styremedlemmer har et vederlag på 7 500 kroner pr. år. I tillegg mottar de møtegodtgjørelse for møter mandag til fredag på 1 500 kroner. Andre som er innvalgt i DFS' sentrale utvalg har ikke fast godtgjørelse, men en møtegodtgjørelse på 1 500 kroner pr. dag for møter som ikke er på lørdag eller søndag.

Kjøregodtgjørelse dekkes med 2 kroner pr. kilometer for medlemmer av sentrale utvalg, herunder Norges Skytterstyre.

Solli-utvalget er av den oppfatning at det gis nøkterne godtgjørelser og vederlag til DFS' sentralt tillitsvalgte.

4.6.3 Effektivitet

For å kunne si noe om Skytterkontorets dimensjonering og effektivitet har utvalget sammenlignet DFS med andre organisasjoner. En sammenligning er utfordrende, da de har andre mål og oppgaver enn DFS. Organisasjonsmodellen DFS har valgt synes imidlertid å være effektiv. Dette underbygges ved at DFS gir uttrykk for at det er et potensiale for økt aktivitet i organisasjonen, dersom det hadde vært tilgang til ytterligere midler. Dette kan gjøres uten at administrasjonen¹⁴ på Skytterkontoret må utvides.

Solli-utvalget har ikke hatt anledning til å foreta detaljerte økonomiske analyser av andre organisasjoner. Utvalget vil imidlertid fremheve at DFS, som en frivillig organisasjon, har et fortrinn i forhold til organisasjoner innen næringsliv og offentlig sektor, ved at det er et lavere krav til økonomisk avkastning av driften. I tillegg er arbeidskraft i hovedsak basert på dugnadsinnsats slik at kostnadsnivået ligger lavt i forhold til det kostnadsnivået næringslivet og offentlig sektor står ovenfor.

DFS signaliserer at ytterligere effektivisering vil bli krevende, basert på dagens oppgaver for Forsvaret og samfunnet for øvrig. En reduksjon av organisasjonens ressurser, både økonomisk og bemanning, vil være krevende uten en samtidig reduksjon i tjenestetilbudet.

Solli-utvalget konkluderer med at DFS har en liten og effektiv administrasjon. Bemanning og kompetanse på Skytterkontoret er godt tilpasset dagens oppdrag og oppgaver. Utvalget er videre av den oppfatning at DFS har et ytterligere potensiale for økt aktivitet uten å øke administrasjonen dersom det hadde vært tilgang til ytterligere midler.

---

¹⁴ Administrasjonen utgjør om lag 4 årsverk, og består av ledelse, økonomi og sekretær, jfr. kapittel. 4.3.1.

5. DFS` RELEVANS FOR FORSVARET

5.1 Innledning

Dette kapitlet omhandler hvordan Forsvaret vurderer betydningen av DFS sin virksomhet for Forsvaret. Nye mulige arenaer og samarbeidsavtaler vil også bli omtalt.

5.2 Forsvarets utvikling

5.2.1 Våpen

Forsvarets hovedvåpen frem til andre verdenskrig var Krag Jørgensen. Etter andre verdenskrig ble Mauser, som ble etterlatt av tyskerne, brukt av Hæren og HV. Begge disse våpnene har vært hovedvåpen i DFS. Krag Jørgensen ble benyttet til baneskyting og Mauser til feltskyting.

Fra 1966 ble AG3 innført som hovedvåpen i Forsvaret. Dette våpenet skiller seg vesentlig fra de tidligere enkeltskuddsgeværene, da det er et hel- og halvautomatisk våpen som ikke tillates eid av privatpersoner.

I 2007 overtok HK416 som hovedvåpen for AG3 i Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret. HVs innsatsstyrker fikk også dette våpenet, mens HVs reservestyrke beholdt AG3.

Overgangen til hel og halvautomatvåpen i Forsvaret representerte et skifte i tradisjonen ved at DFS ikke kunne ta inn dette geværet som sitt hovedvåpen. Utviklingen av våpen til sivil og militær bruk har gått i to forskjellige retninger. Forsvarets standard bevæpning har utviklet seg til et lettere helautomatisk gevær med kortere løp og optiske siktemidler, mens konkurransegeværene fortsatt er presisjonsvåpen og skyter enkeltskudd.

DFS har likevel opprettholdt sin tradisjon og tilpasset sine konkurranser og virksomhet til Forsvarets våpen. Således kan militært personell som ønsker å konkurrere fortsatt delta i trening og konkurranser i regi av DFS, og på den måten opprettholde sine skyteferdigheter.

5.2.2 Organisasjon

Forsvarets krigs- og fredsorganisasjon ble kraftig redusert i perioden 1992–2006. Krigsorganisasjonen ble redusert fra ca. 330 000 til ca. 70 000 soldater. Reduksjonen skyldtes avviklingen av mobiliseringsforsvaret. I samme tidsperiode ble Forsvarets fredsorganisasjon redusert fra ca. 26 000 til ca. 16 000 årsverk¹⁵.

I St.prp. nr. 48 (2007–2008) beskrives en fortsatt dreiningen av Forsvaret fra et mobiliseringsforsvar til et moderne og fleksibelt innsatsforsvar. I inneværende langtidsperiode for perioden 2013–2016 endres innretningen av Hæren mot økt profesjonalisering i enkelte avdelinger. Grunnregelen er likevel at vernepliktige skal brukes i hele strukturen.

HVs struktur, som fortsatt er et mobiliseringsforsvar, er redusert fra ca. 83 000 soldater i 2002¹⁶ til strukturen beskrevet i Prop. 73 S (2011–2012), hvor HV organiseres med en oppsetning på 45 000 mannskaper, bestående av totalt 3 000 i innsatsstyrken og 42 000 soldater i områdestrukturen.

Til tross for denne dreiningen fra et mobiliseringsforsvar til et innsatsforsvar har Forsvaret fremdeles et behov for vedlikehold av skyteferdigheter. DFS gir fremdeles et slikt tilbud, spesielt til personell i HV.

¹⁵ Tallene er hentet fra masteroppgave ved FSTS skrevet av oblt. Trond Salthammer i 2007, «Forsvarets evne til å tilpasse seg sikkerhetspolitiske utviklingstrekk. En analyse av Forsvarets endring i perioden 1992-2006»

¹⁶ Norwegian Defence Facts and Figures 2002

5.3 Forsvarets behov

5.3.1 Generelt

Historisk sett har det viktigste bidraget fra DFS til Forsvaret vært å utvikle og vedlikeholde gode skyttere for mobiliseringsforsvaret.

Forutsetningen for et forsvar som evner å løse sine oppdrag er godt trent soldater, befal og offiserer. Skyting er en grunnleggende ferdighet som den enkelte soldat må besitte. Disse ferdighetene tilegnes og øves i blant annet førstegangstjenesten. Dagens innsatsforsvar har et betydelig større antall vervede mannskaper enn det Forsvaret har hatt tidligere. Avdelingene er mer mobile og har mer teknisk avansert utstyr. Enkelte oppgaver krever lang oppøvingstid og mye trening for å vedlikeholde ferdighetene på et tilstrekkelig nivå. Det er derfor rasjonelt å benytte vervede mannskaper.

Førstegangstjeneste i operative avdelinger er avgjørende for å ha et godt grunnlag for rekruttering av de best kvalifiserte til befalsutdanning, tjeneste som vervet, til internasjonal tjeneste eller til Hærreserven¹⁷ og HV.

Den motivasjon, de holdninger og ferdigheter soldatene har med seg inn til førstegangstjeneste er derfor svært viktig for Forsvaret. Gjennom sitt ungdomsarbeid utvikler DFS gode holdninger og motiverer for tjeneste i Forsvaret, i tillegg til å utvikle gode skyttere. DFS er derfor en viktig rekrutteringsarena, med sine ca. 13 000 medlemmer under 18 år. I tillegg gir DFS et viktig tilbud om vedlikehold av våpen- og skyteferdigheter til det personellet som ikke er inne til daglig tjeneste.

I de fleste tilfeller er det ikke kostnadseffektivt å bygge egne skytebaner for å dekke Forsvarets behov for baner rundt om i landet. Spesielt gjelder dette for å dekke HVs behov for skytebaner. HV og DFS er relativt like i utstrekning og lokalisering i Norge. HVs behov for lokale skytebaner vil i mange tilfeller dekkes gjennom bruk av DFS' landsdekkende nett av lokale skytebaner.

Gjennom DFS' grunnregel § 1-11 og samarbeidsavtalen mellom DFS og HV gis Forsvaret rett til å inngå bruksrettsavtale med de enkelte skytterlag. DFS sentralt bidrar overfor skytterlagene med teknisk og juridisk bistand for å ivareta lagenes rettigheter i forhold til reguleringsbestemmelser, erverv av grunn og tilpasning til nye krav i lover og forskrifter etc. Der Forsvaret har bruksrettsavtale, skal DFS prioritere tildeling av tilskudd til sikkerhets- og miljømessige utbedringer, samt nødvendig vedlikehold. På denne måten sikrer DFS at skytebaneanleggene blir videreført til beste for både skytterlagene og Forsvaret.

Forsvarets deltakelse i og erfaringer fra internasjonale operasjoner er med på å utvikle hvordan Forsvaret trener og øver. Utviklingen innen skyting og skyteteknikk gjør at behovet endrer seg fra baneskyting til felt- og nærstridsskyting. På dette området vil DFS i fremtiden utfordres for fortsatt å kunne være relevant for Forsvaret, både ved utvikling av skytebaner, opplæring og gjennomføring av feltskyting.

Profesjonaliseringen av Forsvaret har ikke endret viktigheten av bidragene til rekruttering, grunnopplæring i skyteferdigheter og sikkerhet som historisk har vært DFS' viktigste bidrag til Forsvaret. Størst verdi for Forsvaret er tilgangen til DFS' skytebaner over hele Norge.

5.3.2 Forholdet til den enkelte forsvarsgren

Samarbeidet med DFS er ikke satt i system i forsvarsgrenene, men benyttes av alle forsvarsgrener. Samarbeidet gjelder både instruktører og leie av skytebaner.

---

¹⁷ Hærreserven skal være en systematisert, dedikert reserve av nylig utdannede mannskaper, personell på beredskapskontrakter og tidligere vervede som gir avdelinger tilgang på ytterligere bemanning ved behov for større utholdenhet nasjonalt og i lengre utenlandsoppdrag. Etter en periode i Hærreserven overføres personellet til HV (Prop. 73 S (2011-2012)).

I de tilfeller instruktører fra DFS benyttes i utdanningen av skarpskyttere eller skyteledere er dette med bakgrunn i lokale initiativ, for eksempel ved at offiserer og befal selv har kjennskap til DFS. Forsvaret har mulighet til å benytte noen av landets beste skyttere og skyteinstruktører til utdanning av f.eks. skarpskyttere.

Med etableringen av Hærreserven kan Hæren, på lik linje med HV, etablere et samarbeid med DFS som gir mannskapene i reserven mulighet til å vedlikeholde skyteferdigheter gjennom ulike arrangementer i DFS regi.

Samarbeidet mellom forsvarsgrenene og DFS er relativt beskjedent, og har et potensiale for å kunne utvikles til fordel for Forsvaret.

5.3.3 Forholdet til Heimevernet

Samarbeidet mellom HV og DFS er av stor betydning for Forsvaret, både operativt og økonomisk.

I Prop.73 S (2011–2012) slås det fast at HV har et landsdekkende ansvar for hovedoppgaver innenfor vakthold og sikring. HV skal være tilgjengelig på kort varsel og ha god lokalkunnskap for å løse rene militære oppdrag og kunne støtte det sivile samfunn ved ulykker og større hendelser. Hovedfokus skal være innen vakthold og sikring.

HV skal videreutvikle evnen til nasjonal krisehåndtering og oppdragene innenfor sivil-militært samarbeid. HVs struktur og operative konsepter skal tydeliggjøre HV-områdenes sentrale rolle i løsning av oppdrag. HVs 11 distriktsstaber skal styrkeprodusere, sette opp avdelinger, planlegge og lede militær innsats i fred, krise og krig.

Som nevnt over sikres Forsvaret bruk av skytterlagenes baner gjennom grunnreglenes § 1-11. Retten er i tillegg regulert gjennom samarbeidsavtalen mellom DFS og HV. Tilgangen til lokale baner og infrastruktur for trening og øving sparer ressurser, ved at tiden mannskapene er inne til tjeneste utnyttes optimalt og kravet til lokalkunnskap ivaretas. Ved innkalling i forbindelse med beredskap og krisehåndtering er det behov for oppsettingssteder, lager og skytebane for kontrollskyting av våpen. I mange tilfeller er det lokale skytterhuset det mest egnede oppsettingsstedet. HV har derfor, i tillegg til avtaler om bruk av skytebaner, inngått tilleggsavtaler lokalt om bruk av skytterhusene.

Banene og skytterhusene er bygd med spillemidler, kommunal støtte og stor dugnadsinnsats i skytterlagene. Etter avtalen med DFS betaler Forsvaret leie for faktisk bruk og normalt et driftstilskudd pr. skudd som avfyres. I tillegg kommer betaling for reparasjon av skivemateriell som blir skadet. Avtalene med lokale skytterlag tilknyttet DFS er isolert sett økonomisk fordelaktig for Forsvaret, og spesielt HV.

I enkelte tilfeller bidrar Forsvaret med investeringsmidler slik at banene kan tilpasses Forsvarets spesielle behov. Tilskuddet defineres som forhåndsleie ved inngåelse av bruksavtaler.

HV har i dag avtale med ca. 140 skytterlag.

HV har samarbeidet med DFS om utdanning av skyteinstruktører siden 1960-tallet. DFS har ekspertise over hele landet som kan stilles til rådighet for Forsvaret og forsvarsgrenene. DFS stiller sine skyteinstruktører til disposisjon for utdanning av HV-personell.

I 2014 er det planlagt fire kurs kun for HV, et i hver region. I tillegg kommer felleskursene for både DFS og HV.

For HV er samarbeidet og avtalene med DFS avgjørende for et desentralisert trenings- og øvingskonsept. Et økt bidrag fra HV i forbindelse med beredskap og krisehåndtering vil øke behovet for et tett samarbeid om bruk av skytebaner og skytterhus.

5.4 Spesielt om Landsskytterstevnet

LS er et arrangement hvor Forsvaret støtter DFS. Fra 2005 har militært NM i geværskyting blitt gjennomført i forkant av LS i DFS' regi.

Forsvaret har de senere årene redusert sin støtte til sivile arrangementer med bakgrunn i reduksjon av fredsorganisasjonen og fokus på økt operativ evne. LS er et av unntakene. Forsvaret har besluttet at støtten til LS skal opprettholdes.

Støtten er regulert gjennom en avtale som beskriver både omfang og den økonomiske belastningen for Forsvaret. Dagens avtale mellom Forsvaret og DFS går fra 2010 – 2020. LS skal fra 2015 foregå på elektronisk målmateriell. Dette medfører et redusert behov for personell fra forsvaret, samt at de oppgavene som utføres gir et relevant treningsutbytte.

Når målmateriellet er implementert vil behovet for HV-mannskaper være på om lag 70 personer. Lengden på LS medfører imidlertid at det da kreves 140 personer, mot ca. 600 i 2013. HVs personell bidrar med mange forskjellige oppdrag, blant annet sikkerhet, våpenkontroll og skyteledelse.

Når HV-personell kalles inn på øvelse og tas ut av sine sivile jobber, er det viktig å fokusere på oppgaver som gir militær treningseffekt. Forsvaret har derfor sterkt fokus på at det skal være et relevant treningsutbytte for de mannskaper som er med på å støtte arrangementer som f.eks. LS. LS gir HVs befal og menige øvingsutbytte innen ledelse, samband, logistikk, skytebanetjeneste og krisehåndtering.

I tillegg støtter Forsvaret med mannskaper fra Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) og Cyberforsvaret (CYFOR).

Utviklingen av elektronisk målmateriell startet allerede på 1990-tallet. Forsvaret har vært en pådriver overfor sivile leverandører i utviklingen av slikt materiell. Målmateriellet som benyttes under LS er mobilt, og forvaltes og vedlikeholdes av FLO. For FLO gir dette god trening i logistikkoperasjoner innen planlegging, koordinering, deployering og redeployering til lager. I tillegg gir det trening i samvirke med militære og sivile aktører. Den sivile leverandøren av målmateriellet bistår også under LS, da under militær ledelse.

Bruk av elektronisk målmateriell krever betydelig nettverks- og serverkapasitet for å kunne produsere sanntids resultater til den enkelte skytter. Kravene til stabilitet og operativitet på systemene er meget høy. Systemene gir input til bl.a. tv-sendingene. De direktesendte NRK-sendingene er avhengige av at elektronikken fungerer hele tiden. Dette gir god trening for personellet i å levere under press. CYFOR gjennomfører støtten som en intern kriseøvelse med samvirke mellom sivile og militære aktører. Krisescenariet krever mobil IT-infrastruktur og informasjonsløsning.

Utviklingen av elektronisk målmateriell har bidratt til en rasjonalisering og effektivisering av skytetrening og konkurranser som har kommet både Forsvaret og DFS til gode. Forsvarets bidrag til LS har således de senere årene dreid fra å være ren støtte til å bli en relevant og viktig øvingsarena for Forsvarets personell.

5.5 Samarbeid med Forsvarets personell- og vernepliktssenter og mulige fremtidige samarbeidsområder

Samarbeidet med DFS er et av mange bidrag som gir mulighet for synliggjøring av Forsvaret over hele landet. DFS sine arrangementer kan i enda større grad bli en arena for rekruttering av motivert ungdom med sunne holdninger.

Forsvaret personell- og vernepliktssenter (FPVS) har nylig inngått en avtale med DFS. Avtalen skal tilrettelegge for et samarbeid om rekruttering til tjeneste og utdanning i Forsvaret. Aktuelle aktiviteter for samarbeid er informasjon på skolebesøk og utdanningsmesser. DFS skal invitere FPVS til ungdomssamlinger i regi av DFS og arrangere egne temadager i samarbeid med skytterlagene (kombinasjon av praktisk og teoretisk øvelse).

Videre skal FPVS tilbys å søke/annonsere blant DFS sin medlemsmasse etter ønsket fagkompetanse.

Spesielt rekruttering av jenter har et potensiale, ettersom ca. 25 % av DFS medlemmer under 18 år er jenter.

Flere frivillige organisasjoner med tilknytning til Forsvaret, ønsker å organisere skyting for sine medlemmer. Medlemmene i disse organisasjonene er spredt over hele landet, gjennom lokallag og -foreninger av svært ulik størrelse. En fremtidig ordning kan være at DFS ivaretar en rolle gjennom et samarbeid mellom lokalforeningene og de lokale skytterlagene. Våpnene som benyttes i dag av disse organisasjonene lånes ut av HV. DFS har ikke våpen på utlån fra Forsvaret, men en fremtidig ordning hvor DFS ivaretar dette kan bidra til enklere og bedre våpenkontroll for Forsvaret.

HV utdanner lotter som har mobiliseringsavtale med Forsvaret, såkalte A-lotter. Dette er kurs i grunnleggende soldatferdigheter. En stor del av kurset er opplæring i å håndtere våpen og skytetrening. Slike kurs er svært ressurskrevende for HV. Det er ressurs sparende å benytte DFS' instruktører og lokale medlemmer til slik virksomhet. Den tiden de er inne til tjeneste kan da enten reduseres eller benyttes til annen relevant trening. Samtidig får lottene et forhold til det lokale skytterlaget og DFS, noe som gir mulighet til å delta i aktiviteter over et lengre tidsrom.

HV 16 samarbeider i dag med DFS om gjennomføring av distriktsmesterskap i skyting. Denne type samarbeid kan utvides til også å gjelde andre distrikter, regioner og øvrige avdelinger i Forsvaret.

6. DFS` TILKNYTNING TIL, OG ROLLE FOR SAMFUNNET FOR ØVRIG

6.1 Innledning

Dette kapittelet beskriver hva DFS bidrar med til samfunnet for øvrig. Det gjøres en gjennomgang av behovet for landets skytebaner, herunder som en arena for våpenopplæring og utøvelse av skyteaktivitene (kapittel 3.9).

Videre redegjøres det for DFS' betydning for våpenkulturen, dannelsingsperspektivet og folkehelsen. Det foretas en gjennomgang av DFS' bidrag til samfunnssikkerhet og beredskap, en kort oversikt på samarbeidende organisasjoner og helt til slutt en samfunnsøkonomisk vurdering. Gjennom kapittelet vurderes også hvilke muligheter organisasjonen har for endrede samfunnsoppgaver.

6.2 Skytebanene

Storsamfunnets behov for skytebaneanlegg

Det er skytterlagene i DFS som bygger, eier, vedlikeholder og drifter de ca. 750 utendørs skytebaneanlegg over hele landet. En desentralisert skytebanestruktur er svært viktig for å kunne utøve organisert våpenopplæring, blant annet for å sikre god våpenkultur.

Den sentrale kompetansen og støtten lagene får i skytebanesaker er svært viktig, og ofte avgjørende for å kunne sikre gode løsninger for både lagene selv og samfunnet som skal leve med en skytebane i nærområdet. Her er Skytterkontorets samlede kompetanse og samarbeidet med det offentlige svært viktig.

Politiets behov for skytebaneanlegg

Politiet har gjennom mange år benyttet enkelte av DFS sine skytebaner til gjennomføring av skytetrening. De siste årene har politiet også mottatt omfattende kompetansebistand fra DFS til enkeltprosjekter. Politiets behov for tilgang til skytebaner øker grunnet økt behov for bevæpning og krav om mer trening i politiet. Det er opprettet god dialog mellom DFS og Politidirektoratet (POD) om hvordan anleggsstrukturen i fremtiden kan benyttes til politiets samfunnsviktige beredskapsfunksjon.

Sivile skyteaktiviteter, jeger trening og skyteprøver

Skytebanene benyttes jevnlig til øving, trening og konkurranse. En felles samlingsplass og holdningsskapende opplæring for skyttere i alle aldre bygger trygghet, sikkerhet og gode holdninger. DFS, de lokale skytterlagene og skytebanene, utgjør en slik samlingsplass. Solli-utvalget er av den oppfatning at noe av årsaken til en kraftig nedgang i dødsulykker med skytevåpen, lav kriminalitetsstatistikk og våpenkriminalitet i Norge, kan ha sammenheng med DFS sin store utbredelse¹⁸.

Jakt på storvilt bidrar til å gjøre beskatningen forvaltningsmessig forsvarlig, og sikrer en tilnærmet optimal produksjon, samtidig som det beskytter viltet og miljøet i nåtid og for fremtidige generasjoner. En sunn forvaltning ivaretar både samfunnets og fellesskapets interesser, så vel som næringsinteresser, grunneier og enkeltmenneskers interesser.

Jegere som jakter storvilt med rifle må ta en årlig skyteprøve for hver rifle som skal benyttes under jakt og felling. Skyteprøven er en vesentlig del av aktiviteten på landets skytebaneanlegg, og bidrar blant annet til å sikre en human jakt og en sikkerhetsmessig forsvarlig jaktutøvelse. Skytterlag tilknyttet DFS gjennomfører ca. 70–80 000 av landets totale ca. 100 000 storviltprøver¹⁹. En desentralisert skytebanestruktur er således av stor betydning for jegerne.

¹⁸ Det er registrert 486 002 våpeneiere (iht. NOU 2011:19) og 455 861 registrerte jegere (iht. Statistisk Sentralbyrå årsrapport "Aktive Jegere 2012/2013") i Norge.

¹⁹ Ref. NJFF, Vidar Nilsen

Finansiering av skytebaneanlegg

Kostnadene til bygging av nye skytebaneanlegg, og vedlikehold av eksisterende anlegg, har økt betydelig de senere år. Dette skyldes blant annet at utarbeidelse av reguleringsplaner og interessemotsetninger gjør arbeidet mer komplisert, tidkrevende og omfattende. På lik linje med idretten for øvrig gis det støtte til bygging av anlegg gjennom ordningen med spillemidler. I følge "Lov om statsbidrag til anlegg m.v. av skytebaner" fra 5. april 1974, kan det ytes statsbidrag til skytterlagene på inntil 50 % av kostnadene ved etablering av nye skytebaner. For å stimulere til bygging og vedlikehold, har DFS tidligere gitt økonomisk støtte gjennom ordinære banebidrag på inntil 200 000 kroner. Som følge av redusert bevilgning ble ordningen midlertidig stoppet i 2012. Det blir kun utbetalt bidrag til de som allerede har fått innvilget støtte. Mindre økonomisk støtte fra DFS sentralt betyr at skytterlagene i større grad må sluttfinansiere anleggene på annen måte.

DFS tildeles øremerkede midler (miljøpakken) til støydemping av skytebaner fra FD. I 2014 er tildelingen 5 mill. kroner. Midlene skal prioriteres til skytebaner der skytterlagene har bruksrettsavtale med Forsvaret, forutsatt at anleggene tilfredsstiller kriteriene for gjennomføring av tiltak. Støydempingen har gitt stor miljøgevinst på støybelastede baner, og det er fortsatt behov for støydemping av mange skytebaner.

Solli-utvalget fastslår at det er av vesentlig betydning for det norske samfunn å opprettholde en desentralisert skytebanestruktur. I den sammenheng er det viktig at ordningen med øremerkede midler til støydemping av skytebaner må opprettholdes så lenge det er behov.

6.3 Våpenkultur

God våpenkultur innebærer at man gjennom grundig opplæring med ufravikelige regler, gis forståelse og respekt for skytevåpens kapasiteter. Med slik kompetanse fremmes gode og sunne holdninger for sikker og ansvarlig våpenbruk.

Skytevåpen skal behandles med respekt iht. skytterorganisasjonenes sikkerhetsregler og gjeldende offentlige regler, slik at alle kjenner seg helt trygge der skytevåpen oppbevares, transporteres, bæres eller håndteres.

DFS har gjennom hele historien bidratt til opplæring i ansvarlig våpenkultur. Respekt og gode holdninger til våpenbruk har hatt førsteprioritet i våpenopplæringen. DFS har vært en aktiv bidragsyter til en forsvarlig og ansvarlig våpenlov og våpenforskrift. Gode holdninger til våpen og våpenoppbevaring formidles også av skytterlagene i deres nære kontakt med landets storviltjegere.

Det er avgjørende for DFS at alle som kommer i kontakt med skyting og de øvrige aktivitetene organisasjonen utfører, opplever det som trygt å oppholde seg på en skytebane. DFS har derfor strenge krav til sikkerhet, f.eks. skal det være en standplassleder ved all organisert skyting som benytter fastsatte kommandoer. Disse kommandoene har en fast og ensartet betydning for skytterne, noe som gir oversikt og kontroll for ansvarlig skyteleder. Standplassleder skal sørge for at sikkerheten blir ivaretatt på en god måte.

Den grunnleggende sikkerhetsopplæring av nye skyttere gis i skytterlagene. DFS utdanner godt kvalifiserte instruktører til skytterlagene. Fokus på god våpenkultur er gjennomgående i alle ledd i organisasjonen. Våpenkulturen i DFS anses å være god, og det har ikke vært alvorlige ulykker innenfor organisasjonen i nyere tid. Det er likevel viktig å videreutvikle den gode våpenkulturen. DFS har for 2014 utviklet et kursprogram for kvalitetssikring og utdanning av skyteledere. Dette er et kurs som samlagene skal gjennomføre for sine tilsluttede skytterlag. I henhold til DFS sin langtidspan for perioden 2012–2016 planlegges det med å få på plass en mulighet for sikkerhetssertifisering av skyttere i løpet av 2016.

Det er spesielt viktig å følge opp rutiner for sikkerhet i forbindelse med jeger trening og oppskyting til storviltprøven. Disse medlemmene er ofte kun på skytebanen for å avlegge de

nødvendige trenings- og oppskytingsskudd. De er derfor mindre kjent med gjeldende regler og rutiner. DFS utfører her et viktig arbeid i forbindelse med å bedre våpenkulturen.

Solli-utvalget mener at DFS gjennom sin størrelse, brede våpenopplæring og fokus på våpensikkerhet, er en viktig aktør for utvikling av god våpenkultur i Norge.

6.4 Danningsperspektivet

Alle mennesker påvirkes og formes av de omgivelser og hendelser man utsettes for gjennom livet. Særlig er ungdom på vei inn i et voksenliv en svært påvirkelig og viktig gruppe. Gjennom ungdomsårene får man gradvis større frihet og mer ansvar. Dette er en kontrollert læringsprosess mot selvstendighet der man samtidig må tilpasse seg de rammer og normer som gjelder i samfunnet. Skytesporten kan være en treningsarena til et slikt voksenliv. Skyttere er ansvarlig for å opptre innenfor de regler som gjelder for sikkerhet, kommandoer og opptreden på en skytebane. Det er et felles ansvar at sikkerheten på en skytebane ivaretas, og på den måten blir alle som deltar i aktiviteten ansvarliggjort, uansett alder. De holdninger som her skapes er viktige elementer i en ungdoms personlighetsutvikling. Det regelsett som gjelder ved skyting er med på å skape forståelse og respekt for at andre områder i samfunnet også må være regulert av normer, lover og regler for at vi skal fungere godt sammen.

Opplevelse av mestring på skytebanen er utviklende og oppbyggende for individet. Dette gir nyttig erfaring for håndtering av hverdagens utfordringer, der vissheten om mestring på skytebanen kan være en god motvekt når man kjenner utilstrekkelighet på andre områder i livet. Selv om skytesporten er en individuell aktivitet, er den i tillegg svært viktige for mange sosialt. Her skapes fellesskap, der ungdom har en felles arena for utvikling av vennskap og sosial kompetanse. For enkelte er tilhørigheten til fellesskapet i skytterlaget den viktigste sosiale arena.

JD har i sitt innspill til Solli-utvalget lagt stor vekt på DFS sin betydning for å motvirke rus. Edruelig livsførsel er en forutsetning for å kunne erverve skytevåpen. Ny våpenlov med forslag om krav til helseattest ved første gangs erverv av våpen gir føring for dannelsesperspektivet. Skyting er en aktivitet som krever stor grad av kontroll og instruksjon, noe som gir høy grad av voksenkontakt og gode muligheter til å kunne påvirke individet i rett retning.

6.5 Folkehelseperspektivet

«Frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle i arbeidet for en bedre folkehelse, og de er sammen med statlige, regionale og kommunale myndigheter sentrale aktører i folkehelsearbeidet. Frivillige organisasjoner er sosiale møteplasser som gjør det mulig å dyrke felles interesser på tvers av sosiale skillelinjer. Deltakelse i frivillige organisasjoner kan bidra til sosial inkludering fordi det gir muligheter for å utvikle vennskap og bli inkludert i et større sosialt fellesskap.»²⁰

DFS er en inkluderende breddeorganisasjon der begge kjønn i alle aldre kan utøve en aktivitet de har glede og nytte av. Kvinner og menn, unge og gamle, konkurrerer i samme klasser. Skytermiljøet i DFS læres opp til å respektere våpen og medmennesker. Fokuset hos de fleste medlemmene er ikke å bli best, men å mestre skyting på en god måte. Dette er et særpreg som gjør DFS til en unik arena i forhold til folkehelsearbeidet.

God helse defineres gjennom fire dimensjoner: Fysisk, psykisk, sosial og eksistensiell.

Fysisk dimensjon handler om livsstil. Dette gjelder mosjon, kosthold og bruk av rusmidler. Det er ikke tillatt for skyttere å benytte alkohol og/eller andre rusmidler under konkurranse eller trening. Det foreligger ikke data som viser at medlemmene i DFS er annerledes enn gjennomsnittet av den norske befolkning i forhold til livsstil. Fysisk trening er imidlertid en forutsetning for å bli en god skytter. Aktivitetene skifelt og skogsløp er aktiviteter som krever

²⁰ St.meld. nr. 39 (2006–2007) Frivillighet for alle

god fysisk form. DFS kan utvikle disse øvelsene gjennom økt fokus på kosthold og fysisk trening. I denne forbindelse kan et samarbeid med folkehelsekoordinatorene regionalt og lokalt kan være nyttig.

Innenfor psykisk helse betyr forebygging å hindre nye tilfeller av sykdom. Det betyr å bygge en «*mental kapital*».

DFS bygger mental kapital hos medlemmene sine både gjennom hovedaktiviteten skyting, men også gjennom frivillig organisasjonsarbeid som lærer folk til å mestre oppgaver. Tryggheten i å ha kunnskap om skyting og DFS som organisasjon, gjør det lettere å bli medlem på et nytt sted. Det lokale skytterlaget vil være en kjent arena hvor det vil være lett å bli kjent med nye mennesker.

Med sosiale nettverk tenker en i første rekke på uformelle nettverk, det vil si familie, venner, arbeidskamerater, naboer, etc. Sosialt nettverk er viktig for trivsel og helse, og stabilitet er en viktig forutsetning for etablering av sosialt nettverk. Organiserte aktiviteter i skytterlagenes regi er derfor viktige arenaer for etablering av sosiale nettverk. I DFS er medlemskapene ofte livslange. Miljøet er ikke delt i forhold til alder og kjønn eller sosial bakgrunn. Svært ofte er hele familier involvert i miljøet. DFS er derfor en viktig sosial arena for mange.

Den eksistensielle dimensjon handler om opplevelsen av sammenheng og mening i livet. DFS betyr for mange en arena der de kan finne mening og tilhørighet og dermed også sammenheng. Særlig i situasjoner hvor ulike livsproblemer gjør livet vanskelig.

Det er krevende å bevise betydningen av DFS i en helsefremmende sammenheng. Forskning tyder imidlertid på at det å være medlem av en frivillig organisasjon, med en bred medlemsmasse, har positiv innvirkning på psykisk helse.

Strengte rutiner og sikkerhetsregler i DFS, og den sterke våpenkulturen, kan for mange unge være nyttig for å lære seg å mestre egen uro.

En dansk undersøkelse²¹ fra 2013 viser at skyteopplæring og trening kan ha positiv effekt for barn og unge med ADHD-symptomer. Prosjektet er derfor utvidet, og forlenget til ut 2015.

6.6 Samfunnssikkerhet og beredskap

6.6.1 Politiet

JD har i sitt foredrag for utvalget vist til at omleggingen av Forsvaret har medført at flere av de som begynner på Politihøgskolen ikke har grunnleggende skyteutdanning. Politiet gjennomfører i dag sitt eget opplæringsprogram. JD er kjent med at DFS bistår Forsvaret med opplæring i basis skyteferdigheter, og at DFS har gode skyteinstruktører. Det bør vurderes om det er et potensiale for å utvikle et samarbeid mellom DFS og Politihøgskolen på dette området.

Slik dagens situasjon er i politiet, er det opp til hver enkelt politimester å skaffe ledig skytebane til politiets treninger. For å utøve effektiv skytetrening, bør dette skje i nærområdet, slik at en sparer unødig reisetid. Flere av DFS sine baneanlegg blir benyttet av politiet i samsvar med lokale avtaler. JD har ingen samlet oversikt over hvilke baner som blir benyttet. Kostnadene til bruk/leie av baner dekkes normalt over politidistriktene sine driftsbudsjett.

Solli-utvalget mener at det mest hensiktsmessige for politiet er å betale leie for de skytebaner de disponerer. Det betyr at politiet ikke har behov for å benytte egne ressurser for drift og administrasjon av skytebaner. Politiet har i utgangspunktet ikke spisskompetanse knyttet til etablering, drift og vedlikehold av skytebaner. Et samarbeid mellom DFS og JD på dette området vil derfor være samfunnsøkonomisk gunstig.

---

²¹ DGI Skydning (tidligere De Danske Skytteforeninger) har gjennomført et pilotprosjekt «FOKUS – ro og koncentration gennem skydeidræt», der det ble undersøkt om skytesporten kan hjelpe barn og unge med ADHD og ADHD-lignende vanskeligheter.

Annet samarbeid med JD og POD.

- Utarbeidelse/revisjon av våpenlov/våpenforskrifter. JD er avhengig av innspill fra DFS for å kunne utvikle regelverket i forhold til praktiske problemstillinger.
- Rådgivning ved bygging av skytebaneanlegg.
- Saker i forbindelse med erverv av våpen og behandling av søknader.

Solli-utvalget er av den oppfatning at det bør vurderes en sentral samarbeidsavtale mellom DFS og JD med hensyn på skytebanefaglig bistand og bruk av DFS sine skytebaner. Det bør også arbeides videre med mulig samarbeid om støtte til skyteutdanning.

6.6.2 Skytebaneanleggene som mulige beredskapslokaliteter

Det kan være aktuelt å benytte skytebaneanleggene til beredskap og forlegning ved sivile nødsituasjoner.

I forbindelse med nye oppgaver til HV er det aktuelt å benytte flere av skytebaneanleggene til beredskapslager. HV har i dag lagerplass på flere skytebaneanlegg der de har samarbeidsavtale med skytterlagene (ofte felles anlegg der de har gått inn med delfinansiering). Det kan være aktuelt å etablere lager flere steder.

6.6.3 DFS – en frivillig beredskapsressurs

DFS er en frivillig ressurs som samfunnet kan disponere i krisesituasjoner. DFS er gjennom skytterlagene representert over hele landet, og har anlegg som kan benyttes i krisesituasjoner.

DFS kan også være en potensiell reservestyrke for Forsvaret gjennom organisasjonens utbredelse i en gitt militær krisesituasjon.

6.7 Samarbeid og avtaler med andre virksomheter og organisasjoner

Miljødirektoratet

DFS har avtale med Miljødirektoratet om tilrettelegging og bruk av skytebanene for gjennomføring av skyteprøven til storviltjakta. DFS har også samarbeid med Miljødirektoratet om etablering og oppdatering av skytebaneregister.

Kulturdepartementet/LNU²²

Gjennom LNU har DFS fått i oppdrag å forvalte tilskuddsmidler fra Frifond Organisasjon til skytterlagene. Midlene er rettet mot aktiviteter og utstyr på lagsplan, og skal benyttes til ungdom under 26 år.

Norges Skytterforbund (NSF)

DFS har samarbeidsavtale med NSF. Avtalens formål er å etablere et samarbeid i arbeidet med å integrere skyttere med nedsatt funksjonsevne. DFS er en rekrutteringsinstitusjon for rifleskyttere til NSF, som innenfor rifleskytingen prioriterer sine ressurser til den internasjonale toppskyttersatsingen.

Norges Skiskytterforbund (NSSF)

DFS har samarbeidsavtale med NSSF. Avtalens formål er å skape et samarbeid mellom DFS og NSSF på det skytetekniske og rekrutteringsmessige området.

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF)

DFS har et godt samarbeid knyttet til fellesanlegg og bruk av skytebaner. NJFF er helt avhengig av skytterlagenes baner for å kunne gjennomføre mange av sine aktiviteter.

Nordisk samarbeid

DFS har godt samarbeid med DGI Skydning (Danmark) og Svenska Skyttersportforbundet (rifleseksjonen). Det gjennomføres årlig Nordisk mesterskap, og det er etablert flere formelle samarbeidsorgan som har faste møter.

---

²² LNU Landsrådet for Norske Ungdomsorganisasjoner, nå Norges barne- og ungdomsorganisasjoner

NRK

DFS har avtale med NRK om TV-sending fra Landsskytterstevnet hvert år. Normal sendetid er ca. 11–12 timer, derav minst 8 timer direkte fra hovedskytingen.

Antidoping Norge

DFS har avtale med Antidoping Norge om gjennomføring av dopingkontroller. I forbindelse med konkurranseskytingen er det viktig at skytterne konkurrerer uten bruk av ulovlige midler (iht. organisasjonens regelverk) som kan bidra til bedre prestasjoner.

Andre frivillige forsvarsrelaterte organisasjoner

DFS har noe samarbeid med enkelte av de øvrige forsvarsrelaterte organisasjonene.

6.8 Samfunnsøkonomisk vurdering

6.8.1 Økonomisk verdi for Forsvaret

DFS har i 2013/2014 innhentet informasjon om bygnings- og forsikringsverdi fra skytterlag med anlegg som benyttes av H. 60 skytterlag har svart på undersøkelsen.

Foreløpige tall viser en gjennomsnittlig forsikringsverdi pr. anlegg på ca. 7 mill. kroner. Dersom det legges til grunn at 100 skytebaner (av 140) blir jevnlig brukt av HV, medfører dette at skytebaneanleggene som benyttes av HV har en verdi på om lag 700 mill. kroner. Av de 60 skytterlagene som svarte på undersøkelsen, har 35 skytterlag mottatt i gjennomsnitt 20 000 kroner i vederlag fra HV i 2013. Dette inkluderer eventuelle investeringstilskudd som er gitt i forbindelse med bygging av bane, mv. Øvrige 25 skytterlag har ikke mottatt vederlag.

Basert på ovennevnte er det grunn til å anta at skytterlagene mottar om lag 1–2 mill. kroner i årlig leie fra HV, for baner med en verdi på 700 mill. kroner.

Alternativene til leie av skytebanene synes få og kostbare.

For det første kan man tenke seg at Forsvaret erstatter de eksisterende skytebanene, selv om dette av miljøhensyn trolig ikke er et realistisk alternativ. Solli-utvalget legger til grunn 5 % årlig leie for kapitalkostnad, drift og vedlikehold²³. Dette vil i så fall utgjøre 35 mill. kroner i årlige leiekostnader for Forsvaret.

For det andre kan man redusere kravet til antall skytebaner. Dette vil imidlertid medføre lang reisevei og økte reisekostnader for å få gjennomført skytetrening. Dessuten vil det trolig medføre flere øvingsdager for å kunne gjennomføre den aktuelle øvingen.

Solli-utvalget er av den oppfatning at det for Forsvaret er svært gunstig å leie DFS' skytebaner, noe som muliggjøres gjennom dugnadsinnsatsen i de lokale skytterlagene. Leie av DFS' skytebaner er spesielt gunstig der skytebanene benyttes få ganger i løpet av året.

6.8.2 Samfunnsøkonomisk bidrag til samfunnet for øvrig

Skytebanene og skytterhusene er grunnlaget for all aktivitet i DFS. Dette gjelder aktivitet som våpenopplæring, kurs og samlinger, øving og konkurranser, skyteprøven for storviltjegere og utleie til Forsvaret, politiet og annen utleie.

Med til sammen om lag 750 utendørs skytebaner i Norge betyr det anleggsverdier anslått til 3–4 mrd. kroner, dvs. 4–5 mill. kroner pr. skytebane²⁴.

Solli-utvalget mener det er av stor verdi for det norske samfunnet å ta vare på en desentralisert skytebanestruktur. Utvalget mener at det er organisasjonen og skytterlagene selv som må

²³ Forsvarsbyggs årsrapport for 2012 viser at Forsvarsbygg har leieinntekter på om lag 2,2 mrd., hvor anskaffelseskostnaden på eiendomsmassen utgjør 43,5 mrd. Forsvarsbyggs inntekter utgjør altså vel 5,0 % av den samlede anskaffelseskosten på bygg og anlegg som leies ut.

²⁴ Selv om DFS sin undersøkelse knyttet til skytebaner utleid til Forsvaret indikerer verdier på ca. 7 mill. pr. bane, er det ikke usannsynlig at den gjennomsnittlige verdien på samtlige skytebaner ligger litt lavere enn dette.

vurdere behovet for antall skytebaner, men ser at det kan være formålstjenlig å samarbeide om større anlegg med god standard, for å sikre tilgangen på skytebaner i fremtida. Det vil i alle tilfelle være avgjørende med et funksjonelt og kompetent sentralledd i DFS, som kan bistå skytterlagene og offentlige instanser med teknisk og juridisk rådgivning i skytebanespørsmål.

6.8.3 Skytterlagenes bidrag til distriktspolitikken

Skytterlagene har utbredelse og aktivitet over hele landet. I grunnreglene til DFS ble det tidlig slått fast at det skal finnes skytterlag i «hver bygd og by». Slik er fortsatt ordlyden i grunnreglene, selv om organisasjonen i dag er mer opptatt av at alle skal ha en skytebane i rimelig avstand til der man bor.

Det er grunn til å tro at skytterlagene og aktiviteten de tilbyr utgjør et viktig tilbud i mange lokalsamfunn, særlig i distriktene. I mange bygdesamfunn er fritidstilbudet mindre enn i mer sentrale strøk, og mulighetene knyttet til de store lagidrettene som håndball, fotball, ishockey, mv er ofte begrenset.

Videre benyttes mange lokale skytterhus som grendehus, til dåp, konfirmasjon, bursdager og som samlingssted for andre sosiale sammenkomster. Dette gir lokalsamfunnene tilgang på hensiktsmessige lokaler til sosialt samvær.

6.8.4 Skytterlagenes bidrag til frivilligheten

Frivillige organisasjoner er en viktig del av vårt demokratiske samfunn og organisasjonene er en viktig arena for læring og utvikling av kompetanse. Frivillig virksomhet har et ikke-fortjenestebasert formål. Virksomheten baseres på gaver, kontingenter, innsamlede midler eller frivillig innsats og tidsbruk²⁵

Det er vanskelig å beregne den økonomiske verdien av frivillig arbeid. Det er imidlertid ingen tvil om at frivillig arbeid utgjør en meget verdifull ressurs for det norske samfunnet. Slikt ubetalt arbeid anses ikke som produksjon i nasjonalregnskapet, selv om det utføres nødvendige oppgaver i organisasjonene som det ville kostet mye å erstatte med betalt arbeid²⁶.

Det har vært stort fokus på betydningen av de frivillige organisasjonenes arbeid de siste 10–20 årene, også fra regjeringen og Stortinget.

Et sentralt mål i St.meld. nr. 27 (1996–97) om statens forhold til frivillige organisasjoner var å trekke opp prinsipper og rammeverk for statens forvaltning av tilskudd til frivillig virke. Meldingene ga seks prinsipielle begrunnelser for at de frivillige organisasjonene er viktige samfunnsaktører:

- Frivillige organisasjoner er viktige samfunnsaktører i kraft av det arbeidet de utfører. På så å si alle områder finner en organisasjoner i arbeidet for en sak, en gruppe eller et standpunkt.
- De frivillige organisasjonene er viktige som demokratiske aktører. Organisasjonene kanaliserer politiske, moralske, økonomiske og kulturelle impulser fra befolkningen inn i det offentlige rom.
- De frivillige organisasjonene er bygget opp om ulike formål som også evner å bygge og vedlikeholde identitetsskapende fellesskap.
- Frivillige organisasjoner har en evne til å skape tillit i samfunnet. Områder som har et nettverk av frivillige aktiviteter kan være med på å skape sosial kapital i befolkningen, og være med på å bryte ned fordommer og uheldige strømninger i samfunnet.

²⁵ Meld. St. 26 (2011–2012) Den norske idrettsmodellen

²⁶ NOU 2008: 7, Kulturomsutvalget, s 43

- Frivillige organisasjoners mangfold og evner til å skape engasjement og deltakelse ved at de også er en arena for kunnskapsformidling og læring.
- De frivillige organisasjonene bidrar til et samfunnsmessig mangfold. Folk med ulike bakgrunn, interesser og verdier kan finne sammen for å drive aktiviteter på egne premisser.

Ønsket om en ny og helhetlig frivillighetspolitikk ble konkretisert i Frivillighetsmeldingen²⁷ som kom i 2007. Hovedstrategiene i forhold til frivillig sektor blir oppsummert i fire punkter: (1) Bedre rammevilkår for sektoren, (2) økt fokus på ressurser til lokale aktiviteter og «lavterskelaktivitet», (3) økt oppmerksomhet om inkludering og integrering og (4) styrket kunnskap og forskning.

Solli-utvalget er av den oppfatning at DFS, som en organisasjon tuftet på frivillighet, passer godt inn i de beskrivelser som gis i frivillighetsmeldingen. Deltakelse i frivillig organisasjonsliv gir mening, fellesskap og kompetanse. Frivillighet har derfor både en egenverdi for enkeltmennesket og en nytteverdi for samfunnet.

6.8.5 Organisasjoner i endring

I rapporten «Forvaltning av tilskudd til frivillige organisasjoner» som Koordineringsutvalget la frem i 2004, peker man på hvilke endringer organisasjonssamfunnet har gjennomgått de siste 40–50 årene²⁸. Her beskrives det blant annet hvordan økte krav i arbeidslivet om effektivitet, målstyring og brukertilpasning også har gjort seg gjeldende i organisasjonenes liv og virke. Dette har ført til et press på den tradisjonelle frivilligheten.

Andelen som får betalt for å gjøre en innsats i de frivillige organisasjonene har også økt betydelig siden 1970-tallet²⁹.

Mekanismene som utløser verdiskapning og styringsmulighetene er helt annerledes i en frivillig organisasjon enn i markedet eller i offentlig sektor. Forståelse av, og respekt for, frivillighetens styresett og egenart er helt avgjørende dersom det fortsatt skal være attraktivt og meningsfullt å engasjere seg som frivillig. Dette gjelder uansett om engasjement uttrykkes i form av tidsbruk eller økonomiske bidrag.

På stadig flere områder utdannes det personer til å jobbe på områder hvor de frivillige organisasjonene tradisjonelt har benyttet frivillig arbeidskraft. Når utdannet personell får sin hovedinntekt fra lokalt foreningsliv, medfører det en fagliggjøring av foreningsarbeidet. Dette er med på å forandre de frivillige organisasjonenes virksomhet lokalt, og kan bidra til en profesjonalisering som kveler den frivillige innsatsen³⁰.

Allmenne moderniseringsprosesser og en generell individualisering i samfunnet setter frivillig sektor under press. For å sikre rekruttering av aktive og tillitsvalgte, er det nødvendig å redusere det administrative arbeidet i organisasjonene og frigjøre mer tid til aktivitet.

Regjeringen Stoltenberg 2005 ønsket blant annet å vise at man respekterer organisasjonenes egenart ved å redusere bruken av prosjektmidler. En større andel av tilskuddsmidlene skulle tildeles i form av frie midler. Rammevilkårene må legges til rette slik at frivillig virksomhet kan drives på egne premisser, så lenge virksomheten når målene som er satt for støtten som gis.

²⁷ Stortingsmeldingen fikk navnet «Frivillighet for alle», jfr. St.meld. nr. 39 (2006-2007).

²⁸ «Forvaltning av tilskudd til frivillige organisasjoner», Rapport fra koordineringsutvalget for departementenes forhold til frivillige organisasjoner, 2004, s 12 mv.

²⁹ Selle, Per: Sivilsamfunnet tatt på alvor. I Østerud, Øyvind m.fl.: Mot en ny maktutredning. Oslo: ad Notam Gyldendal, 1998.

³⁰ KOU 2003:2: Velferdskommunen og de frivillige organisasjonene. Kommunenes sentralforbund, Velferdsutvalget. Kommuneforlaget AS, Oslo, 2003.

6.8.6 Idretten

Norsk idrett er i hovedsak finansiert ved hjelp av spillemidler. Tilskuddet til Norges Idrettsforbund (NIF) fra spillemidlene er delt opp i fire store rammeposter³¹. Siden 2000 har tilskuddet vært delt i følgende poster:

- Post 1: Grunnstøtte til NIF sentralt og regionalt
- Post 2: Grunnstøtte til særforbund
- Post 3: Barn, ungdom og bredde
- Post 4: Toppidrett

Innretningen på tilskuddet skal sørge for at de statlige idrettspolitiske målene kommer tydelig til uttrykk. Tilskuddssystemet skal videre sikre gode rammebetingelser for de deler av den organiserte idretten hvor aktiviteten skapes.

Spillemidlene disponeres av Kulturdepartementet (KUD), og NIF får sin tildeling fra KUD. I de årlige tilskuddsbrevene til NIF er det formulert tre overordnede mål for tilskuddet:

- Bidra til å opprettholde og utvikle NIF som en frivillig, medlemsbasert organisasjon.
- Bidra til å opprettholde og utvikle et godt aktivitetstilbud gjennom den organiserte idretten.
- Bidra til å bevare og sikre NIF som en åpen og inkluderende organisasjon, og til at idrettslagene fremstår som arenaer for meningsdannelse og verdifulle rammer for sosialt fellesskap.

En stor del av tilskuddene til NIF, om lag 70 %, blir kanalisert videre nedover til lavere organisasjonsledd, som ulike støtte- og tilskuddsordninger.

Selv om DFS utelukkende har fokus på breddeaktivitet, mens NIF og særforbundene også har dedikerte ressurser mot toppidrett, finnes likevel mange forhold som gjør at det kan være relevant å sammenligne finansieringsmodellene for organisasjonene.

Særforbundene

Sammenlignet med DFS sine ca. 128 500 medlemmer, er det kun tre av NIFs 54 særforbund som i 2012 har flere medlemmer. Dette gjelder Norges Fotballforbund (369 000 medlemmer), Norges Skiforbund (178 000 medlemmer) og Norges Bedriftsidrettsforbund (171 000 medlemmer). Det er totalt 27 særforbund, dvs. halvparten av alle særforbund, har færre enn 10 000 medlemmer.

Modellen for finansiering av særforbundene i Norges Idrettsforbund er til dels svært ulike. Dette skyldes at særforbundene også er svært ulike, både i forhold til størrelse, aktiviteter og ikke minst satsning både nasjonalt og internasjonalt. Og de aller fleste særforbundene er dessuten svært ulike DFS som organisasjon.

Offentlige inntekter er viktige for de fleste særforbund. Eksempelvis mottar Norges Skiforbund 28 mill. kroner i offentlige tilskudd i 2012. Skistyret uttaler at det er et mål å arbeide med å øke Skiforbundets andel av offentlige midler i årene som kommer³².

Flere særforbund har lisensinntekter fra utøvere for å dekke kostnader knyttet til forsikringsordninger innen idretten. Flere særforbund synes også å ha utviklet hensiktsmessige tjenester for medlemmene eller medlemsklubbene, som gir særforbundet inntekter.

Det synes således å være et prinsipp at klubbene er finansiert av medlemskontingent, mens særforbundene er finansiert ved offentlig støtte og andre inntekter.

³¹ Meld. St. 26 (2011–2012): «Den norske idrettsmodellen», pkt. 6.1.3 mv

³² Skistyrets beretning 2012-2013. Norges Skiforbund, 10. april 2013.

7. MODELLER FOR FREMTIDIG ORGANISERING OG FINANSIERING

7.1 Innledning

Dette kapittelet skal beskrive fremtidig offentlig oppdrag til DFS, herunder organisasjonen sin rolle og tilknytning til Forsvaret og samfunnet for øvrig. Utvalget vil utrede ulike modeller for tilskuddsordninger og alternative tilknytningsformer. Dette innebærer vurdering av økonomiske og organisasjonsmessige/administrative konsekvenser for den enkelte modell, og til slutt en vurdering av behovet for endring av grunnreglene.

7.1.1 Ordlyden i dagens grunnregler i forhold til oppdrag og finansiering

I gjeldende grunnregler for DFS (vedlegg 1) er oppdrag, virkemiddel og finansiering beskrevet slik:

Formål § 1-1: Det frivillige Skyttervesens mål er å fremme praktisk skyteferdighet innen det norske folk og derved dyktiggjøre det for landets forsvar.

Virkemiddel § 1-2: Det frivillige Skyttervesens mål skal søkes nådd gjennom ungdoms- og rekrutteringsarbeid, instruksjon i våpenbruk, samt øving og konkurranser i bane- og feltmessige skytinger.

Finansiering § 1-10: Staten bidrar til finansiering av Det frivillige Skyttervesens virksomhet. På de vilkår som til enhver tid måtte være fastsatt, ytes bidrag til anlegg og vedlikehold av skytebaner, ungdomsarbeid, ammunisjon, instruksjonsvirksomhet, feltskyting, større mesterskap, administrasjon og alminnelige utgifter.

Grunnregler som kan være aktuelle å vurdere som følge av utvalgets arbeid:

Utbredelse § 1-5: I hver bygd og by opprettes ett eller flere skytterlag. Skytterlagene skal ha en geografisk utbredelse som sikrer tilgjengelighet til aktivt medlemskap for alle. (.)

Skytebaner § 1-11: Et hvert skytterlag må sikres skytebanetilbud, fortrinnsvis gjennom egen bane i lokalmiljøet. Forsvaret, og spesielt Heimevernet, skal så langt som mulig gis anledning til å benytte skytterlagenes baner, etter avtale med det enkelte skytterlag. Det gjelder egne regler om refusjon av gitt statsbidrag til skytebaner og til kjøp eller leie av grunn. (...)

Kompetanse § 1-17: Grunnreglene kan ikke endres uten etter vedtak i Skyttertinget og med godkjenning av Forsvarsdepartementet. Vedtak som medfører vesentlige endringer i Det frivillige Skyttervesens oppbygging, formål og virksomhet er ikke gyldig uten Stortingets godkjenning. Skyttertinget gir utfyllende bestemmelser for Det frivillige Skyttervesens virksomhet. Skytterlagenes og skyttersamlagenes lover må ikke stride mot eller erstatte disse grunnregler.

7.1.2 Hvorfor bør staten bidra til finansiering av DFS?

DFS tilbyr viktige aktiviteter i samfunnet, på lik linje med for eksempel ulike idrettslag. I Meld. St. 26 (2011–2012): «Den norske idrettsmodellen» slås det fast at det er et mål å støtte aktivt opp om et levende sivilsamfunn. Derfor benyttes statlige midler for å bidra til et omfattende og godt aktivitetstilbud, og understøtte frivillige, medlemsbaserte virksomheter ut fra deres rolle som sosiale møteplasser og demokratiske aktører³³.

DFS bidrar dessuten til å løse konkrete og viktige oppgaver for samfunnet, jf. beskrivelsen i kapittel 5 og kapittel 6. Offentlig støtte til DFS kan begrunnes med at organisasjonen bidrar til realisering av viktige samfunnsmessige mål. Støtten må dimensjoneres og utformes ut fra målsettingene som ønskes oppnådd, både på kort og lang sikt. DFS ble etablert for å fremme

³³ Meld. St. 26 (2011–2012): «Den norske idrettsmodellen», pkt. 6

et bestemt formål, og organisasjonen har sin styrke i motivasjon og rekruttering knyttet til formålet. DFS opplever stor støtte i befolkningen og fra sine frivillige.

Virksomheten i DFS er, og har vært, innrettet slik at den gir befolkningen økt kunnskap om og forståelse for norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Videre ansees det som viktig at virksomheten bidrar til, og støtter opp under Forsvarets mål, oppgaver og prioriteringer.

7.1.3 Mål for utforming av finansieringsordningen

Statlige midler skal brukes i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger, slik at fastsatte mål og resultatkrav oppnås. Utforming av bidragsordningen bør ta hensyn til hvordan organisasjonens arbeid påvirkes med offentlig støtte. Siktemålet må være at støtten stimulerer organisasjonens beste sider, slik at man oppnår ønsket effekt av tildelte midler.

Offentlig støtte til ulike frivillige organisasjoner innenfor forsvarssektoren er en særlig utfordring på grunn av de vide målsettinger man har med forsvarspolitikken. Det er vanskelig på kort sikt å evaluere den langsiktige virkningen av det arbeidet som utføres. Utfordringene har fellestrekk med andre offentlig støtteordninger innenfor forskning og kulturformål. Styringskonseptet må omfatte retningslinjer, mekanismer for fordeling av støtte, samt et system for evaluering.

Solli-utvalget mener utformingen og praktiseringen av støtteordningene må utformes med tanke på å fremme effektive arbeidsmetoder i DFS, samt å videreutvikle en organisasjon med høy kompetanse og stort engasjement. Slik kan man sikre en sunn, langsiktig og positiv utviklingen av DFS til beste for Forsvaret og samfunnet for øvrig.

7.2 Dagens finansieringsmodell for offentlig støtte til DFS

FD har i dag en modell som er basert på driftsstøtte og ordinær prosjektstøtte. Driftsstøtte gis primært til faste administrative utgifter, som eksempel kontorutgifter og fastlønn og faste årlige aktiviteter. Prosjektstøtten knyttes til organisasjonens aktiviteter som gjennomføres for å nå organisasjonens mål. Innretningen av den ordinære prosjektstøtten er slik at faste lønnskostnader skal være en andel av driftstøtten, mens utgifter med gjennomføring av aktivitetene må dekkes av prosjektstøtte.

Det kan i tillegg søkes prosjektstøtte til konkrete og tidsavgrensede aktiviteter eller arrangementer som faller inn under de gitte kriteriene for tilskudd.

DFS får, sammen med en rekke andre forsvarsrelaterede organisasjoner, tildeling over forsvarsbudsjettet kapittel 1719, post 71.

7.2.1 Gjeldende tilskuddsordning og tildelingskriterier

Dagens tilskuddsordning er beskrevet slik fra FD:

Målet med tilskuddsordningen

Forsvarsdepartementet ønsker å stimulere til økt kunnskap om og forståelse for norsk sikkerhets- og forsvarspolitik, og at samfunnet bidrar til, og støtter opp under Forsvarets mål og prioriteringer. Organisasjoner og virksomhet som støtter opp om Forsvarets oppgaver eller bidrar til å styrke befolkningens kunnskap og forståelse av norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk, kan søke midler over Forsvarsdepartementets budsjett, kapittel 1719 Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet, post 71 Overføring til andre. Tildelingen skjer etter gitte kriterier.

Målgrupper

Tilskuddsordningen er i hovedsak ment for medlems-, interesse- og frivillige organisasjoner, og andre ikke- offentlige aktører. I praksis vil dette bety to hovedgrupper:

- Gruppe 1: Organisasjoner og virksomhet som har som hovedmål å drive forsvarsrelatert virksomhet.

- Gruppe 2: Organisasjoner og virksomhet som planlegger å iverksette prosjekt som er relevant for Forsvaret eller norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Dette kan være film- og bokprosjekter, utstillinger og arrangementer, medietiltak og andre aktiviteter som vil bidra til å kommunisere sikkerhets- og forsvarspolitiske temaer, eller på annen måte bidra til engasjement omkring Forsvaret og norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk.

Gruppe 1: Drifts- og prosjektstøtte til organisasjoner som har som hovedmål å utøve forsvarsrelatert virksomhet.

Driftsstøtte kan gis til faste administrative utgifter, som for eksempel kontor og lønn. Prosjektstøtten knyttes til organisasjonens aktiviteter som gjennomføres for å nå organisasjonens mål. I vurderingen av søknadene, legger Forsvarsdepartementet stor vekt på at organisasjonene har gode prosjektbeskrivelser og klare mål for sin virksomhet og sine prosjekter, og at prosjektene og aktivitetene for øvrig faller inn under de gitte kriteriene for tildeling av tilskudd.

Annen prosjektstøtte (Gruppe 1 og 2)

Forsvarsdepartementet tildeler annen prosjektstøtte to ganger i året. Muligheten for å søke kun prosjektstøtte er særlig relevant for virksomheter under gruppe 2. Alle virksomheter som planlegger å iverksette et prosjekt som er relevant for Forsvaret eller norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk kan søke. Se eksempler på prosjekter under «Målgrupper».

Organisasjoner som har som hovedmål å drive forsvarsrelatert virksomhet (gruppe 1), kan søke støtte til prosjekter som ikke kunne forutsees ved søknadsfristen for drifts- og prosjektstøtte. Prosjektene det søkes støtte til må være konkrete og tidsavgrensede aktiviteter eller arrangementer, og falle inn under de gitte kriteriene for tilskudd.

Kriterier

Følgende kriterier for tildeling av støtte vektlegges:

- Prosjekter som støtter opp under Forsvarets virksomhet.
- Prosjekter som fremmer rekruttering til Forsvaret.
- Prosjekter som omfatter tverrsektorielt samarbeid.
- Aktivitet og prosjekter med betydelig informasjonseffekt.
- Dagsaktuelle og prioriterte saker.
- Prosjekter som fremmer Forsvarets forankring.
- Prosjekter som bidrar til ivaretagelse av veteraner.
- Prosjekter som ikke dupliserer eller konkurrerer med Forsvarets egen virksomhet.
- Prosjekter som fremmer samarbeid mellom organisasjoner og dermed medfører synergieffekter.
- Prosjekter som fremmer rekruttering av kvinner.

7.2.2 Egenfinansiering - DFS øvrige virksomhet

Deler av virksomheten i sentrallet (Skytterkontoret) er finansiert av organisasjonen selv, dels gjennom overskudd fra salgsvirksomheten, og dels gjennom annen egenfinansiering, som annonseinntekter og inntekter fra salg av varer og tjenester.

Det alt vesentlige av virksomheten i organisasjonen DFS foregår i skytterlagenes regi, og denne virksomheten blir finansiert av skytterlagene selv.

Solli-utvalget mener fremtidig virksomhet i DFS ut over det statlige oppdraget i all hovedsak må finansieres av organisasjonen selv. DFS bør vurdere alternative inntekter som skyteprøveavgift for storviltjegere og markedsinntekter, eksempelvis sponsoravtaler. Solli-utvalget er videre av den oppfatning at DFS må gis mulighet til å skaffe inntekter utover det statlige tilskuddet for å sikre videreutvikling av organisasjonen.

Den videre drøftingen tar kun for seg finansiering av den delen av virksomheten som knytter seg til de oppdragene staten forutsetter at DFS utfører. Utvalget anser det ikke som sin oppgave å utrede finansieringen av DFS virksomhet ut over et offentlig oppdrag.

Solli-utvalget mener at det tilligger organisasjonens demokratiske organisasjonsledd å vurdere hvordan øvrig virksomhet skal finansieres.

7.3 DFS fremtidige oppdrag for Forsvaret og samfunnet for øvrig

Solli-utvalget har i vurderingen av fremtidig oppdrag lagt til grunn organisasjonens kjernevirksomhet og desentraliserte struktur, identitet og kompetanse, relevans for Forsvaret og Forsvarets behov iht. den nye langtidsplanen til Forsvaret. Utvalget har videre vurdert samfunnets generelle behov, blant annet etter Meld. St. 21 (2012–2013) Terrorberedskap, der det fremkommer at samfunnets behov for sikkerhet må ivaretas på en enda bedre måte enn i dag. Stortingsmeldingen viser til forslag til ny våpenlov, der blant annet kontroll av våpen og vilkårene for å erverve, eie og inneha slike våpen vil bli strengere. For DFS sin relevans for Forsvaret er det også vesentlig at HVs desentraliserte funksjon knyttet til beredskap skal styrkes. Dette beskrives i Prop. 73 S (2011–2012).

7.3.1 Oppdrag relatert til Forsvarets behov

Forsvaret har gitt en grundig gjennomgang av dagens oppdrag for Forsvaret og DFS' fremtidige relevans for Forsvaret i kapittel 5.

Solli-utvalget har satt opp følgende fremtidige oppdrag til DFS som skal utløse statlig finansiering:

- DFS skal bidra til å opprettholde en desentralisert skytebanestruktur, og sikre Forsvarets og spesielt HVs fremtidige tilgang på bruk av sivile skytebaner.
- Rekruttere personell av begge kjønn til verneplikten som har grunnleggende skyteferdigheter, gode holdninger gjennom respekt for våpen og medmennesker, og en positiv innstilling til Forsvaret.
- Samarbeid om grunnleggende skyteinstruktør utdanning.
- Tilrettelegging for trening/vedlikehold av praktiske skyteferdigheter etter avtjent verneplikt.
- Opprettholde en landsdekkende breddeorganisasjon for å sikre forsvarsvilje og Forsvarets forankring i det norske folk.
- Tilbud til Forsvarets personell om å kunne trene og konkurrere med Forsvarets våpen.
- Tilbud om å kunne bruke etablert infrastruktur til eksempelvis desentraliserte lager og oppsettingssteder for beredskap.
- Eksponering av Forsvaret gjennom Landsskytterstevnet.

7.3.2 Oppdrag relatert til samfunnets behov

DFS har gjennom alle tider vært en viktig leverandør av samfunnsnyttige tjenester til det norske folk. Selv om formålet til organisasjonen er forsvarsrettet, er DFS sine aktiviteter og organisering rettet mot samfunnets behov.

Solli-utvalget har i gjennomgangen av fremtidig samfunnsoppdrag for DFS fått en rekke innspill fra organisasjoner og departementer. Det kommer klart frem at DFS har en viktig rolle i samfunnet, og at det er viktig for staten fortsatt å støtte organisasjonen for å ivareta den store frivillige innsatsen som legges ned over hele landet.

Den viktigste samfunnsfunksjonen til DFS som en landsdekkende organisasjon er å sikre en desentralisert skytebanestruktur og gjennom strukturert våpenopplæring bidra til god

våpenkultur i Norge. DFS er gjennom sin størrelse, brede våpenopplæring og fokus på våpensikkerhet en viktig aktør for utvikling av god våpenkultur i Norge.

Solli-utvalget er av den oppfatning at det bør etableres et mer formalisert samarbeid mellom Politidirektoratet (POD) og DFS om bruk av skytebaner der dette er hensiktsmessig og gjennomførbart. Det bør også utredes muligheter for samarbeid om opplæring i grunnleggende skyteferdigheter.

Videre ser utvalget det som naturlig å fortsette samarbeidet med Miljødirektoratet om tilrettelegging av skyteprøven for storviltjegere for å sikre tilbudet til jegerne i fremtiden.

Solli-utvalget anbefaler følgende offentlige samfunnsoppdrag for DFS:

- DFS sin landsdekkende organisasjon skal sikre det norske samfunnet opprettholdelse av en desentralisert skytebanestruktur med tilgang på skytebaner innen en rimelig reiseavstand fra der folk bor.
- DFS skal gjennom grunnleggende opplæring i praktiske skyteferdigheter bidra til gode holdninger og respektfull våpenbruk i samfunnet, og således bidra til å sikre god våpenkultur.
- DFS skal gjennom sin landsdekkende våpenopplæring møte fremtidens krav til våpeninnehaver.
- Samarbeide med Miljødirektoratet om tilrettelegging av skyteprøven for storviltjegere og om kartlegging av skytebaner og forskriftsarbeid.
- Bidra til god folkehelse gjennom tilbud om aktiviteter som omfatter begge kjønn i alle aldersgrupper.
- DFS bør få en sentral rolle i offentlige opplæring og oppfølging ved eventuell innskjerpelse av våpenloven.
- DFS bør delta aktivt i utforming av lovverk rundt våpenreglement, samt bidra til å formidle kunnskap om regelverket.
- DFS bør tilrettelegge for bruk av skytebaneinfrastrukturen til beredskapsfunksjoner.

Solli-utvalget legger til grunn at Skytterttinget og Stortinget vedtar en endring av formålsparagrafen, som synliggjør og tydeliggjør DFS sitt fremtidige samfunnsoppdrag. Staten skal gjennom finansiering av DFS sikre at samfunnsoppdraget blir ivaretatt.

7.3.3 Anbefaling om sektortilknytning

Solli-utvalget har foretatt en vurdering av hvilken sektortilknytning, og dermed hvilket departement, DFS bør være tilknyttet i fremtiden. Vurderingen er gjort med bakgrunn i de bidrag DFS har til Forsvaret og samfunnet for øvrig. Utvalget har sett på hvilke sektorer som betjenes gjennom DFS sitt oppdrag og virksomhet.

I en rapport fra Koordineringsutvalget³⁴, som tar for seg departementenes forhold til frivillige organisasjoner, drøftes ulike forhold omkring organisering av finansiering, blant annet knyttet til organisasjoner med sektorovergripende formål eller oppgaver.

Tilskudd til frivillige organisasjoner må ses i sammenheng med de sektorpolitiske målene de er ment å realisere, og sektortilhørigheten har gitt en rekke organisasjoner status som betydningsfulle samarbeidspartnere til offentlige myndigheter.

Det kan stilles spørsmålsteget ved om sektorpolitiske hensyn kan ivaretas gjennom samling av ansvaret til ett departement. Det er imidlertid ikke uvanlig at organisasjoner får grunnstøtte fra

---

³⁴ «FORVALTNING AV TILSKUDD TIL FRIVILLIGE ORGANISASJONER», Rapport fra koordineringsutvalget for departementenes forhold til frivillige organisasjoner, 2004.

ett departement og aktivitetsstøtte fra ett eller flere andre departementer. I de tilfellene det er behov for avklaringer, skjer dette gjennom kontakt mellom departementene.

De mål og tiltak som er skissert i Solli-utvalgets utredning medfører ikke behov for endring av sektortilknytning.

Som det fremgår av kapittel 5 er tilgang til skytebanestrukturen svært sentral for Forsvaret. Det er videre viktig for Forsvaret å ha en landsdekkende praktisk støtteorganisasjon som bidrar til å opprettholde forsvarsviljen og sikre Forsvaret god forankring i det norske folk. DFS' praktiske bidrag til forsvarsevnen er også av vesentlig betydning gjennom opplæring av personell til Forsvaret med gode skyteferdigheter og gode holdninger.

Solli-utvalgets gjennomgang i kapittel 6 viser klart at DFS' rolle over tid har fått en større betydning også for samfunnet for øvrig, spesielt gjennom utvikling og ivaretagelse av god våpenkultur, men også i forhold til politiets behov. Utvalget mener derfor at også justissektoren bør bidra med finansiering av DFS fremtidige oppdrag for samfunnet. Videre er det naturlig at DFS kan søke støtte også fra andre departement i den grad de fyller tilskuddskriteriene på de aktuelle områdene.

Solli-utvalget mener det er en styrke at flere departementer og andre statlige instanser forholder seg til DFS og den aktivitet som utøves i organisasjonen. De berørte departementene vil ha ulik tilnærming til, og begrunnelser for, sitt engasjement på området. Det er imidlertid viktig at de ulike initiativene utfyller hverandre og ikke oppleves å trekke i ulike retninger.

Utvalget har også vurdert flytting til andre departement, men på grunnlag av Forsvarets klare tilbakemelding bør DFS fortsatt være tilknyttet forsvarssektoren gjennom FD i fremtiden, selv om DFS' rolle over tid har fått økt betydning for samfunnet for øvrig.

Utvalget anbefaler at DFS tydeliggjør sin samfunnsrolle med utvikling av god våpenkultur gjennom en endring av formålsparagrafen.

7.4 Tilskuddsmodeller

7.4.1 Innledning

En rekke av regjeringene de siste tiårene har hatt fokus på å bedre vilkårene for frivillig virksomhet. Dagens regjering har i Sundvollen-erklæringen³⁵ sagt at vilkårene for frivillige organisasjoner skal bedres, de økonomiske ordningene skal styrkes, og at reglene skal gjøres enklere og mindre byråkratiske. Solli-utvalget mener det i lys av dette kan være grunn til å se nærmere på flere sider av tilskuddsordningen.

Stadig flere paraplyorganisasjoner videreforderer statlige midler til underliggende organisasjonsledd på vegne av staten. Innst. S. nr. 101. (1998–99)³⁶ og senere utredninger bl.a. fra Statskonsult³⁷, tar utgangspunkt i en modell hvor man har tre ulike grunnsyn på statlige støtteordninger til frivillig virke. Hensikten er å tydeliggjøre at statens samspill med frivillig sektor kan ha ulike former. Statlige støtte- og kontrollordninger kan gis ulikt innhold, avhengig av hvilke aktiviteter organisasjonene står for, og måten disse er organisert på.

De tre ulike grunnsyn for frivillig virke omfatter følgende:

1. Medlemsbasert virke, der organisasjonene ses som bærere av demokrati, kultur og tradisjoner, og hvor virksomheten skaper mening, tilhørighet og fellesskap. Modellen er nærmere omtalt under punkt 7.4.2.

³⁵ Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre og Fremskrittspartiet. Sundvollen, 7. oktober 2013

³⁶ Innst. S. nr. 101. (1998–99) Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om statens forhold til frivillige organisasjoner. Styrking av aktivitet i lokale, frivillige organisasjoner.

³⁷ Statskonsult Nr. 2006:6: «Evaluering av tilskudd til frivillige organisasjoner på forsvarsområdet».

2. Verdibasert samvirke, der hensikten med støtten er å utløse frivillige ressurser og egenart for å realisere felles mål. Modellen er nærmere omtalt under punkt 7.4.3.
3. Fortjenestefri velferdsproduksjon, der organisasjonene kan ses som produsenter av velferdsytelser for offentlig regning, vanligvis med ansatte, og etter nærmere angitte offentlige retningslinjer. Modellen er nærmere omtalt under punkt 7.4.4.

Grunnsynene hviler på tre ulike oppfatninger av hva frivillige sammenslutninger bidrar med i samfunnet.

Begrepene i frivillighetsmeldingene (grunnstøtte, aktivitetsstøtte og driftstøtte) er i varierende grad tatt i bruk i departementene. Departementene bruker fortsatt ulike betegnelser på støtteformene til de frivillige organisasjonene. Selv om intensjonene i frivillighetsmeldingene var å innføre et begrepsapparat som skulle være felles i forvaltningen, har departementene i liten grad endret begrepsbruk som følge av de utredninger om er gjort på området.

De begrepene som i all hovedsak benyttes mest i departementene er driftstøtte og prosjektstøtte. Det varierer imidlertid hvordan departementene definerer disse begrepene. For eksempel oppfattes driftstøtte som grunnstøtte i enkelte departementer, mens andre departementer ser på driftstøtte som tilskudd til produksjon av tjenester for det offentlige.

FD har i dag en modell som er basert på driftsstøtte og prosjektstøtte. Andre departementer, eksempelvis Kulturdepartementet, opererer med begrepet grunnstøtte og aktivitetsstøtte.

7.4.2 Grunnstøttemodellen (utvidet driftstøtte)

Det første grunnsynet er knyttet til ønsket om å stimulere forenings- og medlemsbasert virke i frivillige sammenslutninger³⁸.

For staten bidrar medlemsbasert virke til å realisere overordnede mål knyttet til idealer som demokrati, tilhørighet, fellesskap, og lignende. Grunnstøtte er i hovedsak beregnet på å fremme medlemsbaserte aktiviteter i organisasjonene. Støtten kan gis med utgangspunkt i antall medlemmer, lokale lag og ulike aktivitetsmål, eller som et fast beløp til virksomheten.

Selv om midlene vanligvis gis til sentralleddet, er hensikten primært å stimulere lokale aktiviteter gjennom deltakelse i demokratisk oppbygde sammenslutninger. Ønsket om å stimulere lokale, frivillige aktiviteter kan best realiseres gjennom grunnstøtteordninger. Midler bør gi organisasjonene anledning til å utfolde seg på egne premisser og realisere egne mål. Ressursene bør også i størst mulig grad komme det lokale forenings- og klubbnivået til gode, fordi det vanligvis er her de viktigste frivillige aktivitetene foregår.

Utformingen av støttekriterier bør ta hensyn til egenarten og særpreget til de mottakende sammenslutningene. Kriteriene bør ikke være for omfattende, og de kontrollkravene som knyttes til dem, bør kunne innfris uten for store kostnader for organisasjonene. For å opprettholde et mangfold av slike aktiviteter, bør vilkårene for medlems- og foreningsstøtte inneholde få føringer knyttet til organisasjonenes ressursbruk, og vridningseffektene av offentlige kontrollordninger bør begrenses mest mulig.

Grunnstøttemodellen forutsetter at all støtte skal være grunnstøtte, dvs. at DFS kun mottar en fast støtte per år, for å utføre et gitt statlig oppdrag.

FDs målsetting med driftstøtten er ”å sikre organisasjonenes arbeid for å styrke folkeopplysningen om norsk sikkerhets- og forsvarspolitik, for derigjennom å øke forståelsen for og tilslutningen til denne”. Målet med ordningen er altså klart informasjonsbasert, og lite rettet mot praktiske støtteorganisasjoner som DFS. Utfordringene dette skaper diskuteres nærmere i kapittel 7.4.6.

---

³⁸ Innst. S. nr. 101. (1998-99) Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om statens forhold til frivillige organisasjoner. Styrking av aktivitet i lokale, frivillige organisasjoner. Side 6.

Grunnstøttemodellen medfører at det gis fast driftsstøtte, slik at forutsigbarhet og kontinuitet sikres på en god måte.

Statskonsult har beskrevet hvordan man kan bruke grunnstøtten som et redskap for det offentlige, alt etter hva man ønsker å oppnå³⁹. Dersom det er flere begrunnelser for å gi støtte, bør det gjenspeiles i formålet med støtten, og tilskuddene bør gis mest mulig fritt som grunnstøtte. Departementet bør ikke gi for sterke føringer for hvilke tiltak og aktiviteter organisasjonene bør drive med.

DFS sin virksomhet er i sin grunnleggende form av langsiktig karakter. Organisasjonen er basert på frivillige som finner motivasjon til å bidra med egen fritid, og for egen kostnad, i arbeidet som utføres. Oppbygging og vedlikehold av kapasitet i en slik organisasjon er derfor svært mye mer krevende enn etablering av en kommersiell organisasjon, hvor man har lønnede ansatte. Det er viktig at dette forholdet tas hensyn til når tilskuddet til organisasjonen vurderes.

I tillegg fattes en rekke valg og vedtak som har langsiktig virkning for organisasjonen. Dette gjelder for eksempel ved tildeling av Landsskytterstevnet, som på grunn av arrangementets størrelse og kompleksitet, tildeles fire år før stevnet skal avholdes. Uavhengig av tilskuddsmodell vil det derfor være nødvendig med en større forutsigbarhet i tildelingen av midler til DFS, enn det organisasjonen opplever i dag.

Solli-utvalget mener de viktigste fordelene og ulempene for DFS med grunnstøttemodellen er følgende:

Fordeler:

- Mer forutsigbarhet i forhold til langsiktig planlegging og faste årlige aktiviteter.
- Gir DFS større frihet til bruk av tildelte midler, og sikrer at planlegging av virksomhet prioriteres ut fra DFS sine overordnede målsetninger.
- Gir en klar sammenheng mellom dimensjonering av Skytterkontoret og de aktiviteter som skal utføres.
- Mindre byråkratisk.
- Fremmer demokrati, tradisjon og tilhørighet for medlemmene.

Ulemper:

- Begrensede muligheter til å få midler til utviklingsprosjekter og ekstraordinære tiltak.
- Redusert mulighet til å søke andre departement om støtte.

7.4.3 Prosjektstøttemodellen

Det andre grunnsynet tar utgangspunkt i ulike former for verdibasert samvirke mellom frivillige sammenslutninger og statlige myndigheter⁴⁰. Denne modellen er også kalt aktivitetsstøttemodellen.

Denne modellen forutsetter at all støtte er prosjektrelatert, dvs. at DFS ikke mottar fast årlig støtte, men målrettet støtte knyttet til prosjekter. I så fall må DFS selv skaffe finansiering til administrasjonen. Statlige tilskudd gis i form av aktivitetsstøtte. Virksomheten kan være tidsbegrenset, men kan også ha en mer permanent karakter.

Støtten kan dekke utgiftene ved tiltaket fullt ut, eller den kan inngå som delfinansiering ved siden av midler som organisasjonen selv bringer frem. Det offentlige går relativt ofte inn i samarbeid med frivillige organisasjoner for å realisere felles mål. Gjennom denne typen

³⁹ Statskonsult Nr. 2006:6: «Evalueringsrapport om tilskudd til frivillige organisasjoner på forsvarsområdet».

⁴⁰ Innst. S. nr. 101. (1998-99) Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om statens forhold til frivillige organisasjoner. Styrking av aktivitet i lokale, frivillige organisasjoner. Side 7.

samvirke kan det offentlige nyte godt av det verdigrunnet, det engasjementet og den egeninnsatsen som den frivillige organisasjonen tilfører.

Frivillighet Norge påpeker⁴¹ at utstrakt bruk av prosjektbasert støtte som finansieringskilde for frivillige organisasjoner, krever en ”profesjonalisering” på den frivillige siden som er særlig uheldig for mindre organisasjoner med begrensede ressurser. De mener støtteordninger for frivilligheten derfor i størst mulig grad bør være generell grunnstøtte, uten styrende tildelingsbrev og et byråkratisk forvaltningsregime. Når resultat- og rapporteringskravene skjerpes og økte krav til målstyring, medfører det at grensesnittet offentlig/frivillig blir byråkratisert.

FD har etter omlegging av kriteriene i 2009 hatt som mål at en større del av tilskuddet skal gå som prosjektstøtte. Prosjektstøtten knyttes til organisasjonens aktiviteter som må gjennomføres for å nå organisasjonens mål.

Deler av DFS’ offentlige midler til faste aktiviteter har vært prosjektstøtte. I tillegg har det vært mulighet for å søke prosjektstøtte fra en egen «pott» med midler til tidsavgrensede aktiviteter som ikke er planlagt ved søknadstidspunkt for ordinær støtte.

Solli-utvalget mener de viktigste fordelene og ulempene for DFS med prosjektstøttemodellen er følgende:

Fordele:

- Det offentlige kan på en målrettet måte stimulere til økt innsats på områder man ønsker økt aktivitet.
- Gi mulighet til å kunne søke på utviklingsprosjekter og midler til ekstraordinære tiltak/situasjoner.
- Gi mulighet til å søke andre departementer om prosjektstøtte.

Ulemper:

- Uforutsigbarhet og vanskelig å planlegge langsiktig.
- Flere ansatte på prosjektkontrakter. Dette kan gå ut over kompetanse, kontinuitet, service til skytterlag og samlag, mv.
- Økt behov administrasjon knyttet til søknads – og rapporteringsprosessen.
- Demokratisk utfordring at det er liten fleksibilitet for hvordan organisasjonen skal anvende ressursene.

7.4.4 Produksjonsstøttemodellen

Det tredje grunnsynet er knyttet til de frivillige organisasjonenes rolle som produsenter av fortjenestefrie velferdstiltak⁴².

Her ønsker staten å kjøpe ytelse som vanligvis er basert på faglig kompetanse, krav til effektivitet og målrettethet. Skillet mellom verdibasert samvirke og fortjenestefri velferdsproduksjon vil i praksis ikke alltid være like klart. Til tider kan det være vanskelig å fastslå om den frivillige aktiviteten egentlig har noe frivillig særpreg, og dermed om hvilken kategori den bør plasseres i.

Denne betegnelsen omfatter støtteordninger som skal realisere offentlige velferdsoppgaver eller tiltak gjennom ordninger som eies eller drives av frivillige organisasjoner. Fellesnevneren for disse er at et eventuelt overskudd ikke kan tas ut som fortjeneste av eierne, men forblir i virksomheten. Betegnelsen fortjenestefri velferdsproduksjon brukes om denne kategorien, og støtten betegnes som produksjonsstøtte.

⁴¹ Innspill til regjeringsplattformen (Soria-Moria erklæringen) – fra Frivillighet Norge, oktober 2005

⁴² Innst. S. nr. 101. (1998-99) Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om statens forhold til frivillige organisasjoner. Styrking av aktivitet i lokale, frivillige organisasjoner. Side 7.

Fortjenestefri velferdsproduksjon er ofte noe som holdes atskilt fra organisasjonens øvrige virksomhet, og som kjennetegnes av høy profesjonalitet og fravær av frivillighet (for eksempel drift av institusjoner). Statens behov for kontroll ved tilskudd til denne typen formål vil være tilsvarende som når det er kommersielle aktører som utfører oppgaver for det offentlige.

En mulighet er å omdisponere budsjettmidler fra kapittel 1719, post 71 direkte til Forsvaret. Midlene kan benyttes av Forsvaret til å betale markedspris for leie av skytebaner og instruktører fra DFS. Dette betyr at tilskuddet til DFS bortfaller i sin helhet, og derigjennom samfunnsoppdraget. Solli-utvalget mener imidlertid denne modellen medfører så mange uavklarte spørsmål at den ikke utredes videre her.

Produksjonsstøttemodellen er lite egnet for DFS sitt oppdrag og vil kreve en egen utredning.

7.4.5 Konklusjon vedrørende tilskuddsmodell

Basert på drøftingene av tilskuddsmodellene ovenfor, er Solli-utvalget av den oppfatning at DFS hovedsakelig bør finansieres av en grunnstøtte fra FD. I en slik løsning forutsettes støtten å bestå av en grunnstøtte (driftsstøtte) til drift av organisasjonens sentrale organisasjonsledd og faste årlige aktiviteter. Dette sikrer at DFS kan ha en viss størrelse på administrasjon og øvrige fag- og servicefunksjoner på Skytterkontoret. Dette vil medføre at man også i fremtiden kan opprettholde et miljø med tilstrekkelig kompetanse på nødvendige områder. En eventuell fremtidig utvidelse av DFS' oppdrag for Forsvaret eller samfunnet for øvrig, vil måtte medføre reell økning av grunnstøtten.

Utvalget mener at JD må bidra til finansiering dersom det forventes faglige bidrag fra DFS. Dersom bidrag fra DFS har et omfang og en varighet som går utover det som betraktes som prosjektstøtte, må JD også bidra med grunnstøtte til organisasjonen.

Ordningen med øremerkede midler til støydemper⁴³ av skytebaner må opprettholdes som prosjektstøtte så lenge det er behov for slike miljøtiltak.

I tillegg må forholdene legges til rette for å kunne søke prosjektstøtte til andre typer prosjekter. Det bør i denne sammenheng være mulig å søke prosjektmidler fra flere departementer. Slike prosjektmidler kan bidra til en hensiktsmessig utvikling av DFS, både for Forsvaret og samfunnet for øvrig.

Solli-utvalget er av den oppfatning at en slik kombinert modell med grunnstøtte, men med mulighet for å søke støtte til prosjekter vil være mest hensiktsmessig.

7.4.6 Tildelingskriterier

Gjeldende tildelingskriterier er referert i kapittel 7.2.1. Solli-utvalget har, med bakgrunn i konklusjoner for DFS fremtidige oppdrag og sektortilknytning, vurdert tilpasning av tildelingskriterier.

Statskonsult utarbeidet i 2006 rapporten «Evaluering av tilskudd til frivillige organisasjoner på forsvarsområdet»⁴⁴. I rapporten er daværende støtteordningene på kapittel 1719 post 71 evaluert. Dog er det viktig å merke seg at gjennomgangen ikke gjelder tilskudd til Det frivillige Skyttervesen og FN-veteranenes Landsforbund, som representerte de to største tilskuddsmottakerne på post 71 i 2006.

Statskonsult slår fast i rapporten at organisasjonene som mottar driftsstøtte på posten er svært ulike, både hva gjelder organisering, medlemsmasse, overordnet formål og arbeidsformer.

⁴³ Såkalte «Miljøpakkemidler», første gang gitt i 1992. Hensikten med midlene er å redusere støy fra skytebaner i nærheten av støyutsatt bebyggelse.

⁴⁴ Statskonsult Nr. 2006:6: «Evaluering av tilskudd til frivillige organisasjoner på forsvarsområdet»,

Rapportens anbefaling inneholdt flere punkt, blant annet:

- Fordelingen mellom driftstøtte og prosjektstøtte bør endres slik at det gis forholdsvis mer til prosjektstøtte.
- Det bør legges mer vekt på oppfølging knyttet til bruk av midlene gjennom å stille tydeligere krav til rapportering av organisasjonenes samfunnseffekter, og følge opp at rapportene er i tråd med kravene.
- Stille krav til at organisasjonene har andre finansieringskilder enn FD for å redusere avhengigheten til departementet

Vedrørende tilskudd til DFS uttalte Statskonsult følgende: *Tilskuddet til det frivillige skyttervesen og tilskuddet til FN-veteranens landsforbund er allerede trukket ut av "ordningen" og forvaltes av administrasjonsavdelingen som enkelttilskudd. Dette innebærer at støtten til disse organisasjonene ikke vurderes ut fra dagens tildelingskriterier for driftstøtten. Etter det vi kan se er det ikke etablert noen kriterier for støtten til disse organisasjonene. Etter Statskonsults oppfatning bør det lages et sett nye kriterier for tildelingen av drift/grunnstøtte som er tilpasset et videre formål, og som bør gjelde for samtlige frivillige organisasjoner som mottar støtte fra Forsvarsdepartementet på post 71.*

Med bakgrunn i rapporten innførte FD nye tilskuddskriterier i 2009. I forhold til DFS har man ikke funnet noen god løsning for tildelingskriterier til organisasjonens virksomhet.

Utvalget er av den oppfatning at tildelingskriteriene knyttet til prosjektstøtte er lite tilpasset DFS sitt oppdrag gitt i grunnreglene. Tildelingskriteriene vil også i begrenset grad støtte utvalgets forslag til fremtidig oppdrag for DFS.

Tildelingskriteriene kan oppfattes som mer detaljstyring av DFS sin virksomhet, men dette må samtidig ses i sammenheng med at det gis statlig midler til et definert oppdrag. Staten skal gjennom sine tilskuddsordninger føre kontroll med at virksomheten skjer iht. forutsetningene for tildelingen.

Solli-utvalget konkluderer med at de gjeldende tildelingskriterier ikke passer for DFS sin praktiske virksomhet, og må tilpasses dagens og fremtidens oppdrag til organisasjonen.

Tilskudd til DFS er budsjettert på kap. 1719, post 71, sammen med andre forsvarsrelaterte organisasjoner. Det er krevende å utarbeide felles detaljerte tildelingskriterier som er tilpasset alle de forsvarsrelaterte organisasjonene. For DFS kan dette kan løses ved følgende budsjett-tekniske grep:

1. Tilskudd til DFS gis over en egen tilskuddspost for DFS på kap. 1719 (f.eks. post 72). Det må utarbeides egne retningslinjer og tildelingskriterier for denne posten som er tilpasset DFS sitt nye oppdrag.
2. Tildelingskriterier for tilskudd på eksisterende post 71 må gjøres mer generelle slik at de passer alle de forsvarsrelaterte organisasjonene, herunder DFS sin praktiske virksomhet.

7.4.7 Konklusjon vedrørende tildelingskriterier

Solli-utvalget mener det mest hensiktsmessige vil være at DFS får tildeling av grunnstøtte gjennom egen post under kapittel 1719, for eksempel post 72. Dette vil også synliggjøre bevilgningen til DFS i statsbudsjettet. Tildeling av øremerkede midler (miljøpakke) kan også skje over samme post. Eventuell fast grunnstøtte fra andre departement kan eventuelt rammeoverføres til denne posten.

Det utarbeides egne retningslinjer og kriterier for posten. DFS må for øvrig forholde seg til søknadsprosedyrer og rapporteringsrutiner som til enhver tid er gjeldende for FDs tilskuddsordninger.

DFS kan fortsatt søke om tidsavgrensede prosjektmidler fra post 71.

7.4.8 Bevilgningens størrelse

Bevilgningens størrelse er vurdert på bakgrunn av oppdrag og tilskuddsmodeller.

Solli-utvalget har vurdert konsekvenser av reduksjon i offentlige tilskudd. Utvalget er av den oppfatning at DFS får stor betydning, og en viktig rolle, også i fremtidens norske samfunn. Det er viktig at DFS har en grunnstøtte som sikrer organisasjonen en kritisk størrelse, slik at man ikke risikerer at organisasjonen svekkes.

Utvalget er av den oppfatning at en reduksjon av bevilgningen til DFS i forhold til dagens nivå vil være svært krevende for organisasjonen. Dette betyr at DFS ikke vil kunne utføre det offentlige oppdraget utvalget anbefaler.

Solli-utvalget mener at en betydelig reduksjon i den økonomiske støtten til DFS kan medføre at de frivilliges motivasjon til å bidra synker, og at organisasjonen, slik den fremstår i dag, svekkes og på sikt forvitrer. Utvalget er av den oppfatning at en reduksjon i offentlige tilskudd som kan true DFS' eksistens, ikke inngår ikke utvalgetes mandat å utrede.

Solli-utvalget er av den oppfatning at med bakgrunn i organisasjonens oppdrag er dagens nivå på støtten fra FD på et nedre nivå. DFS har bidratt med betydelig effektivisering de senere årene, jf. punkt 4.5.1. Dette innebærer at DFS i fremtid må bli kompensert for pris- og lønnsvekst, og at grunnstøtten i 2015 må videreføres på samme reelle nivå som i 2014. Tildelingen i 2014 er 23,5 mill. kroner i drifts- og prosjektstøtte, og 5 mill. kroner i miljøpakkemidler.

Ordningen med øremerkede midler til støydemping av skytebaner må opprettholdes som prosjektstøtte så lenge det er behov for slike miljøtiltak. Støydemping av to skytebaner i året utgjør med dagens kostnadsnivå om lag 5–6 mill. kroner pr. år.

Utvidelse av samfunnsoppdraget kan medføre økt behov for ressurser, spesielt tilrettelegging for politiets behov. Utvalget mener at JD må bidra til finansiering dersom det forventes tjenester fra DFS. Dersom tjenestenes omfang og varighet går utover det som kan betraktes som prosjektstøtte, må JD bidra med grunnstøtte til organisasjonen.

Solli-utvalget er videre av den oppfatning at en eventuell fremtidig utvidelse av DFS oppdrag for Forsvaret eller samfunnet for øvrig, vil måtte medføre reell økning av grunnstøtten.

7.5 Behov for endring av grunnreglene

Dagens § 1-1 i grunnreglene lyder:

Det frivillige Skyttervesens mål er å fremme praktisk skyteferdighet innen det norske folk og derved dyktiggjøre det for landets forsvar.

Solli-utvalget anbefaler at formålsparagrafen endres slik at den i større grad synlig- og tydeliggjør DFS sitt fremtidige oppdrag for Forsvaret og samfunnet for øvrig.

Utvalgets forslag til ny § 1-1 lyder:

DFS formål er å fremme god våpenkultur og praktiske skyteferdigheter, samt sikre tilgang til en desentralisert skytebanestruktur, til nytte for Forsvaret og samfunnet for øvrig.

Utvalget utelukker ikke at også flere grunnregler bør endres slik at det blir bedre sammenheng mellom formålsparagrafen og de øvrige grunnreglene. Dette kan gjøres i etterkant av en eventuell endring av formålsparagrafen.

En endring av formålsparagrafen er av vesentlig karakter, og at den foreslåtte endringen – om den skulle bli vedtatt på Skyttertinget – krever Stortingets godkjenning.

8. VEDLEGG

Vedlegg 1: Gjeldende grunnregler for Det frivillige Skyttervesen

§ 1-1

Det frivillige Skyttervesens mål er å fremme praktisk skyteferdighet innen det norske folk og derved dyktiggjøre det for landets forsvar.

§ 1-2

Det frivillige Skyttervesens mål skal søkes nådd gjennom ungdoms- og rekrutteringsarbeid, instruksjon i våpenbruk, samt øving og konkurranser i bane- og feltmessige skytinger.

§ 1-3

Det frivillige Skyttervesen består av tilsluttede skytterlag, skyttersamlag og Skyttertinget, samt det utøvende organ Norges Skytterstyre.

§ 1-4

Norske statsborgere som vil støtte landets forsvar og som respekterer gjeldende lover og bestemmelser, kan være medlemmer av et tilsluttet skytterlag. Den som er fradømt retten til tjeneste i landets forsvar, kan ikke være medlem av et slikt skytterlag.

§ 1-5

I hver bygd og by opprettes ett eller flere skytterlag. Skytterlagene skal ha en geografisk utbredelse som sikrer tilgjengelighet til aktivt medlemskap for alle. Opptak av skytterlag i Det frivillige Skyttervesen må godkjennes av skyttersamlag og Norges Skytterstyre.

Årsmøtet er skytterlagets høyeste myndighet. Årsmøtet velger ombud til skyttersamlagens ombudsmøte samt et styre med minst tre medlemmer til å lede skytterlaget.

§ 1-6

Et skyttersamlag utgjøres av tilsluttede skytterlag i et distrikt. Opprettelse eller nedleggelse av skyttersamlag, samt endringer i samlagsgrensene, må godkjennes av Skyttertinget. Ombudsmøtet er skyttersamlagens høyeste myndighet. Ombudsmøtet velger representant til Skyttertinget samt et styre med minst fem medlemmer til å lede samlagens virksomhet.

§ 1-7

Skyttertinget er Det frivillige Skyttervesens høyeste myndighet, og består av en representant fra hvert av skyttersamlagene samt Norges Skytterstyre. Mellom det årlige Skytterting ledes organisasjonen av Norges Skytterstyre.

§ 1-8

Norges Skytterstyre består av åtte medlemmer, hvorav seks velges av Skyttertinget, en er lederen i Det frivillige Skyttervesens ungdomsutvalg og en oppnevnes av Forsvarsdepartementet.

§ 1-9

Skytterstyrets administrative virksomhet utøves ved Presidenten. De daglige forretninger utøves ved Skytterkontoret, som er Det frivillige Skyttervesens sentrale administrasjon, under ledelse av en generalsekretær.

§ 1-10

Staten bidrar til finansiering av Det frivillige Skyttervesens virksomhet. På de vilkår som til enhver tid måtte være fastsatt, ytes bidrag til anlegg og vedlikehold av skytebaner, ungdomsarbeid, ammunisjon, instruksjonsvirksomhet, feltskyting, større mesterskap, administrasjon og alminnelige utgifter.

§ 1-11

Et hvert skytterlag må sikres skytebanetilbud, fortrinnsvis gjennom egen bane i lokalmiljøet. Forsvaret, og spesielt Heimevernet, skal så langt som mulig gis anledning til å benytte skytterlagenes baner, etter avtale med det enkelte skytterlag. Det gjelder egne regler om refusjon av gitt statsbidrag til skytebaner og til kjøp eller leie av grunn. Dersom skytterlaget legges ned, melder seg ut eller blir ekskludert av DFS, skal midler og eiendeler overdras skyttersamlaget og anvendes til skyttersakens fremme, fortrinnsvis i samme distrikt.

§ 1-12

Til Det frivillige Skyttervesens virksomhet benyttes våpen av Forsvarets modeller, samt andre godkjente modeller, med de siktemidler og det avtrekk som til enhver tid er tillatt brukt. Jaktvåpen o.l. kan benyttes til sine formål innenfor de til enhver tid gjeldende bestemmelser.

§ 1-13

Militært befal har etter nærmere regler rett til å delta og representere sin avdeling i alle skyttestevner i Det frivillige Skyttervesen, med unntak av interne lagskytinger, uten at det kreves medlemskap i et skytterlag.

§ 1-14

Norges Skytterstyre kan innkalle til ekstraordinært årsmøte/ombudsmøte når det foreligger særlige grunner. Skytterstyret kan i det enkelte tilfelle bemyndige vedkommende samlagsstyre til å foreta slik innkalling. Et slikt ekstraordinært årsmøte/ombudsmøte innkalles med minst 14 dagers varsel og kan bare behandle saker som innkallingen nevner. Møtet skal i tilfelle ledes av en representant utpekt av Skytterstyret. Skytterstyret kan når det foreligger helt særlige grunner overta administrasjonen av et skytterlag/skyttersamlag og oppnevne personer til nødvendige tillitsverv. Skytterstyret gis myndighet til å gi utfyllende bestemmelser om praktiseringen av nærværende bestemmelser.

§ 1-15

Et skytterlag som vedvarende unnlater å etterleve organisasjonens regler kan ekskluderes fra DFS. Vedtak om eksklusjon treffes av Skytterttinget etter innstilling fra Norges Skytterstyre. Før Skytterstyret avgir sin innstilling skal vedkommende lag i rekommandert brev bli orientert om at eksklusjon kan komme på tale, og få minst tre ukers frist til å avgi uttalelse i saken. Dersom laget ønsker det, eller Skytterstyret for øvrig finner behov for det, skal skytterlaget gis anledning til å avgi muntlig uttalelse til Norges Skytterstyre. Skytterstyrets innstilling skal sendes skyttertingsrepresentantene innen samme frist som den som til enhver tid gjelder for fremleggelse av saker på Skytterttinget.

§ 1-16

Tvistemål skal søkes løst i minnelighet. Saker vedrørende straff – herunder dopingsaker – behandles etter de regler som til enhver tid er fastsatt av Skytterttinget. Tvistemål som gjelder påstand om brudd på konkurransereglementet avgjøres av Norges Skytterstyre i siste instans.

§ 1-17

Grunnreglene kan ikke endres uten etter vedtak i Skytterttinget og med godkjenning av Forsvarsdepartementet. Vedtak som medfører vesentlige endringer i Det frivillige Skyttervesens oppbygging, formål og virksomhet er ikke gyldig uten Stortingets godkjenning. Skytterttinget gir utfyllende bestemmelser for Det frivillige Skyttervesens virksomhet. Skytterlagenes og skyttersamlagenes lover må ikke stride mot eller erstatte disse grunnregler.

9. REFERANSELISTE

Generalmajor Kristin Lund, Generalsekretær Jørgen Berggrav, Assisterende generalsekretær Ståle Sandholt, Avdelingsdirektør Thomas Neby Baardseng, Fagdirektør Halstein Økland, Oberst Rolf Wold, Oberstløytnant Bjarne Schulstad,	Forsvaret Norske Reserveoffiserers Forbund Norske Reserveoffiserers Forbund Helse- og omsorgsdepartementet Forsvarsdepartementet Heimevernet 08 Forsvarets personell- og vernepliktssenter
Seniorrådgiver Verner Bjerkvik, Major Hans Erik Grøthaug, Jaktkonsulent Vidar Nilsen,	Justis- og beredskapsdepartementet FLO/Forsvaret Norges Jeger- og Fiskerforbund
Styremedlem Jan Åge Gjerstad, Assisterende generalsekretær Terje Vestvik,	Det frivillige Skyttervesen Det frivillige Skyttervesen

Forkortelser:

CF	Centralforeningen for utbredelse af Legemsøvelser og Vaabenbrug
CYFOR	Cyberforsvaret
DFS	Det frivillige Skyttervesen
DFSU	Det frivillige Skyttervesens ungdomsutvalg
FD	Forsvarsdepartementet
FLO	Forsvarets logistikkorganisasjon
FPVS	Forsvarets personell- og vernepliktssenter
FST	Forsvarsstaben
GIHV	Generalinspektøren for Heimevernet
HOD	Helse- og omsorgsdepartementet
HV	Heimevernet
JD	Justis- og beredskapsdepartementet
KUD	Kulturdepartementet
LNU	Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (KUD)
LS	Landsskytterstevnet
NIF	Norges Idrettsforbund
NJFF	Norges Jeger- og Fiskerforbund
NROF	Norske Reserveoffiserers Forbund
NSF	Norges Skytterforbund
NSSF	Norges Skiskytterforbund
NST	Norsk Skyttertidende, DFS` medlemsblad
POD	Politidirektoratet
UFK	Utenriks- og forsvarskomiteen

Utdypninger:

Skyttertinget er DFS sin høyeste myndighet, og samles ordinært en gang årlig, etter innkalling fra Norges Skytterstyre. Skyttertinget består av én representant fra hvert samlag og i tillegg medlemmene i Norges Skytterstyre, og teller nå 56 personer.

Norges Skytterstyre består av åtte medlemmer. Styret er ansvarlig for DFS sin administrative virksomhet, som utøves av Skytterkontoret, under ledelse av generalsekretæren. Styret skal lede organisasjonen i overensstemmelse med grunnreglene, gjennomføre de vedtak som fattes av Skyttertinget, og videre gjøre de vedtak, som innenfor sitt kompetanseområde, er til det beste for skyttersaken.

Skyttersamlag - har som formål å være et organisatorisk og koordinerende ledd mellom den sentrale ledelse i DFS og skytterlagene.

Skytterlag - skytterlagenes formål er fastlagt i grunnreglene for DFS. Skytterlagene driver utøvende aktivitet i organisasjonen, og de står som eiere og er ansvarlige for all drift og vedlikehold av skytebaneanleggene. Virksomheten reguleres ellers av Standardlov for skytterlag, med de endringer som til enhver tid er vedtatt av Skyttertinget eller Norges Skytterstyre, samt med de tillegg som skytterlagets årsmøte har vedtatt innenfor rammen av standardloven.

Skytterkontoret - er DFS` administrasjon, kompetanse- og servicekontor for organisasjonens tillitsvalgte og skyttere. Organisasjonen har ingen ansatte lokalt eller regionalt.

Aktive skyttere - skyttere som gjennom året har skutt minst 30-skudd på ett av skytterlagenes skytebaner. En aktiv skytter trenger ikke nødvendigvis være medlem i et skytterlag.

A-lotte - står for Avtale-lotte; en kvinnelig ansatt i Forsvaret med militær eller sivil tjenesteavtale

Hærreserven - skal være en systematisert, dedikert reserve av nylig utdannede mannskaper, personell på beredskapskontrakter og tidligere vervede som gir avdelinger tilgang på ytterligere bemanning ved behov for større utholdenhet nasjonalt og i lengre utenlandsoppdrag. Etter en periode i Hærreserven overføres personellet til HV.

Miljøpakke – miljøpakkemidler, første gang gitt i 1992. Hensikten med midlene er å redusere støy fra skytebaner i nærheten av støyuutsatt bebyggelse.

Soria-Moria erklæringen - Politisk plattform for en flertallsregjering utgått av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, 13. oktober 2005

Sundvollen-erklæringen - politisk plattform for en regjering utgått av Høyre og Fremskrittspartiet. Sundvollen, 7. oktober 2013

Koordineringsutvalget – Forvaltning av tilskudd til frivillige organisasjoner - Rapport fra koordineringsutvalget for departementenes forhold til frivillige organisasjoner, 2004.

Våpen:

Krag Jørgensen - Forsvarets hovedvåpen frem til andre verdenskrig.

I 1894 tok DFS i bruk Krag Jørgensen som ble benyttet i hovedsak til baneskyting.

Mauser skarpskyttergevær - innført i Forsvaret i 1957, det ble straks tatt i bruk i DFS.

AG3 - innført i Forsvaret i 1966, et hel- og halvautomatisk våpen som ikke tillates eid av privatpersoner. Dette geværet tillates også brukt i DFS med virkning fra 1974.

Sauer 200 STR - DFS innførte i 1990 et nytt våpen. Dette erstattet i praksis Krag Jørgensen-geværet.

HK416 – innført som hovedvåpen i Forsvaret fra 2007, dette våpenet tillates også brukt av Forsvarets personell på DFS sine skytestevner.

Litteraturliste:

Skistyrets beretning 2012–2013, Norges Skiforbund, 10. april 2013

Fakta om Forsvaret 2002

Fyrand, 1994, <http://www.fhi.no/dav/8AF0E9B952.pdf>

Sivesind, Karl Henrik, Håkon Lorentzen, Per Selle og Dag Wollebæk: *The Voluntary Sector in Norway*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning, rapport 2002:5

Lorentzen, Håkon (2010) *Statlige tilskudd til frivillige organisasjoner. En empirisk kartlegging*. Rapport 2010–4. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Selle, Per: *Sivilsamfunnet tatt på alvor*. I Østerud, Øyvind m.fl.: *Mot en ny maktutredning*. Oslo: ad Notam Gyldendal, 1998.

Offentlige dokumenter:

Sth.prp. nr. 54 – (1892) Ang. Udkast til Bestemmelser vedrørende det frivillige Skyttervæsen

Sth.prp. nr. 52 – (1895) Om det frivillige Skyttervæsens Deltagelse i Landsforsvaret m.v.

Sth.prp. nr. 61 – (1900) Om adgang for frivillige til indtrædelse i armeens afdelinger og om bestemmelser for opsætning af frivillige landstormsforstærkningsafdelinger

St.prp. nr. 45 – (1902–1903) Angaaende forføininger, sigtende til at fremme skydefærdigheden i og udenfor armeen, samt angaaende organisation af frivillige afdelinger m.v.

St.prp. nr. 81 – (1904—1905) Angaaende regler om adgang for frivillige til at indtræde i armeens afdelinger og om organisation af frivillige afdelinger.

St.prp. nr. 86 – (1908) Angaaende arbejdsreglement og lønsregulativ for militæretatens verksteder og fabrikker.

Indstil. S. nr. 42 – (1908) Ang. omordning av det frivillige skyttervæsen – bev. Til et skytterkontor i Kristiania

St.prp. nr. 112 – (1910) Om forslag til forsøksvis igangsættelse av pligtskytning og forslag til nye regler for det frivillige skyttervæsen

St.prp. nr. 45 – (1911) Om forslag til forsøksvis igangsættelse av pligtskytning og forslag til nye regler for det frivillige skyttervæsen

Budsjettinnst. S. nr. 172 – (1946) Innstilling fra militærkomitéen om bevilgninger til forsvaret for budsjetterminen 1. juli 1945 – 30. juni 1946

St.prp. nr. 1 (1959—60) Forsvarsbudsjettet for 2. halvår 1960

St.meld. nr. 27 (1996–1997) om statens forhold til frivillige organisasjoner

St.meld. nr. 44 (1997–1998) Tilleggsmelding om statens forhold til frivillige organisasjoner

St.prp. nr. 55 (2001–2002) Gjennomføringsproposisjonen – utfyllende rammer for omleggingen av Forsvaret i perioden 2002–2005

St.meld. nr. 39 (2006–2007) Frivillighet for alle

St.prp. nr. 48 (2007–2008) Et forsvar til vern om Norges sikkerhet, interesser og verdier

Meld. St. 26 (2011–2012) Den norske idrettsmodellen

Meld. St. 21 (2012–2013) Terrorberedskap

Prop. 73 S (2011–2012) Et forsvar for vår tid

Prop. 1 S (2011–2012) For budsjettåret 2012

Prop. 1 S (2012–2013) For budsjettåret 2013

Statsbudsjettet – Forsvarsdepartementets budsjett, kapittel 1719 Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet, post 71 – Overføringer til andre

Innst. S. nr. 101. (1998–99) Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om statens forhold til frivillige organisasjoner. Styrking av aktivitet i lokale, frivillige organisasjoner.

Lov om statsbidrag til anlegg m.v. av skytebaner, fra 5. april 1974

Forskrifter for ytelse av statsbidrag til skytebaner. Fastsatt ved kgl.res. av 5. april 1974 i henhold til § 3 i lov om statsbidrag til anlegg m.v. av skytebaner av 5. april 1974. Fremmet av Forsvarsdepartementet

NOU 2008: 7, Kulturmomsubvalget, utvidelse av merverdiavgiftsgrunnlaget på kultur- og idrettsområdet.

KOU 2003:2: Velferdskommunen og de frivillige organisasjonene. Kommunenes sentralforbund, Velferdsutvalget. Kommuneforlaget AS, Oslo, 2003

Kultur- og kirke departementet (KKD): «Forvaltning av tilskudd til frivillige organisasjoner», Rapport fra koordineringsutvalget for departementenes forhold til frivillige organisasjoner, 2004. Statskonsult nr. 2006:6: Evaluering av tilskudd til frivillige organisasjoner på forsvarsområdet

Omslagsfoto: Det frivillige Skyttervesen